

Ympäristöministeriön
tiliviraston toimintakertomus
ja tilinpäätöslaskelmat
vuodelta 2009

Ympäristöministeriön
tiliviraston toimintakertomus
ja tilinpäätöslaskelmat
vuodelta 2009

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 6 | 2010
Ympäristöministeriö
Hallintoyksikkö

Taitto: Leila Haavasoja

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö
> Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja

Edita Prima Oy, Helsinki 2010

ISBN 978-952-11-3637-5 (nid.)
ISBN 978-952-11-3737-2 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)

Painotuote

SISÄLLYS

I Toimintakertomus	5
1.1 Johdon katsaus toimintaan	5
1.2 Ympäristöhallinnon organisaatio 2009	7
1.2.1 Ympäristöhallinto vuonna 2009.....	7
1.2.2 Ympäristöministeriön tiliviraston organisaatiot 2009.....	7
1.3 Tuloksellisuuden kuvaus	11
1.3.1 Tiliviraston toimintakertomuksen laadintaperiaatteet.....	11
1.3.2 Yleistä.....	11
1.3.3 Ympäristönsuojelu.....	13
1.3.4 Alueidenkäyttö.....	33
1.3.5 Luonnonsuojelu.....	42
1.3.6 Vesivarojen käyttö ja hoito.....	47
1.3.7 Asuminen.....	49
1.3.8 Rakentaminen.....	52
1.3.9 Tehtäväalueittaiset kustannukset ja maksullinen toiminta.....	56
1.4 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	61
1.4.1 Ympäristöministeriö.....	61
1.4.2 Ympäristökeskukset.....	64
1.4.3 Ympäristölupavirastot.....	68
1.5 Tilinpäätösanalyysi	70
1.5.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen.....	70
1.5.2 Tuotto- ja kululaskelma ja tase.....	71
1.6 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	72
1.7 Arviointien tulokset	73
1.8 Yhteenvedotiedot väärinkäytöksistä	74
2 Talousarvion toteutumalaskelma	77
3 Tuotto ja kululaskelma	88
4 Tase	89
5 Liitetiedot	91
5.1 Tilinpäätösliitteet.....	91
5.2 Muut liitteet.....	112
6 Allekirjoitukset	124
Kuvailulehti.....	125

1 Toimintakertomus

1.1

Johdon katsaus toimintaan

Vuosi 2009 oli kokonaisuudessaan muutosten vuosi. Helmikuussa valmistunut hallitusohjelman puolivälin arviointi osoitti, että muutoksia on tapahtunut kaikilla toiminta-alueilla. Ympäristöhallinnon osalta keskeisimpinä esiin nousivat kansainvälinen Kööpenhaminan ilmastokokous, aluehallintouudistus sekä asuntorakentamisen mittavat elvytystoimet.

Joulukuussa Kööpenhaminassa pidetyssä kansainvälisten ilmastokokousten huipentumassa odotukset olivat suuret. EU:n alkuperäisenä tavoitteena oli aikaansaada ilmastomuutoksen hillitsemiseksi laillisesti sitova maapallonlaajuinen sopimus, jossa kaikki merkittävät talousmaat ovat mukana. Käytyjen neuvotteluiden jälkeen konkreettiset tulokset jäivät kuitenkin tavoiteltuja vähäisemmiksi. Tanskan puheenjohtajalla saavutettiin poliittinen sopimus ja annettiin jatkomandaatti vuoden 2010 neuvotteluille, jotka päättyvät joulukuussa Meksikon ilmastokokoukseen.

Kööpenhaminan poliittisen sopimuksen aikaansaamista voidaan pitää kritiikistä huolimatta myönteisenä lopputuloksena, sillä ensimmäistä kertaa valtiot tunnustivat maapallonlaajuisesti tarpeen pysäyttää ilmaston lämpeneminen Euroopan unionin ajamaan korkeintaan kahteen asteeseen. Merkittävänä saavutuksena voidaan myös pitää teollisuusmaiden sitoutumista kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. EU lupasi kehitysmaalle 7,2 miljardia euroa vuosina 2010–2012. Yhteensä lyhyen aikavälin rahoitus nousi 30 miljardiin dollariin. Pitkän aikavälin rahoituksen tavoitteeksi asetettiin 100 miljardia dollaria vuositasolla.

Ilmastomuutoksen ohella yhteiskunnallisessa keskustelussa on ollut vahvasti esillä myös mertensuojelu ja etenkin Itämeren tila. Lokakuussa Eurooppa-neuvosto kiirehti EU:n Itämeri-strategian toimeenpanoa ja totesi Itämeren kohtaamat ympäristöhaasteet. Suomen lausunto Venäjän ja Saksan välille suunnitellun merenalaisen maakaasuputken kansainvälisestä ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (YVA-raportti) valmistui kesäkuussa ja valtioneuvosto antoi päätöksellään 5.11.2009 Nord Stream -merikaasuputkelle periaatteellisen luvan Suomen talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen. Hankkeen ympäristölupakäsittely jatkui vuodenvaihteen yli. Suomessa vesiensuojelun osalta merkittävänä voidaan pitää alueellisten vesienhoitosuunnitelmien valmistumista, joista valtioneuvosto teki periaatepäätöksen joulukuussa.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman METSO:n merkittävä saavutus oli Siuntion Störsvikin metsiensuojelu- ja virkistysalueen osto 2,4 miljoonalla eurola. Luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi EU:n ympäristöneuvosto hyväksyi kertomusvuonna päätelmät EU:n yleisistä tavoitteista. Vuosi 2010 on YK:n kansainvä-

linen biodiversiteettivuosi, jolloin on tarkoitus päättää uusista maapallon laajuisista tavoitteista luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

Kertomusvuonna ympäristöhallintoa työllisti myös aluehallinnon uudistamishanke (ALKU). Hanke saatiin päätökseen vuodenvaihteessa ja se vaati runsaasti resursseja sekä ministeriöissä että aluekeskuksissa. Ympäristöasiat aluehallinnossa säilyvät edelleen ympäristöministeriön tulosohjauksessa toiminnan sekä voimavarojen osalta, ja päätöksenteko ympäristöasioissa on jatkossakin itsenäistä ja riippumatonta. Ympäristöhallinnon näkökulmasta uudistuksessa on tärkeää, että ympäristöasioiden painoarvo koko valtion aluehallinnossa kasvaa. Yhteisessä virastossa ympäristöasiantuntijat pääsevät vaikuttamaan niin elinkeinojen kuin liikenteen asioiden valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa.

Hallituksen elvytystoimien ansiosta uusien asuntojen rakentaminen pysyi vuonna 2009 lähes edellisvuoden tasolla. Valtion tukema asuntorakentaminen on määrällisesti korvannut vapaarahoitteen asuntorakentamisen romahduksen lähes kokonaan. Vaikeaa suhdannetilannetta on pystytty tasoittamaan niin vuokra-asuntotuotantoa lisäämällä kuin korjaustoimintaa tukemalla. Valtion tukema vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotanto kolminkertaistui edeltävään vuoteen verrattuna nousten noin 12 000 uuteen asuntoon.

Olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantamisen tukemiseksi tulisi löytää uusia kannustinjärjestelmiä. Päätökset uusien rakennusten ja yhdyskuntien rakentamisesta ovat poikkeuksellisen pitkävaikutteisia. On välttämätöntä remontoida olemassa olevaa rakennuskantaa ja parantaa samalla merkittävästi sen energiatehokkuutta. Ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry allekirjoittivat joulukuussa uuden Kiinteistöalan energiatehokkuussopimuksen 2010–2016. Sopimuksen tarkoituksena on vähentää rakennusten energian kulutusta ja päästöjä. Lisäksi ympäristöministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö olivat mukana valmistelemassa kolmea direktiivää käsittävää energiatehokkuuspakettia, jonka tarkoituksena on edistää rakennusten energiatehokkuutta.

Myös kosteus- ja homeongelmien hoitoon tartuttiin kuluneena vuonna, kun valtioneuvosto käynnisti ympäristöministeriön koordinoiman Valtakunnalliset kosteus- ja hometalkoot -toimenpideohjelman (2009–2013). Sen tavoitteena on vähentää systemaattisesti kosteus- ja homeongelmien aiheuttamia terveyshaittoja ja kansantaloudellisia menetyksiä sekä torjua uusien kosteusvaurioiden syntymistä uudis- ja korjausrakentamisessa.

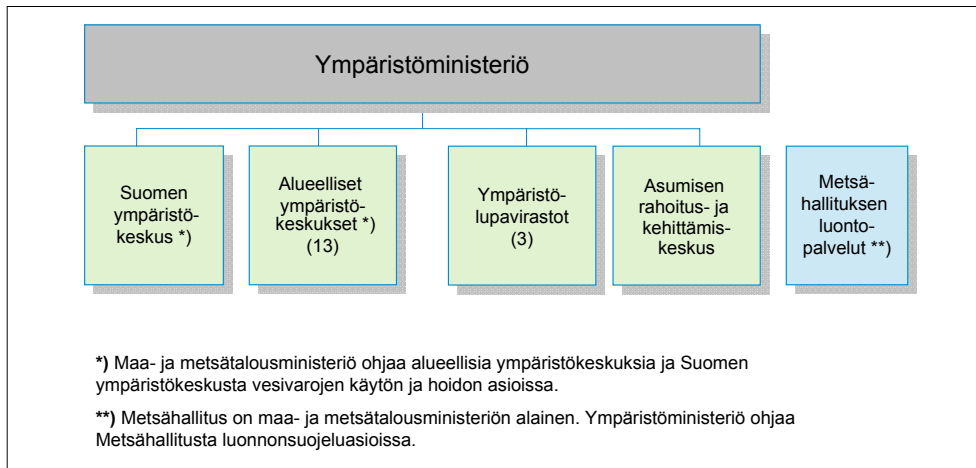
Ministeriölle ja hallinnonalalle asetettujen tuottavuustavoitteiden toteuttaminen ja käytettävissä olevat voimavarat edellyttävät tehtävien hoidon uudelleenarviointia ja priorisointia kaikilla alueilla. Ministeriössä aloitettiin kertomusvuonna strategian uudistamistyö. Tarkoituksena on täsmentää ministeriön pitkän aikavälin strategia linjauksia. Säädosvalmistelun osalta aloitettiin säädosvalmistelun kehittämishanke, jonka tavoitteena on vahvistaa ympäristölainsäädännön laatua ja sen toimeenpanoa.

I.2

Ympäristöhallinnon organisaatio 2009

I.2.1

Ympäristöhallinto vuonna 2009

I.2.2

Ympäristöministeriön tiliviraston organisaatiot 2009

Ympäristöministeriön tilivirastoon kuuluvat edellä kuvatuista ympäristöhallinnon organisaatioista ministeriö, 13 alueellista ympäristökeskuksesta ja kolme ympäristölupavirastoa.

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriön visio on ekotehokas yhteiskunta, monimuotoinen luonto ja hyvinvointia edistävä elinympäristö.

Ympäristöministeriö edistää kestävästä kehityksestä ja kansalaisten hyvinvointia. Ympäristöministeriö toimii hyvän elinympäristön aikaansaamiseksi, luonnon toimintakyvyn turvaamiseksi ja asunto-olojen parantamiseksi.

Alueelliset ympäristökeskukset

Alueelliset ympäristökeskukset huolehtivat toimialueellaan ympäristönsuojelua, alueiden käyttöä, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, rakentamisen ohjausta sekä vesivarojen käyttöä ja hoitoa koskevista tehtävistä. Ne myöntävät ympäristölupia ja valvovat lupaehtojen noudattamista. Ympäristökeskukset ohjaavat alueiden käyttöä ja rakentamista. Ne vastaavat luonnon monimuotoisuuden säilymisestä, toteuttavat luonnonsuojeluohjelmia sekä edistävät luonnon virkistyskäyttöä. Niiden tehtäviin kuuluvat myös rakennusten suojelu ja kulttuuriympäristön hoito. Ympäristökeskukset tuottavat tietoa alueensa ympäristön tilasta sekä edistävät ympäristötietoisuutta. Ne hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä.

ALUEELLISET YMPÄRISTÖKESKUKSET

UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Marketta Virta

LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Risto Timonen

HÄMEEN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Harri Kallio

PIRKANMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Ulla Koivusaari

KAAKKOIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Leena Gunnar

ETELÄ-SAVON YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Heikki Teräsvirta 31.5. asti
Pekka Häkkinen 1.6. alkaen

POHJOIS-KARJALAN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Marketta Ahtiainen

POHJOIS-SAVON YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Markku Henttonen

KESKI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Risto Palokangas

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Pertti Sevola

KAINUUN YMPÄRISTÖKESKUS

Johtaja
Kari Pääkkönen

POHJOIS-POHJANMAAN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Heikki Aropää

LAPIN YMPÄRISTÖKESKUS

johtaja
Matti Hepola

Ympäristölupavirastot

Ympäristölupavirastot ovat vesilain ja ympäristösuojelulain mukaisia alueellisia lupaviranomaisia. Niiden käsiteltäviksi tulevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvut, vesilain mukaiset luvat sekä ne luvat, joissa alueellinen ympäristökeskus on luvan hakijana tai on merkittävästi edistänyt lupahankkeen toteuttamista. Ympäristölupavirastoille kuuluvat myös hallintopakkoasiat ja pääosa vesien pilaantumisesta aiheutuvista korvausasioista.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto

Johtaja
Aino Turpeinen

Itä-Suomen ympäristölupavirasto

Johtaja
Marjo-Riitta Kaikkonen

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto

Johtaja
Kristiina Toivola

Tuloksellisuuden kuvaus

Tiliviraston toimintakertomuksen laadintaperiaatteet

Ympäristöministeriön tiliviraston vuoden 2009 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon uudistettu talousarvioasetus (TaA1243/1992, muutos 254/2004) sekä Valtiokonttorin 13.11.2009 antama ohje kertomuksen laadinnasta.

Kertomuksessa tiliviraston toimintaa tarkastellaan pääasiassa tehtäväkokonaisuuksittain. Tehtäväkohtaiset kustannukset ja maksullinen toiminta sekä henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen on käsitelty virastoryhmittäin. Valittua tarkastelutapaa tukee se, että ympäristöministeriö tilivirastona käsittää sekä ympäristöministeriön että alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot.

Talousarvion mukaan toimintakertomus laaditaan tilivirastojen lisäksi myös virastoista, joille ministeriö on vahvistanut tulostavoitteet. Ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot ovat tehneet omat toimintakertomuksensa vuodelta 2009.

Toimintakertomuksen laadinnassa on tarkasteltu toiminnan tavoitteiden ja tulosten välistä suhdetta sekä analysoitu tulosten vaikutuksia niin sanottua tuloksellisuuden peruskriteeristöä noudattaen. Useilla ympäristöhallinnon osa-alueilla jatketaan toimintaa kattavasti kuvaavien mittareiden ja indikaattoreiden kehittämistä. Koko hallinnonalalla on kehitetty raportointia ja toiminnan seurantaan jo usean vuoden ajan.

Yleistä

Muutoksiin valmistauduttiin monella taholla

Vuoden 2009 toiminnalle oli leimaa-antavaa valmistautuminen useisiin ympäristöhallintoa koskeviin muutoksiin.

Aluehallinnon uudistamishanke (ALKU) saatiin päätökseen 31.12.2009. Lääninhallitukset, työvoima- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirit lakkautettiin ja niiden tehtävät koottiin ja uudelleen organisoitiin kahteen uuteen aluehallintoviranomaiseen, aluehallintovirastoon ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Ne aloittivat toimintansa 1.1.2010.

Aluehallintovirastoja (AVI) perustettiin kuusi. Niiden tehtävänä on edistää alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupa-asiat hoidetaan neljän AVIn ympäristölupavastuualueella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia (ELY) perustettiin 15. Niiden tehtävänä on edistää alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävät siirtyivät pääosin 13 ELYn ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen hoidettaviksi lukuun ottamatta ympäristölupia, jotka hoidetaan AVIen ympäristölupavastuualueilla.

AVIen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu valtionvarainministeriölle ja ELYjen työ- ja elinkeinoministeriölle. AVIt ja ELYt ovat monitoimialaisia valtion aluehallinnon viranomaisia, joiden strateginen suunnittelu ja toiminnallinen ohjaus tapahtuvat ohjaavien ministeriön yhteistyönä. Ympäristöministeriölle kuuluu AVIen ympäris-

tölupavastuualueiden ja ELYjen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueiden strateginen ja toiminnallinen ohjaus. Lisäksi AVI:n ja ELYjen ympäristöasioista vastaavilla vastuualueilla on itsenäinen ja riippumaton asema niiden toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Ympäristö- ja luonnonvaratutkimusta on koottu entistä tiiviimmin yhteen. Valtioneuvoston asetuksella (798/2009) perustettiin 1.11.2009 lukien maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen tutkimuslaitosten välinen yhteistyöelin. Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymään kuuluvat maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Metsätutkimuslaitos (Metla), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Geodeettinen laitos ja Suomen ympäristökeskus (SYKE). Yhteenliittymä toteuttaa laaja-alaisiin, yhteiskunnallisesti tärkeisiin luonnonvara- ja ympäristökysymyksiin liittyviä tutkimusohjelmia ja muita yhteisiä ohjelmia ja hankkeita, asiantuntijapalveluja, seurantoja sekä tutkimuksen tuki- ja infrastruktuuripalveluita. Yhteistyökumppaneiksi toivotaan myös muita tutkimuslaitoksia, yliopistoja ja korkeakouluja. Tutkimusyhteistyötä tehdään etenkin poikkialueellisissa aiheissa, kuten esimerkiksi ilmaston muutokseen ja kestäväan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Yhteenliittymän vuosia 2009–2011 koskeva toimintasuunnitelma valmistui tammikuussa 2009. Vuoden 2009 lopussa yhteenliittymälle valittiin pääsihteeri. Yhteenliittymän ohjausryhmä asetettiin tammikuussa 2010. Yhteenliittymän konkreettinen toiminta on käynnistynyt hyvin. Sen toimintamallia voidaan pitää yhtenä vaihtoehtona myös sektoritutkimusta kehitettäessä.

Säädösvalmistelu on ministeriön keskeisimpiä tehtäviä. Ministeriön asettaman säädösvalmistelun kehittämishankkeen tehtävänä oli kehittää säädösvalmistelun johtamista sekä käytännön säädösvalmistelun menettelyjä ja toimintatapoja, joilla parannetaan säädösvalmistelun suunnitelmallisuutta, turvataan riittävät ja asiantuntevat voimavarat sekä luodaan toimintatapoja yhteistyön tiivistämiseksi keskeisten toimijoiden kanssa. Hankkeen esitys "Yhdessä tehden laatua lainvalmisteluun" valmistui joulukuussa 2009. Ministeriön säädösvalmistelukulttuurin muuttamista pidettiin välttämättömänä. Tämä edellyttää säädösvalmisteluhankkeiden johtamisen, suunnitelmallisuuden, resursoinnin ja yhteistyön tehostamista. Käytännön toimenpiteet säädösvalmistelun laadun parantamiseksi ovat käynnistyneet vuoden 2010 alussa.

Ympäristöministeriön strategian 2020 valmistelu pääsi vauhtiin alkusyksystä, kun ministeriön osastojen uudelleen organisointi ja siihen liittyvä osatokohtainen strategiatyö saatiin valmiiksi. Rakennetun ympäristön osaston perustamisen yhteydessä elokuussa 2008 muodostettu ympäristönsuojeluosasto jaettiin 1.3.2009 kahtia ympäristönsuojeluosastoksi ja luontoympäristöosastoksi. Uuteen luontoympäristöosastoon siirtyivät luonnonsuojelu, vesien ja merten suojelu, maa- ja metsätalouden sekä maaseudun ympäristönsuojelu, ympäristövaikutusten arviointi ja alueellisen yhteistyön ympäristönsuojeluhankkeet. Ministeriön strategiatyön yhteydessä tarkasteltiin toimintaympäristön muutoksia, ministeriön visiota, toiminta-ajatusta, arvoja, strategisia tavoitteita sekä kriittisiä menestystekijöitä. Myös ministeriön tehtävien muutoksia käsiteltiin ja niiden pohjalta päivitettiin ministeriönhenkilöstösuunnitelma vuosille 2010–2015. Tavoitteena on, että tarkistettu strategia henkilöstösuunnitelmiin valmistuu ennen kesää 2010.

Ympäristöministeriön ympäristöjärjestelmän, YM-Ekoviraston, toimeenpanoa tehostettiin luomalla asetettujen tavoitteiden seurantajärjestelmä. Myös ministeriön oman toiminnan ympäristötehokkuutta on parannettu siirtymällä ministeriörakennuksissa uusiutuvan energian käyttöön. Vuotta 2009 koskevista toimenpiteistä raportoidaan ministeriön johdolle kevään 2010 aikana. Vuonna 2008 käyttöön otettua työajanseuranta- ja projektinhallintajärjestelmää hyödynnettiin vuotta 2009 koskevan ministeriön tehtävien ja projektien rahoituksen, henkilöstöresurssien käytön ja kustannusten raportoinnissa.

Aluehallinnon uudistukseen liittyen ympäristöministeriön tiliviraston purkamisen valmisteltiin niin, että aluehallinto (entiset alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot) siirtyi 1.1.2010 lukien AVIen ja ELYjen asiakkuussopimusten piiriin. Vuoden 2009 tilipäätös valmisteltiin entisen työnjaon pohjalta.

Ympäristöhallinnon palveluyksikön YPY:n siirtoa osaksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta (Palkeet) valmisteltiin. YPY siirtyi Palkeisiin 1.1.2010 alkaen. Myös ympäristöhallinnon virastot (YM, SYKE ja ARA) siirtyivät Palkeiden asiakkaaksi 1.1.2010.

1.3.3

Ympäristönsuojelu

Vaikuttavuuden kuvaus

Kööpenhaminassa järjestettiin 7.–19.12.2009 YK:n ilmastopimuksen ja Kioton pöytäkirjan osapuolten kokoukset, joiden tavoitteena oli sopia vuoden 2012 jälkeisestä ilmastopolitiikasta. Ilmastokokouksen lopputuloksena syntyi niin sanottu Kööpenhaminan sitoumus (Copenhagen Accord), jonka pohjalta jatketaan neuvotteluja vuonna 2010. Yhteisenä tavoitteena on rajoittaa lämpötilan nousu kahteen asteeseen. Yhteisiä päästövähennystavoitteita vuosille 2020 tai 2050 ei esitetä sitoumustekstissä. Kööpenhaminan sitoumus sisältää kuitenkin paljon rahoitukseen liittyviä elementtejä. Teollisuusmaat lupasivat kehitysmaille niin sanottua lyhyen aikavälin ilmastorahoitusta yhteensä 30 miljardia dollaria vuosina 2010–2012. Pitkän tähtäimen ilmastorahoituksen tavoitteeksi asetettiin vuositasolla 100 miljardia dollaria vuoteen 2020 mennessä. Myös USA vahvisti tämän tason. Rahoituksen ehtona on, että kehitysmaat sitoutuvat osaltaan toimiin. Vaikka kokouksen lopputulos ei vastaakaan EU:n sille asettamia tavoitteita, poliittinen yhteisymmärrys merkitsee kuitenkin askelta eteenpäin ja tarjoaa hyvän pohjan jatkaa työtä laillisesti sitovan sopimuksen aikaansaamiseksi. Samalla Kööpenhaminan-kokous, johon osallistui yli 120 valtion tai hallituksen päämiestä osoitti, että ilmastomuutos on noussut selvästi yhdeksi kansainvälisen yhteistyön painopisteistä.

Valtioneuvosto teki keväällä 2009 periaatepäätöksen, jolla kannustetaan kestäviin hankintoihin kaikkia julkisia toimijoita – valtion keskus- ja aluehallintoa sekä kuntakenttää. Valtioneuvosto edellyttää julkisilta hankkijoilta toimia erityisesti energian, rakentamisen ja asumisen, liikkumisen, ruokapalveluiden, energiaa käyttävien laitteiden sekä palveluiden saralla. Valtionhallinto itse sitoutuu ottamaan käyttöön energia- ja materiaalitehokkuutta edistävät ympäristöjärjestelmät tai -ohjelmat vuoteen 2010 mennessä. Valtioneuvoston periaateohjelma sisältää myös lukuisia muita keinoja, joilla organisaatio voi edistää kestäviä hankintoja. Toimiin on ryhdyttävä erityisesti energian käytön vähentämiseksi, ympäristöosaamisen kehittämiseksi sekä ympäristöinnovaatioiden edistämiseksi. Julkisten hankintojen arvo Suomessa on 27 miljardia vuodessa. Ohjelma vähentää toteutuessaan merkittävästi julkisen toiminnan haitallisia ympäristövaikutuksia.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaan kaatopaikoille saisi sijoittaa vuonna 2016 enää enintään 20 % yhdyskuntajätteistä. Vuonna 2008 syntyi yhdyskuntajätettä noin kolme prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Tästä huolimatta kaatopaikoille sijoitettiin noin kaksi prosenttia vähemmän jätettä edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä johtui lisääntyneestä jätteen poltosta ja saadun energian hyödyntämisestä. Tämä suunta jatkuu tulevana vuosina. Sen vauhdittamiseksi ympäristöministeriö rajoittaa määräyksin biohajoavan jätteen sijoittamista kaatopaikoille. Jätteen määrän vähentäminen on noussut viime vuosina jätehuollon keskeiseksi haasteeksi.

Suotuisa kehitys ilmaan pääsevien haitallisten päästöjen vähentämisessä on jatkunut. Vuonna 2008 alitettiin ensimmäisen kerran Suomelle vuodelle 2010 asetettu päästökatto typen oksidien päästöissä. Rikkidioksidin ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöt ovat alittaneet tavoitteen jo aikaisempina vuosina. Päästöjen vähentyminen parantaa ilman laatua, vähentää luontoon tulevaa laskeumaa ja edistää ihmisten hyvinvointia.

Merellä tapahtuvan öljyvahingon torjunnan valmius paranee lähivuosina oleellisesti. Merivoimien öljyntorjunta-alus Hallia peruskorjataan. Merivoimien käyttöön valmistuu vuonna 2011 monitoimialus, joka varustetaan toimimaan öljyvahingon torjunnassa jäisissä ja myrskyisissä oloissa. Vuonna 2009 Rajavartiolaitos sai lisäksi valtuuden yhden uuden avomerellä ja jäissä toimintakelpoisen monitoimialuksen hankintaan. Uudet valmiudet vähentävät oleellisesti luonnon vakavan vaurioitumisen riskiä ja suojaavat myös ihmisten elinympäristöä ja omaisuutta. Alustilanteen parantuessa on tärkeää lähivuosina poistaa avomeren vaikeissa oloissa tarvittavan, öljyn leviämistä ehkäisevän raskaan puomikaluston puutteet.

Viimeistä vuottaan toimineet alueellisten ympäristökeskusten lupayksiköt saivat merkittävästi vähennyksi vireillä olevien asioiden määrää. Vuoden 2009 lopussa vireillä oli 200 asiaa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Tämä helpottaa aluehallintovirastojen lupavastuualueiden toiminnan aloittamista. Ympäristölupajärjestelmää tehostamaan ja menettelyjä keventämään suunniteltu ympäristönsuojelulain muutosesitys annettiin eduskunnalle vuoden 2009 syyskaudella. Tullessaan voimaan vuonna 2010 se vähentää lupaviranomaisen työtaakkaa heikentämättä kuitenkaan ympäristönsuojelun tasoa tai kansalaisten oikeusturvaa.

Itämeren rantavaltioiden ympäristöministerit hyväksyivät vuonna 2007 Itämeren suojelukomission Helcomin uuden Itämeren suojelun toimintaohjelman. Ohjelman tavoitteena on palauttaa Itämeren hyvä ekologinen tila vuoteen 2021 mennessä. Ohjelma käsittelee rehevöitymisen ehkäisyä, meriliikenteen riskien vähentämistä, haitallisten aineiden haittojen vähentämistä ja merellisen luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä. Ohjelmaa on toteutettu kansallisessa merensuojelutyössä ja sen etenemisestä raportoidaan Helcomin toukokuussa 2010 pidettävälle ministerikokoukselle.

Euroopan komissio julkisti kesäkuussa 2009 tiedonannon Euroopan unionin Itämeren alueen strategiaksi. Tiedonannon ohessa julkistettiin toimintasuunnitelma strategian toimeenpanemiseksi. Strategian neljä pilaria ovat Itämeren alueen 1) ympäristön kannalta kestävä kehitys, 2) taloudellinen menestys, 3) vetovoiman ja yhteyksien kehittäminen ja 4) turvallisuus. Toimintasuunnitelmassa on 15 prioriteettialuetta, joiden toteuttamiseksi käynnistetään 80 lippulaivahanketta. Ympäristöministeriö vastaa yhdessä Puolan kanssa prioriteettialueesta, jonka teemana on mereen tulevien ravinnepäästöjen vähentäminen.

Itämeren suojelemiseksi jatkettiin yhteistyötä Venäjän kanssa. Toiminta on kohdistunut erityisesti merenkulun turvallisuuteen ja öljyntorjunnan vahvistamiseen sekä ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämiseen.

Valtioneuvosto hyväksyi 10.12.2009 valuma-alueittain laaditut vesienhoitosuunnitelmat vuoteen 2015. Suunnitelmien toimeenpaneminen tähtää siihen, että pinta- ja pohjavesien tila on hyvä vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää laaja-alaisia käytännön toimia ja hyvää hallinnolliset rajat ylittävää yhteistyötä. Sekä Itämeren maiden yhteiset suunnitelmat että kansalliset vesienhoidon suunnitelmat ovat edellytys tehokkaalle meren- ja vesiensuojelutyölle lähivuosina.

Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty toimenpiteitä myös pohjaveden hyvän tilan turvaamiseksi ja saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Pohjaveden tila on Suomessa pääsääntöisesti hyvä. Todetut pohjaveden pilaantumistapaukset ovat usein olleet paikallisia. Ihmistoiminnan on todettu kuitenkin uhkaavan pohjaveden hyvää tilaa noin 225 pohjavesialueella ja erityisesti Etelä-Suomessa. Tämänhetkisten arvioiden

mukaan hyvä tila saavutetaan lähes kaikilla pohjavesialueilla vuoteen 2015 mennessä, mikäli vesienhoitosuunnitelmissa esitetyt toimenpiteet toteutetaan.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Kansallisen kestävä kehityksen strategian toimeenpano

Kansallisen kestävä kehityksen strategian (2006) toimeenpanon toinen kokonaisarviointi tehtiin vuoden 2009 aikana. Suhteessa muihin maihin Suomen kestävä kehityksen tila on kansainvälisten vertailujen perusteella hyvä. Sen sijaan suhteessa kestävä kehityksen strategian mukaisiin tavoitteisiin tilanne on kaksijakoinen. Suurimmalla osalla tavoitealueista ei ole tapahtunut positiivista kehitystä. Arvioinnin laatinut konsultti suosittaleekin strategiaprosessin uudistamista prosessin keventämiseksi ja moninkertaisen raportoinnin vähentämiseksi. Samalla on kuitenkin pystyttävä myös lisäämään kestävä kehityksen poliittista painoarvoa ja vaikuttavuutta eri hallinnonalojen päätöksenteossa.

Kestävä kehityksen strategian arviointi tehdään kahden vuoden välein. Suomen kestävä kehityksen toimikunta käsitteli arviointiraporttia ja siihen liittyvää indikaattoritulkintaa joulukuun kokouksessaan. Se käsittelee strategiaprosessin uudistamista ennen tulevia hallitusohjelmaneuvoitteluja. Kestävä kehityksen toimikunta on laaja-alainen eri yhteiskunnallisia toimijoita kokoava, 44-jäseninen kestävä kehityksen politiikkaprosesseja koordinoiva elin. Sen tehtävänä on edistää kansallisen kestävä kehityksen strategian toimeenpanoa sekä seurata ja arvioida sitä. Toimikunnan puheenjohtajana on työministeri Anni Sinnemäki ja varapuheenjohtajana ympäristöministeri Paula Lehtomäki.

Kestävä kulutus ja tuotanto

Ympäristöministeriö on mukana sekä EU:n työryhmässä että epävirallisessa asiantuntijoista koostuvassa niin sanotussa Marrakech-prosessissa, jossa valmistellaan kestävien tuotanto- ja kulutustapojen edistämiseen tähtäävän 10-vuotisen ohjelmakehikon sisältöä. Lisäksi Suomen vetovastuulla on globaali Kestävä rakentamisen työryhmä. Kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelmakehikosta keskustellaan YK:n kestävä kehityksen erityisistunnossa (CSD) keväällä 2010, ja vuotta myöhemmin on tarkoitus tehdä poliittiset johtopäätökset. Tulevissa ratkaisuihin keskeinen kysymys on se, miten tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutuksia voitaisiin vähentää, mutta toisaalta rakentaa tulevaisuutta, työpaikkoja ja hyvinvointia kestävämmän talouden varaan.

Kansallisen kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) toteuttamista jatkettiin. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen kestävästä julkisista hankinnoista 8.4.2009. Se edellyttää, että julkisissa hankinnoissa vähennetään ilmastovaikutusta sekä materiaalista kuluttamista tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikana. Toimia edellytetään erityisesti energian, rakentamisen ja asumisen, liikkumisen, ruokapalveluiden, energiaa käyttävien laitteiden sekä palveluiden saralla. Ympäristöteknologiahankintojen neuvontapalveluiden toiminta aloitettiin kokeiluna Motiva Oy:n yhteydessä.

Periaatepäätöksessä linjataan myös tavoite ottaa käyttöön energia- ja materiaali-tehokkuutta edistävät ympäristöjärjestelmät tai -ohjelmat vuoteen 2010 mennessä. VM:n ja YM:n yhteisessä YKETU-hankeessa (Ympäristöjärjestelmillä kestävä tuotavuutta) selvitettiin keinoja tukea järjestelmien rakentamista esimerkiksi verkostoitumalla sekä vastuuttamalla järjestelmien koordinointi jollekin organisaatiolle. Tavoitteena on sopia toimenpiteistä vuoden 2010 alussa.

Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa (UNFCCC) edettiin YK:n ilmastokokouksessa Balilla vuonna 2007 sovitun työohjelman mukaisesti. Suomen neuvottelutavoitteet osana EU:n kantoja ja valmistautumista Kööpenhaminan COP-15-kokoukseen ennen varsinaista joulukuun 2009 kokousta täyttyivät olennaisilta osin. Kööpenhaminan 15. osapuolikokouksessa keskityttiin Kioton pöytäkirjan jälkeisistä päästövähennyksistä sopimiseen sekä teollisuusmaiden että suurimpien ja nopeasti kehittyvien kehitysmaiden kanssa. Teollisuusmaiden rahoitustuki kehitysmailla oli myös yksi tärkeimmistä neuvottelukysymyksistä.

Kööpenhaminan kokouksen lopputuloksena odotettiin poliittisesti sitovaa, riittävän kunnianhimoista, keskeiset neuvotteluelementit sisältävää asiakirjaa, joka voidaan neuvotella lopulliseksi oikeudellisesti sitovaksi sopimukseksi vuoden 2010 aikana. Lopputuloksena saatiin kuitenkin poliittinen sitoumus, joka sisältää osin tavoiteltuja elementtejä muun muassa rahoitustuesta, kehitysmaiden raportointivelvoitteista ja kehitysmaiden metsäkadon hillitsemisestä. Neuvotteluteksti vaatii vuonna 2010 lisää neuvotteluja, jotta se olisi riittävän kunnianhimoisen ja voitaisiin hyväksyä seuraavassa osapuolikokouksessa Meksikossa (COP-16). Kööpenhaminan kokouksen yhtenä lopputuloksena osapuolet ilmoittivat tammikuun 2010 loppuun mennessä omat vapaaehtoiset päästöjenvähennystavoitteensa vuoteen 2020. Ilmoitusten kokonaismäärä vastaa alle 20 prosentin vähennystavoitetta teollisuusmailla vuoteen 2020, vaikka IPCC:n määrittelemä tavoiteväli oli 25–40 prosenttia. Myös osa suurista kehitysmaista on ilmoittanut omat, suhteelliset vähennystavoitteensa.

Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen on säilynyt keskeisenä kysymyksenä myös muiden kansainvälisten ympäristösopimusten neuvotteluissa (Montrealin pöytäkirja, luonnon monimuotoisuutta koskeva sopimus, aavikoitumis-sopimus, jne.) sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä. Samoin joukko epävirallisia globaaleja neuvotteluprosesseja (esim. G-20 ja MEF) tulee käsittelemään ilmastonmuutoksen hillintää ja ilmastoneuvottelujen etenemistä.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanossa edettiin suunnitelmien mukaisesti niin, että Suomi saavutti Kioton mekanismien käyttöoikeuden huhtikuussa 2008, valtion tili avattiin päästörekiesterissä ja rekisteritoiminnot kytkettiin kansainväliseen tapahtumien kirjausjärjestelmään syksyllä 2008. Suomi on toteuttanut Kioton mekanismien vähennysyksiköiden osto-ohjelmaa suunnitellusti.

EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano

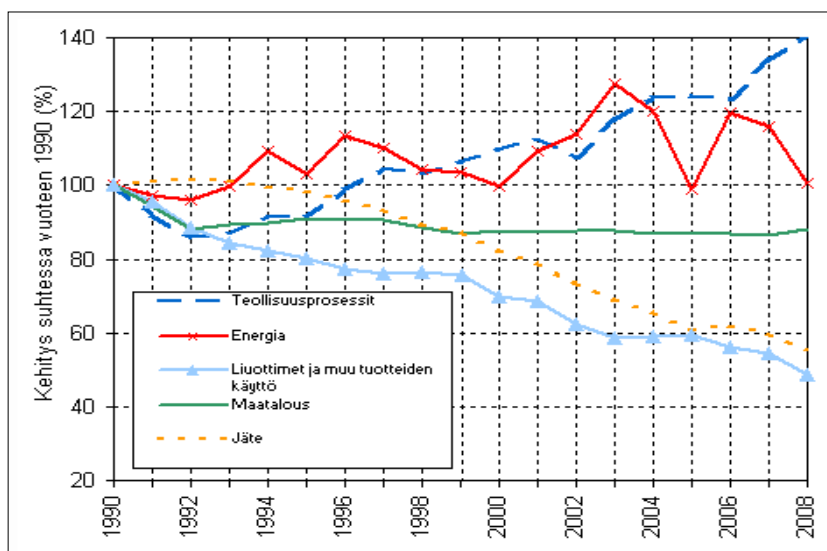
Ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano alkoi vuonna 2009 EU:ssa niin sanotussa komitologiassa. Päästökauppadirektiivin ja vastuunjakopäätöksen hyväksyminen joulukuussa 2008 tarkoitti, että EU on nyt oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohtana ovat vuoden 1990 päästöt. Lisäksi nyt tehdyt päätökset linjaavat periaatteet siitä, miten EU siirtyy tarvittaessa tiukempaan päästövähennysvelvoitteeseen (esimerkiksi -30 prosenttiin) osana kansainvälistä ilmastopimusta. Pakettiin kuuluvat myös direktiivi hiilen talteenottoa ja varastointia varten, sitoumukset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisestä sekä joukkoliikennettä koskevia erillismääräyksiä. Alkuvuonna 2010 EU keskustelee ja tarkentaa Kööpenhaminan-sitoumuksen pohjalta ehtoja ja menettelytapoja siitä, missä vaiheessa ja miten EU on valmis siirtymään tiukempaan velvoitteeseen (mahdollisesti -30 %:iin). Keskustelu on osa valmistautumista Meksikossa loppusyksyllä 2010 järjestettävään COP-16 -kokoukseen. On myös muistettava, että EU:n ilmasto- ja energiapakettiin sisältyvät jo päätökset liittää

mukaan niin sanotut nielut (LULUCF-sektorit) ja kansainvälinen meriliikenne, jos kansainvälistä sopimusta ei synny 2010 loppuun mennessä.

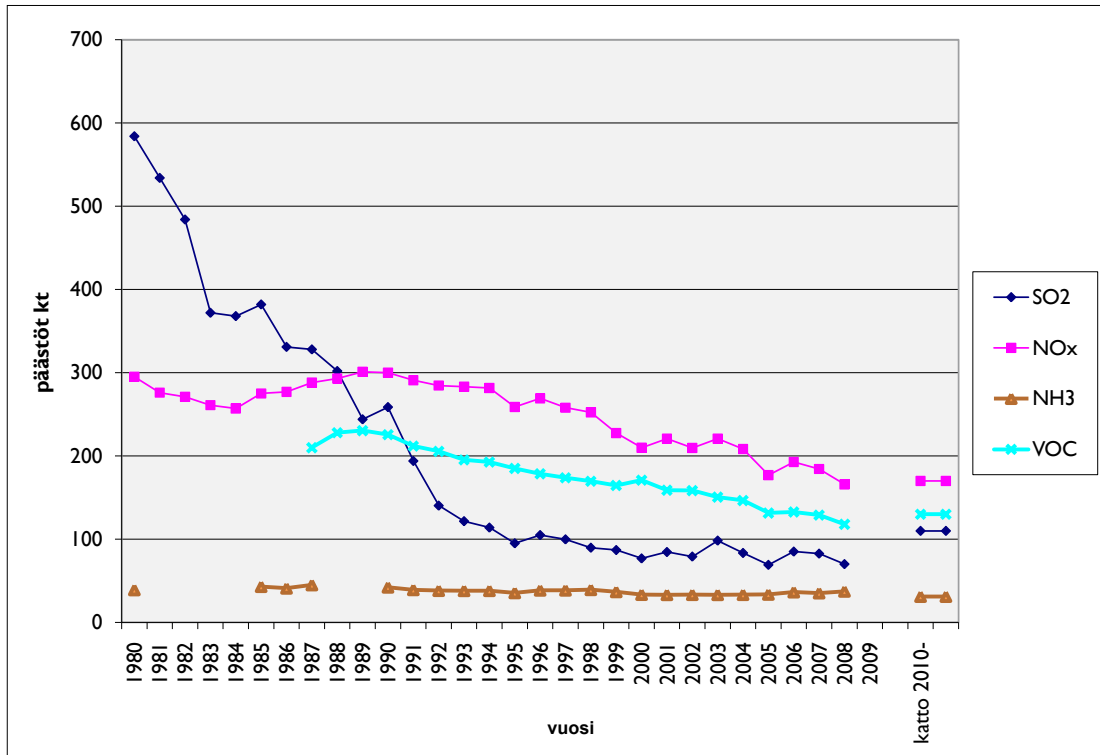
Eduskunta antoi kesäkuussa 2009 lausuntonsa hallituksen kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta. Ympäristöministeriön vastuulla ovat toimet, joilla vähennetään jätehuollosta, rakennusten energiankäytöstä, F-kaasuista ja työkoneista aiheutuvia päästöjä. Strategia sisältää myös tavoitteet yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä Kioton mekanismeilla hankittavien päästövähennysoikeuksien hankkimiseksi. Toimien toimeenpanoa on jatkettu ja toimien vaikutusten seurantarjestelmän valmistelu ympäristöministeriössä on liitetty osaksi toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Työ etenee ja syvenee vuonna 2010. Nopeimmin päästöjen vähennystoimia saavutetaan jätesektorilla muun muassa jätelainsäädännön kokonaisuudistuksen seurauksena.

Kasvihuonekaasupäästöt vähenivät

EU-komissiolle 15.1.2010 toimitetun ennakkotiedon mukaan Suomen kasvihuonekaasupäästöt vastasivat 70,1 miljoonaa tonnia hiilidioksidia (t CO₂-ekv.) vuonna 2008. Päästöt olivat yli 10 prosenttia edellisvuotta pienemmät ja noin 1,2 prosenttia alle Kioton pöytäkirjan velvoitetason. Eniten vuodesta 2007 vähentyivät energiateollisuuden päästöt (-21 %). Myös liikenteen päästöt olivat ensimmäistä kertaa 2000-luvulla edellisvuotta pienemmät (-4 %). Jätesektorin päästöt ovat myös vähentyneet (-7 %), mutta teollisuusprosessien (+5 %) ja maatalouden (+2 %) päästöt ovat kasvaneet hieman vuodesta 2007. Maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsätalous (LULUCF) -sektori on Suomessa nettonielu eli hiilidioksidipoistumat ilmakehästä ovat suuremmat kuin -päästöt. Nettonielun suuruus vuonna 2008 oli 35,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidia. Vuoden 2008 nettonielu oli noin 15 prosenttia edellisvuoden nielua suurempi. LULUCF-sektorin päästöjä ei lasketa täysmääräisinä mukaan Kioton pöytäkirjan veloitteeseen.

Kuva I. Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitys sektoreittain 1990–2008.

Kuva 2. Päästöjen kehitys kohti 2010 päästökattoja.

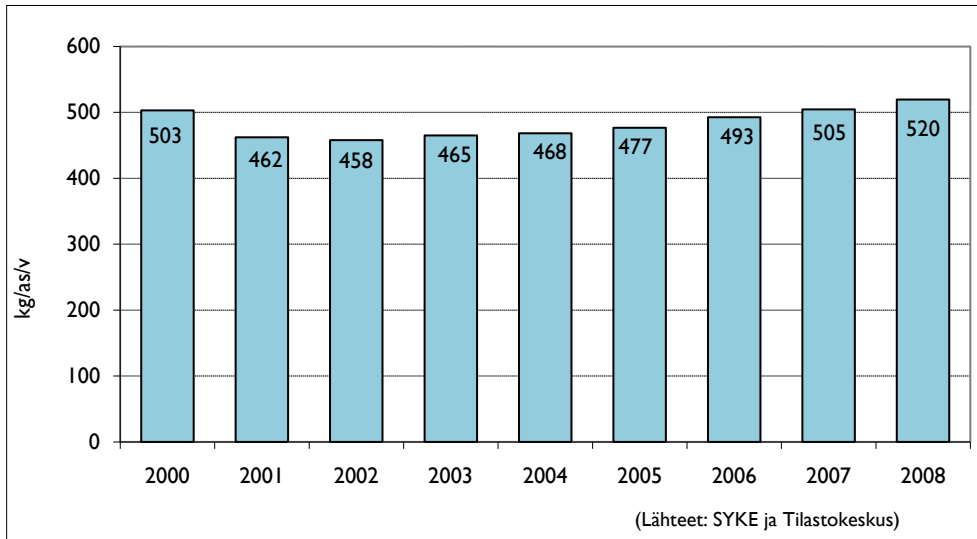
Ilmansuojelun uusia päästökattoja valmistellaan

Vuodelle 2020 on valmisteltu uusia ilman epäpuhtauksia koskevan direktiivin (NEC-direktiivi) mukaisia päästökattoja. Kansallisten enimmäispäästöjen asettamiseen liittyviä pohjatietoja on tarkistettu, ja eri maiden velvoitteita suunniteltu useita vuosia. Uudet päästökatot koskevat tulevaisuudessa aiempien yhdisteiden lisäksi myös pienhiukkasia. Komissio antaa direktiiviehdotuksen sen jälkeen, kun on analysoitu, millaisia vaikutuksia yhteisön ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanolla on happamoitumista, rehevöitymistä, otsoninmuodostusta ja pienhiukkaskuormitusta aiheuttaviin päästöihin eri jäsenmaissa. Päästöjen kehitys kohti nykyisessä direktiivissä annettuja vuoden 2010 päästökattoja on esitetty kuvassa 2. Typen oksidin 170 kilotonnin päästökatto alitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2008. Rikkidioksidin päästökatto 110 kilotonnia alitettiin jo vuonna 1995 ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden katto, 130 kilotonnia, vuonna 2007. Ammoniakin vuosipäästöt ovat vielä olleet muutamia kilotonneja yli päästökattoarvon 31 kt.

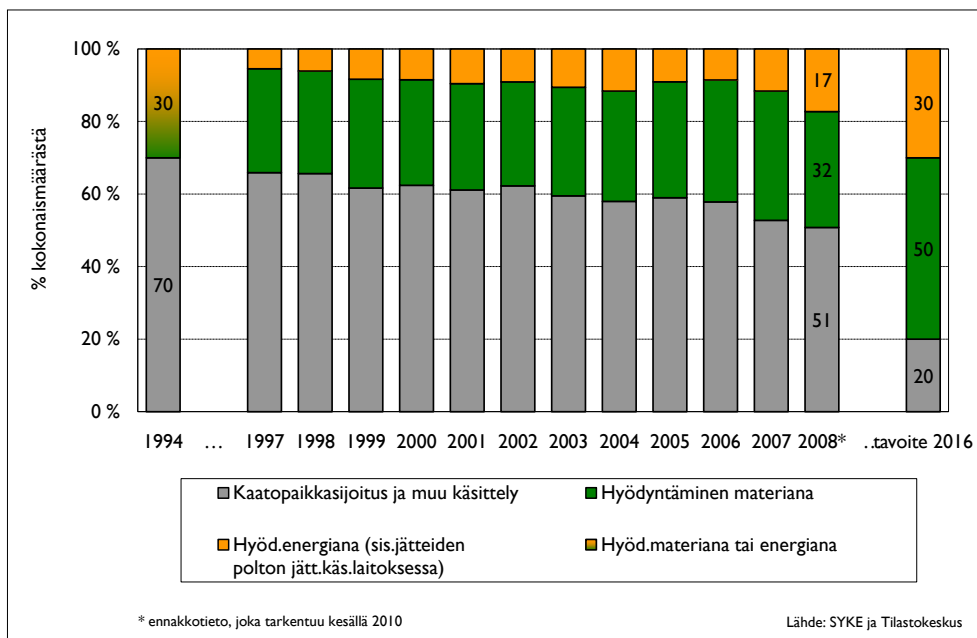
Jätteet ja materiaalihokkuus

Yhdyskuntajätteiden määrä kasvoi edelleen

Yhdyskuntajätteen määrä kasvoi vuonna 2008 hieman yli kolmella prosentilla edellisestä vuoteen verrattuna. Jättemäärä oli asukasta kohti laskettuna 520 kg, mikä on 15 kg edellisvuotista enemmän. Jätteitä hyödynnettiin kuitenkin selvästi aiempaa enemmän, ja hyödyntämisaste nousi noin 49 prosenttiin. Voimakkaimmin kasvoivat niiden erilliskerättyjen jätteiden määrät, jotka toimitettiin polttoon. Toisaalta materiaalihyödyntämisen osuus väheni yli kolme prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

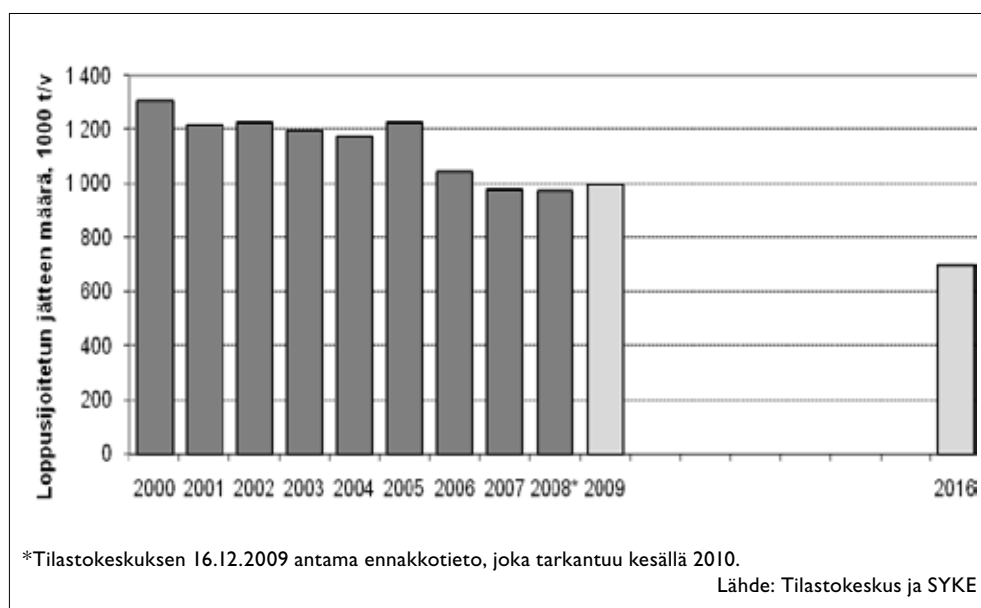
Kuva 3. Yhdyskuntajätteen määrä asukasta kohti 2000–2008.

Kuva 4. Yhdyskuntajätteiden prosentuaalinen jakautuminen hyödyntämiseen ja käsittelyyn.

Kaatopaikoille yhdyskuntajätteistä sijoitettiin noin 51 prosenttia, mikä oli noin kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2007. Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden mukaisesti yhdyskuntajätteistä tulisi vuonna 2016 sijoittaa kaatopaikoille enintään 20 prosenttia. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sekä jätteen materiaali-kierrätyksen että energiahyödyntämisen tuntuvaa lisäämistä.

EU on asettanut tavoitteet biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoituksen vähentämiseksi vuosille 2009 ja 2016. Tilastojen mukaan kehitys on ollut myönteistä, ja vuoden 2009 tavoitteeseen on päästy jo vuonna 2007. Vuoden 2016 tavoitteeseen pääsemiseksi tulee biohajoavan jätteen erilliskeräystä ja materiaalihyödyntämistä sekä hyödyntämistä energiana lisätä voimakkaasti nykyisestä.

Kuva 5. Biohajoavan yhdyskuntajätteen kaatopaikkasijoitus sekä vuosien 2009 ja 2016 tavoitteet.

Jätelainsäädäntöä kehitettiin

Jätealan lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin ympäristöministeriön 3.10.2007 asettamassa työryhmässä. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus uudeksi jätealaa säänteleväksi laiksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi Suomen ja EU:n jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n muuttuva jätelainsäädäntö ja perustuslain säännökset huomioon ottaen. Työryhmän määräaika on 30.4.2010.

Työ on edennyt työohjelman mukaisesti. Työryhmä on tähän mennessä laatinut useita taustaselvityksiä ja tehnyt alustavia linjauksia lainsäädännön uudistukseen liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Vuonna 2009 keskityttiin säännösehdoitusten yksityiskohtaiseen valmisteluun. Lainsäädännön uudistuksen keskeisiä haasteita ovat jätteen synnyn ehkäisyn ja materiaalitehokkuuden edistäminen, jätehuollon vastuiden selventäminen sekä valvonnan tehostaminen.

Uudella jätelailla on tarkoitus saattaa voimaan 19.11.2008 hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/98/EY) jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta. Direktiivi on saatettava voimaan jäsenmaissa viimeistään 12.12.2010. Jäsenmaat veloitetaan edistämään jätteen kierrätystä niin, että asumisessa syntyvistä tietyistä jätejakeista (ainakin paperi-, metalli-, muovi- ja lasijätteistä) kierrätettäisiin vuonna 2020 vähintään puolet ja rakennus- ja purkujätteestä vähintään 70 prosenttia. Tavoitteiden laskentaperusteet täsmennetään vielä komission päätöksellä vuoden 2010 aikana. Hallituksen esitys uudeksi jätelaiksi on tarkoitus lähettää eduskunnalle syysistuntokaudella 2010.

Valtakunnallinen ja alueellinen jätesuunnittelu

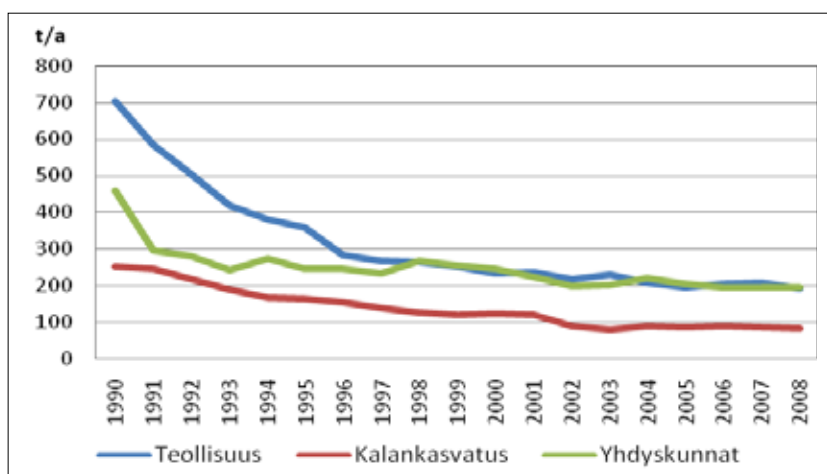
Huhtikuussa 2008 valtioneuvosto hyväksyi uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2016 (Kohti kierrätysyhteiskuntaa). Suunnitelman toimeenpanemiseksi sekä sen toteutumisen seurannan järjestämiseksi on valmisteltu totutusohjelmaa.

Alueellisia jätesuunnitelmia tehdään tällä suunnittelukierroksella yhteensä viisi kappaletta. Niistä ovat jo valmistuneet Oulun läänin, Keski-Suomen, Itä-Suomen sekä Etelä- ja Länsi-Suomen alueelliset jätesuunnitelmat. Lapin alueellinen jätesuunnitelma valmistuu vuonna 2010.

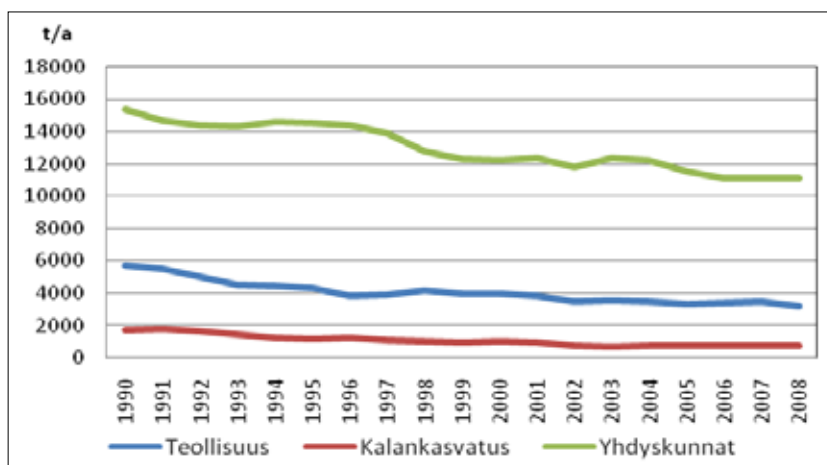
Itämeren ja sisävesien suojeleminen

Itämeren ja sisävesien ravinnekuormitus alentunut vesiensuojelutoimien seurauksena

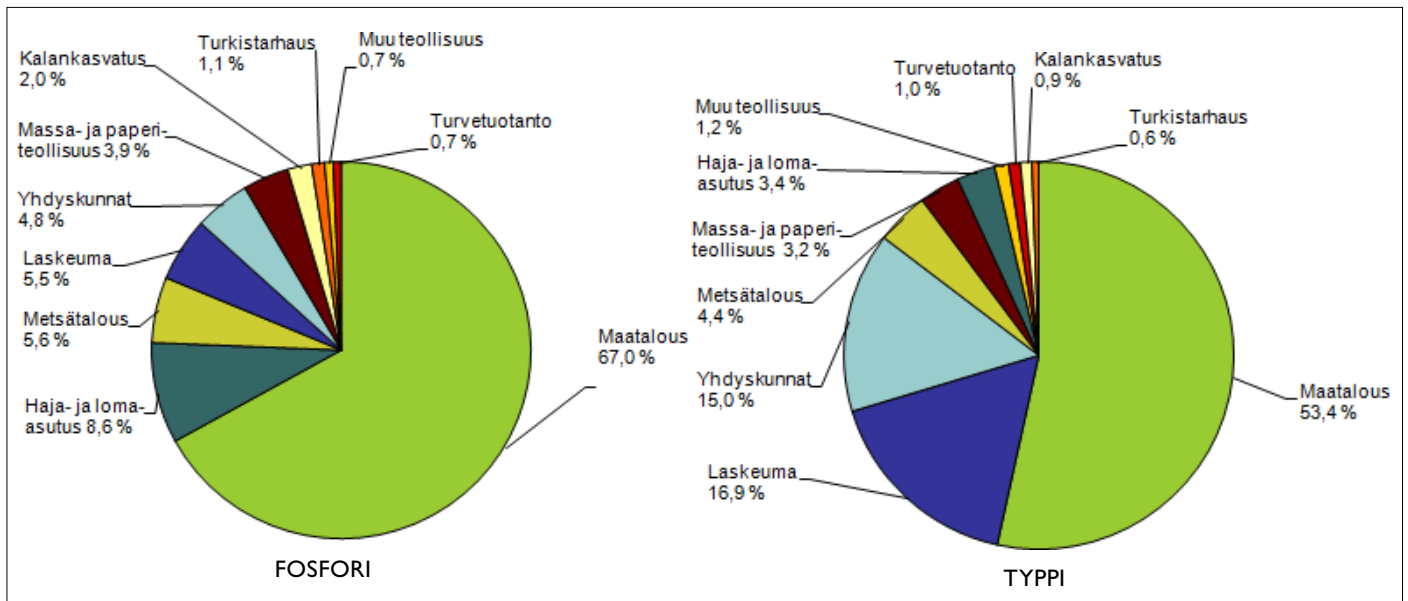
Itämerta ja sisävesiä rehevöittävä pistemäinen kuormitus on vähentynyt 1970- ja 1980-luvuilla toteutettujen tehokkaiden vesiensuojelutoimien ansiosta murto-osaan entisestä (kuvat 6 ja 7). Monien aiemmin voimakkaasti kuormitettujen vesien tila on parantunut tämän johdosta suuresti. Yhdyskuntien jätevesien orgaanisen aineen ja fosforin kuormituksesta poistetaan nykyisin yli 95 prosenttia ja typen kuormituksesta noin puolet. Vaikka jätevesien ravinnekuormitusta on vähennetty merkittävästi, puhdistamista on edelleen tehostettava etenkin typen osalta rannikon läheisyydessä sijaitsevilla puhdistamoilla. Puhdistamojen häiriötilanteisiin varautuminen on edelleen monin paikoin puutteellista. Erityisen ongelmallisia ovat huonokuntoiset, vuotavat viemäriverkostot.

Kuva 6. Pistekuormituksesta peräisin olevan vesien fosforikuormituksen kehitys.

Kuva 7. Pistekuormituksesta peräisin olevan vesien typikuormituksen kehitys.

Kuva 8. Eri lähteistä peräisin oleva vesien fosfori- ja typpikuormitus vuonna 2008.

Suomen vesien tilaa heikentää laaja-alaisesti haja- ja pistelähteistä aiheutuva rehevöittävien aineiden, fosforin ja typen, kuormitus. Hajakuormituksesta aiheutuu fosforin osalta yli kolme neljäsosaa ja typen osalta yli puolet ihmisen aiheuttamasta kokonaiskuormituksesta. Maatalouden osuuden ihmistoiminnoista peräisin olevasta fosforikuormituksesta on arvioitu olevan noin 60 prosenttia ja typpikuormituksesta noin 50 prosenttia (kuva 8). Maatalouden lannoitteiden käyttö on selvästi vähentynyt. Koska maaperään on varastoitunut edelleen runsaasti ravinteita, ei vesistöihin joutuvassa fosfori- ja typpikuormituksessa ole vielä havaittu merkittäviä vähennyksiä.

Itämeren suojelutoimet tehostuneet

Itämeren suojelukomission (Helcom) Itämeren toimintaohjelma (Baltic Sea Action Plan, BSAP) asettaa Itämeren meriympäristön tilalle tavoitteet sekä rehevöitymisen pysäyttämiseksi kuormituskaton, joka perustuu taakanjakoajatteluun. Suomen ohjelma BSAP:n toteuttamiseksi tukeutuu jo hyväksytyihin valtioneuvoston periaatepäätöksiin ja valtioneuvoston Itämeri-selontekoon. BSAP:n toimeenpanoa on edistetty muun muassa osallistamalla ja tukemalla kansainvälisiä asiantuntija- ja tutkimushankkeita. Suomi on toiminut aktiivisesti Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO), jossa on tehty merkittäviä päätöksiä alusten rikki- ja typpipäästöjen vähentämiseksi. Helcomin merenkulkutyöryhmässä on valmisteltu IMO:lle aloite, jolla rajoitetaan ja kielletään matkustaja-alusten käymäläjätteen päästäminen Itämereen. Aloite jätettiin IMO:lle joulukuussa 2009.

Helcomin Itämeren toimintaohjelman toimeenpanon tueksi on Pohjoismaiden Investointipankin ja Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön Nefcon yhteyteen perustettu Itämeren toimintaohjelman hankevalmistelurahasto (BSAP-rahasto). Ruotsi sijoitti vuonna 2009 rahastoon 45 miljoonaa Ruotsin kruunua ja ilmoitti sijoittavansa saman summan vuonna 2010. Suomen tähänastinen osuus on 1,6 miljoonaa euroa, joka on korvamerkitty Luoteis-Venäjällä toteutettaviin hankkeisiin. Rahaston tavoitteena on nopeuttaa hankevalmistelua ja kansainvälisen rahoituksen löytymistä erityisesti Venäjällä, Valko-Venäjällä, Ukrainassa, Baltian maissa ja Puolassa toteutettaviin investointeihin.

Venäjän kanssa jatkettiin yhteistyötä Itämeren suojelemiseksi. Myös kolmikan- taista Suomi-Viro-Venäjä yhteistyötä on jatkettu. Toiminta on kohdistunut erityisesti merenkulun turvallisuuteen ja öljyntorjunnan vahvistamiseen sekä ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämiseen. Yhteistyön 25-vuotista taivalta juhlistettiin julkaisemalla kirja ”The Gulf of Finland, Finnish-Russian-Estonian cooperation to protect the marine environment”.

EU:n meristrategiadirektiivin (2008/56/EY) kansallinen toimeenpano on käynnistetty. Meristrategiadirektiivillä pyritään meriympäristön tehokkaaseen suojeluun, jotta siitä riippuvaiset taloudelliset ja sosiaaliset toiminnot eivät häiriytyisi. Direktiivi on EU:n meripolitiikan ympäristöpilari. Meristrategiadirektiivin tavoitteena on, että meriympäristön hyvä tila saavutetaan vuoteen 2020 mennessä. Kertomusvuonna osallistuttiin kansallisen lainsäädännön valmisteluun sekä Euroopan komission hyvän tilan määrittelyyn liittyvän päätöksen (direktiivin liitteet I ja III) valmisteluun.

Itämeren suojelupolitiikan tueksi tarvitaan tietoa toimenpiteiden yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista. Näin löydetään kustannustehokkaimmat toimenpiteet Itämeren suojelemiseksi. Tarvitaan myös arvio siitä, mitä maksaa, jos toimenpiteitä ei tehdä. Tätä tietoa tuottava monitieteellinen ja kansainvälinen yhteistyöhanke (ns. Stern-hanke) on käynnistetty sektoritutkimuksen neuvottelukunnan johdolla. Hanke toteutetaan vuosina 2009–2011.

Valtioneuvosto hyväksyi kesäkuussa 2009 Itämeri-selonteon (Itämeren haasteet ja Itämeri-politiikka). Selonteossa linjataan hallituksen toimia Itämeren merellisen ympäristön parantamiseksi, meriliikenteen turvallisuuden lisäämiseksi ja taloudellisen yhteistyön tiivistämiseksi alueella. Ympäristöministeriö osallistui tiiviisti selonteon valmisteluun. Korkean tason tapaamisia Venäjän kanssa järjestettiin esimerkiksi Nord Stream -kaasuputkihankkeesta.

Yhteistyöllä vähennetään Luoteis-Venäjän ravinnekuormitusta

Itämeren suojeluohjelman sekä Suomen ja Venäjän yhteistyösopimusten mukaisesti Suomi on toiminut aktiivisesti lähialueiden ravinnekuormituksen vähentämiseksi. Yhteistyön painopiste on ollut Itämeren valuma-alue Luoteis-Venäjällä. Hankkeiden pääasiallisena tavoitteena on vähentää Suomenlahden rehevöitymistä.

Merkittävin yhteistyökumppani Venäjällä on Pietarin vesilaitos. Yhteistyön 20-vuotista taivalta juhlistettiin kesällä 2009 seminaarilla, jossa myös allekirjoitettiin Suomen 6,1 miljoonan euron rahoituksen aiesopimus.

Tärkein vireillä oleva hanke on Nevan suorien päästöjen sulkemishanke, johon sisältyy kokoojaviemäritunnelin loppuunsaattaminen, suorien purkujen liittäminen tunneliin ja perusparannukset olemassa olevilla puhdistamoilla. Hankkeella vähennetään fosforikuormitusta 860 tonnilla ja typpikuormitusta 1 100 tonnilla vuodessa. Hankkeen toteuduttua 94 prosenttia Pietarin jätevesistä käsitellään Helcomin suositusten mukaisesti. Hankkeen arvioidaan valmistuvan vuonna 2012. Myös Pietarin keskisuurille ja pienille jätevedenpuhdistamoille valmistellaan ravinteidenpoiston investointeja.

Ympäristötekniikan alalla käynnistettiin yhteistyö loppuvuodesta 2009. Yhteistyötä tehdään myös maatalouden, erityisesti kotieläintalouden, ympäristönsuojelun edistämiseksi Leningradin alueella. Kotieläintaloudesta valuu ravinteita vesistöihin, ja lannan läjittäminen maastoon on vakava riski Suomenlahden tilalle. Ympäristöministeriö on yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuusrahaston ja Nefcon kanssa selvittänyt mahdollisia ratkaisuja erityisesti kanaloiden lantaongelmiin.

Valtioneuvosto hyväksyi vesienhoidon suunnitelmat

Valtioneuvosto hyväksyi 10.12.2009 seitsemän alueellista vesienhoitosuunnitelmaa vuoteen 2015. Samalla valtioneuvosto antoi lausuman, jonka mukaan vuoden 2010 aikana valmistellaan laajapohjaisena yhteistyönä vesienhoidon toteutusohjelma. Vesienhoitosuunnitelmat on laadittu kaikissa EU-maissa nyt ensimmäistä kertaa. Suunnitelmat tähtäävät siihen, että pinta- ja pohjavesien tila on hyvä vuoteen 2015 mennessä. Alueelliset ympäristökeskukset laativat vesienhoitosuunnitelmat laajassa yhteistyössä eri tahojen kesken. Valmisteluun sisältyi kolme kuulemisjaksoa, joiden kuluessa kaikilla kansalaisilla oli mahdollisuus esittää mielipiteensä valmisteluasiakirjoista. Ympäristöministeriö valmisteli suunnitelmien valtioneuvostokäsittelyä järjestämällä neuvotteluja keskeisten sidosryhmien kanssa sekä valtakunnallisen kuulemistilaisuuden.

Tällä hetkellä pääosa Suomen pintavesistä on erinomaisessa tai hyvässä ekologisessa tilassa. Kuitenkin vajaa kolmannes suunnittelun kohteena olleista järvistä, noin 40 prosenttia joista sekä noin 60 prosenttia rannikkovesistä on tyydyttävässä, välttävissä tai huonossa kunnossa. Pohjavesistä vain kaksi prosenttia vedenhankintaa varten tärkeistä ja siihen soveltuvista pohjavesialueista on luokiteltu huonoon tilaan, vaikkakin noin 500 pohjavesialueella ihmisen toimintojen on arvioitu aiheuttavan merkittäviä riskejä.

Vesienhoitosuunnitelmien mukaan hyvä tila voidaan vuoteen 2015 mennessä turvata tai saavuttaa yli 90 prosentissa tarkastellusta järvipinta-alasta ja noin 70 prosentissa jokipituuksista. Rannikkovesien tilan paraneminen on hitaampaa, mutta niidenkin tila on tarkoitus saada hyväksi viimeistään vuonna 2027. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lähes kaikkien pohjavesien arvioidaan olevan hyvässä tilassa vuoteen 2015 mennessä. Toimia vesiensuojelun tehostamiseksi tarvitaan kaikilla vesillä kuormittavilla ja muuttavilla aloilla. Suurin haaste on maatalouden rehevöitymistä aiheuttavan ravinnekuormituksen vähentäminen.

Haja-asutuksen jätevesien käsittelyä tehostettiin

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltoverkoston ulkopuolisilla alueilla (542/2003) asettaa kiinteistökohtaiselle jätevesien käsittelylle puhdistusvaatimukset, jotka tulee täyttää vuoteen 2014 mennessä. On arvioitu, että yli 200 000 asuinkiinteistöllä tarvitaan jätevesijärjestelmän tehostamistoimia.

Alueelliset ympäristökeskukset ovat edistäneet yhteisviemäröintihankkeita haja-asutusalueilla tiedotuksen, koulutuksen ja avustusten keinoin. Haja-asutusalueille rakennettuihin viemäreihin on liitetty yli 10 000 asukasta noin 5 000 asuinkiinteistössä. Ympäristökeskukset ovat ohjanneet kuntia tarkistamaan kuntien ympäristönsuojelumääräyksiä siten, että niiden kiinteistökohtaista jätevesien käsittelyä koskevat vaatimukset ottavat huomioon paikalliset olosuhteet. Kuntia on myös opastettu päivittämään kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmat haja-asutusalueiden jätevesihuollon osalta. Yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ympäristökeskukset ovat olleet järjestämässä kansalaisille suunnattuja tiedotus- ja neuvontahankkeita, joihin on palkattu myös alueellisia jätevesineuvoja.

Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien tarvittavat tehostamistoimet ovat käynnistyneet hitaasti. Asetuksen toimeenpano edellyttää toimia, jotta vuoden 2014 määräajan lähestyessä välttyttäisiin töiden ruuhkautumiselta ja sen seurauksena markkinoiden ylikuumentumisen haitoilta kansalaisille. Ympäristöministeriö kutsui näitä keinoja selvittämään selvitysmies Lauri Tarastin, joka antoi esityksensä joulukuussa 2009.

Tehostamistoimia käsitteli myös ympäristöministeriön asettama hajajätevesityöryhmä. Työryhmän mukaan eri toimijoiden yhteistyötä tiedotuksessa on lisättävä. Ke-

väällä 2009 järjestettiin valtakunnallinen jätevesiviikko, jota tuki vapaaseen käyttöön valmisteltu sähköinen esitemateriaali. Jätevesiviikolla järjestettiin yli 70 tapahtumaa eri puolilla Suomea. Toimeenpanon tehostamiseksi hajajätevesityöryhmä teki julkaisun Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano, joka valmistui elokuussa 2009. Painettu julkaisu lähetettiin laajasti kuntiin ja eri toimijoille ja se on saatavilla myös sähköisenä ymparisto.fi-verkkosivuilla.

Selvitysmies ja hajajätevesityöryhmä toimivat yhteistyössä, ja heidän ehdottamat toimenpiteet ovat pääosin samansuuntaisia. Muun muassa ehdotettiin toimeenpanon tarkentamista toimeenpanoasetuksella, kiinteistökohtaisen neuvonnan valtakunnallista järjestämistä ja yleisen tiedotuksen parantamista. Taloudellisiksi toimiksi ehdotettiin avustusmäärärahaa neuvonnan järjestämiseksi, korjausavustusten ja kotitalousvähennyksen kehittämistä sekä yhteisten viemärihankkeiden vesihuoltoavustuksia korotettavaksi siten, että niiden yhteisvaikutuksesta tarvittavat tehostamistoimet saadaan toteutumaan siirtymäajan puitteissa. Ympäristöministeriössä on käynnistetty ehdotettujen toimien valmistelutyö.

Pohjavesien suojelua edistettiin

Pohjavesidirektiivi (2006/118/EC) 12.12.2006 saatettiin Suomessa voimaan kahdella valtioneuvoston asetusmuutoksella: valtioneuvoston asetuksella vesienhoidon järjestämisestä annetun asetuksen muuttamisesta (20.5.2009/341) sekä valtioneuvoston asetuksella vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun asetuksen muuttamisesta (20.5.2009/342). Asetukseen 341 sisältyy muun muassa ominaispiirteiden lisäselvitysten määrittely sekä luettelo pohjavesiä pilaavista aineista ja niiden ympäristölaatunormeista. Asetuksessa 342 on puolestaan luettelo pohjavesille vaarallisista ja haitallisista aineista, joita ei saa päästää pohjaveteen.

Vesienhoitosuunnitelmissa on esitetty toimenpiteitä myös pohjaveden hyvän tilan turvaamiseksi ja hyvän tilan saavuttamiseksi vuoteen 2015 mennessä. Pohjaveden tila on Suomessa pääsääntöisesti hyvä. Todetut pohjaveden pilaantumistapaukset ovat usein olleet paikallisia eikä pilaantuminen ole estänyt kokonaan alueen veden käyttöä talousvedenhankintaan. Ihmistoiminnan on todettu kuitenkin uhkaavan pohjaveden hyvää tilaa noin 225 pohjavesialueella. Nämä alueet sijaitsevat erityisesti Etelä-Suomessa, missä pohjavesialueille on keskittynyt paljon ihmistoimintaa. Lisäksi arvioiden mukaan noin 300 pohjavesialueella tarvitaan lisää selvityksiä ja seurantaa ihmistoiminnan vaikutusten arvioimiseksi ja riskien todentamiseksi. Tämänhetkisten arvioiden mukaan hyvä tila saavutetaan lähes kaikilla pohjavesialueilla vuoteen 2015 mennessä, mikäli esitetyt toimenpiteet toteutetaan.

Pohjavesialueille on lisäksi jo pitkään laadittu suojelusuunnitelmia. Vuoden 2009 lopussa suunnitelmia oli valmiina yhteensä 304 ja ne kattavat yhteensä yli 1 000 pohjavesialuetta. Vedenhankintaa varten tärkeistä ensimmäisen luokan pohjavesialueista oli valmiiden tai tekeillä olevien suojelusuunnitelmien piirissä vuoden lopussa noin 30 prosenttia.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviä siirtoviemäreitä valmistui ympäristökeskuksissa yhteensä 8 hanketta, joiden vaikutuspiirissä oli lähes 10 000 asukasta. Ympäristötyömomentin määrärahoilla oli vuoden lopussa lisäksi käynnissä tai alkamassa yhteensä 21 hanketta. Siirtoviemärien avulla jätevesien käsittely voidaan keskittää isompiin, tehokkaampiin ja taloudellisempiin yksiköihin, lakkauttaa käyttökänsä lopussa olevia vanhoja heikkotehoisia puhdistamoja ja vapauttaa kokonaan laajojakin vesialueita yhdyskuntien jätevesikuormituksesta. Samalla on mahdollista saada myös siirtoviemäriinjosten varrella oleva haja-asutus tehokkaan jätevedenpuhdistuksen piiriin. Useiden hankkeiden yhteydessä rakennetaan samalla myös kuntien vedenhankintaa parantava yhdysvesijohto.

Maatalouden osuus ihmisen aiheuttamasta fosforikuormituksesta on noin 60 prosenttia ja typpikuormituksesta yli 50 prosenttia. Maatalouden kuormituksen vaikutus näkyy selvimmin Saaristomerellä ja Suomenlahdella sekä Etelä-Suomen jokivesistöissä. Vaikka maatalouden vesistökuormituksen vähentämiseksi on tehty runsaasti erilaisia toimia, ei seuranta-aineistossa ole vielä nähtävissä selviä merkkejä maatalouden ravinnekuormituksen vähenemisestä. Ravinnekuormitus voi tulevaisuudessa lisääntyä seuduilla, jonne on syntynyt tai syntymässä vahvoja kotieläintalouden keskittyviä.

Tärkein maatalouden vesiensuojelun ohjauskeino on EU-osarahoitteinen maatalouden ympäristötuki. Ympäristötukea maksettiin toimintavuonna 340 miljoonaa euroa 58 063 maatilalle. Alueelliset ympäristökeskukset antoivat toimintavuonna maatalouden vesiensuojeluun liittyvistä ympäristötuen erityistukihakemuksista yhteensä 370 lausuntoa. Maksetut erityistukisopimukset kattoivat 344 000 hehtaaria. Pinta-alaltaan suurin erityistukimuoto on luonnonmukainen tuotanto, josta oli sopimuksia 176 000 hehtaarin alalta.

Valtioneuvoston hyväksymissä vesienhoitosuunnitelmissa esitettiin maataloudelle lisätoimenpiteitä, jotka ovat pääosin samoja kuin nykyiset ympäristötuen toimenpiteet. Toimia on kuitenkin tarkoitus suunnata entistä kohdennetummin ongelmallisimmille alueille sekä tehostaa niiden toteuttamista ja lisätä niiden määrää. Myös investointitukia tulee ohjata uusiin kotieläintalouden vesiensuojelua edistäviin sekä maan rakenteen parantamiseen tähtääviin toimiin. Lisäksi tulee edistää neuvontaa, koulutusta ja tutkimusta muun muassa ilmastomuutoksen vaikutuksista maatalouden kuormitukseen, ohjauskeinojen ja uusien vesiensuojelukeinojen kehittämistä ja niiden taloudellisista vaikutuksista sekä vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamisesta. Maatalouden lisätoimenpiteiden julkiset kustannukset ovat vesienhoitosuunnitelmien mukaan noin 70 miljoonaa euroa vuodessa. Osa esitetyistä julkisista kustannuksista voidaan kattaa jo nykyisen ympäristötukijärjestelmän toimenpiteitä tehostamalla ja kohdentamalla.

Ympäristöministeriö antoi kesäkuussa 2009 ympäristönsuojelulain lupa- ja valvontaviranomaisille kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeen, jota sovelletaan eläinsuojien ympäristölupa- ja valvonta -asioihin. Ohjeen tavoitteena on varmistaa, että kotieläintaloutta koskevat valtakunnalliset ympäristönsuojelun tavoitteet saavutetaan yhdenmukaisin menettelyin ja tulkinnoin. Lisäksi yhtenäistetään ja nopeutetaan lupakäsittelyä ja parannetaan lupahakemusten laatua. Ohje perustuu nykyisen lainsäädännön soveltamiseen jo vakiintuneissa olosuhteissa. Aikaisemmasta ohjeistuksesta on suurennettu lannan levitysalaa, koska lannan ravinnepitoisuudet ovat merkittävästi kasvaneet viimeisen kymmenen vuoden aikana muun muassa eläinten ruokinnan muutosten takia.

Lounais-Suomen Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hankkeessa oli vuoden 2009 lopussa mukana 124 tilaa, joilla suunnitellaan vesiensuojelun tehostamista. Hankkeessa on laadittu viljelijöiden työvälineeksi niin sanottu ympäristökäsikirja, jolla voidaan esittää tilakohtaisesti vesiensuojelutoimenpiteiden tärkeysjärjestys ja arvioida niiden kustannustehokkuutta.

Taulukko 1. Suojavyöhykesopimusten pinta-alat (ha) ja lukumäärä (kpl) vuosilta 2002–2009

Vuosi	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Suojavyöhykkeet (ha)	1 640	2 606	3 686	4 308	5 893	8 200	8 503	8340
Suojavyöhykkeet (kpl)	613	1 066	1 475	1 688	2 003	2 780	2 879	2792

Ympäristövaikutusten arvioinnissa painottuneet hankkeet, joilla on rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia

Ympäristövaikutusten arvioinnissa ovat painottuneet hankkeet, joilla on rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. YK:n Euroopan talouskomission YVA-yleissopimuksen mukaisia menettelyjä on ollut edelleen käynnissä varsin runsaasti. Nord Stream-maakaasuputki on ollut näistä mittavin. Hankkeen Espoon sopimuksen mukainen kansainvälisen YVA-menettely ja siihen liittyvät kahdenkeskiset konsultaatiot saatiin päätökseen. Hanke siirtyi lupavaiheeseen. Ympäristökeskuksia on ohjattu YVA-lainsäädännön soveltamisessa. YVA-lainsäädännön toimivuuden arviointi on ollut käynnissä. Työ valmistuu vuoden 2010 alkupuolella.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiutta parannettiin

Vuonna 2009 hyväksyttiin kaksi valtion ja kuntien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiuden kannalta keskeistä säädöstä. Laki öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta hyväksyttiin joulukuussa 2009 ja se tuli voimaan 1.1.2010. Muutoksella parannettiin öljysuojarahaston maksuvalmiutta tilanteessa, jossa valtio ja alueelliset pelastuslaitokset ovat huomattavasti korottamassa öljyntorjuntavalmiuttaan Suomenlahden lisääntyneiden öljykuljetusten johdosta. Öljysuojamaksu korotettiin 0,5 eurosta öljytonnilta 1,5 euroon. Samalla nostettiin rahaston pääomaraaja viisinkertaiseksi. Korotus on määräaikainen ja se on voimassa kolmen vuoden ajan. Uusi öljyvahinkojen torjuntalaki hyväksyttiin niin ikään joulukuussa 2009 ja se tuli voimaan 1.1.2010. Laki valmisteltiin osana alusjätelain kokonaisuudistusta. Laissa säädetään aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta sekä maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen torjunnasta. Lain pääsisältö on ennallaan, mutta se on modernisoitu. Muun muassa alueen pelastustoimen ja kunnan vastuunjako on selkeytetty jälkitorjunnan osalta.

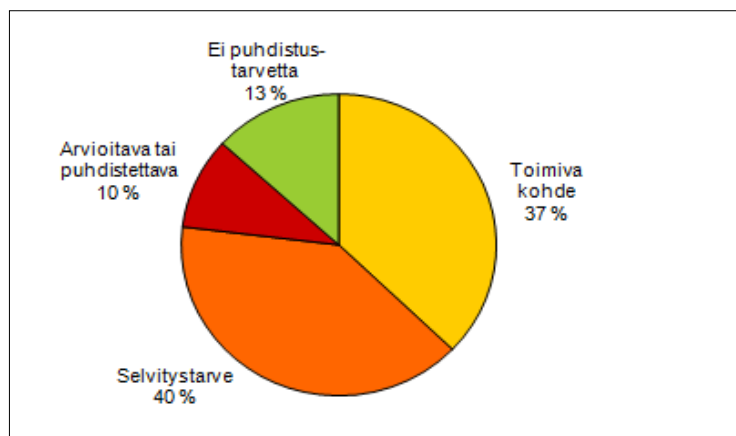
Öljyntorjuntavalmiutta parannettiin torjunta-alusten osalta. Merivoimien öljyntorjunta-alus Hallin 12 miljoonan euron peruskorjaus tilattiin, ja alus meni telakalle loppuvuodesta 2009. Vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa Rajavartiolaitys sai 57 miljoonan euron tilausvaltuuden yhden uuden avomerellä ja jäissä toimintakelpoisen monitoimialuksen (öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta-alus/ulkovartiolaiva) hankkimiseen sekä kolme miljoonaa euroa aluksen suunnitteluun.

Suomen öljyntorjuntavalmiuksia parantaa osaltaan myös uusi öljyntorjunnan osaamiskeskus, joka perustetaan Suomen ympäristökeskuksen yhteyteen. Öljyntorjuntakeskus sijoitetaan Porvoon Tolkkisiin. Keskuksesta valmistui alustava rakennussuunnitelma ja aluesuunnittelu käynnistyi.

Maaperänsuojelu ja pilaantuneiden alueiden kunnostus

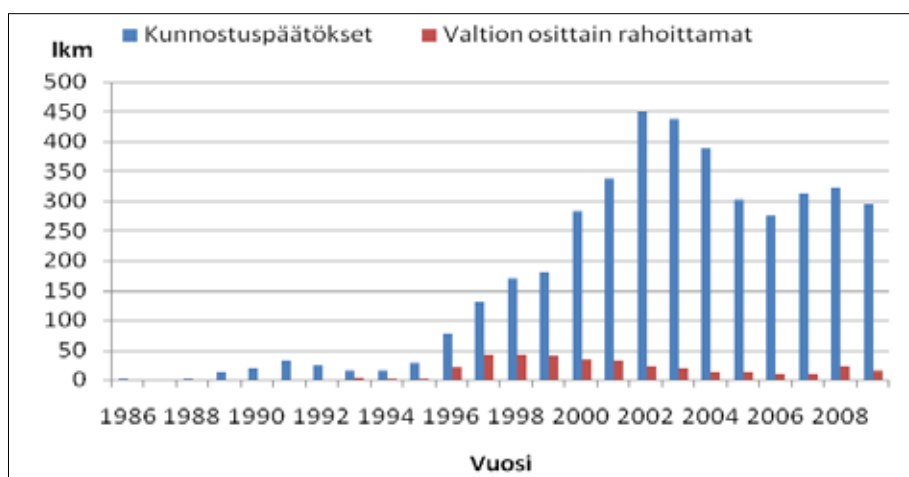
Maaperänsuojeludirektiiviehdotuksen käsittely Euroopan unionin ympäristöneuvoston ympäristötyöryhmässä alkoi syksyllä 2006 ja jatkui edelleen vuonna 2009. Asiassa ei saavutettu vielä poliittista yhteisymmärrystä.

Vuonna 2008 laajamittaiseen käyttöön otettuun valtakunnalliseen maaperän tilan tietojärjestelmään oli talletettu vuoden 2009 lopussa lähes 22 000 kohdetta, joista 13 prosenttia oli kunnostettu tai todettu tutkimuksin pilaantumattomiksi. Kohteiden jakautuminen toimenpidetarpeiden mukaisesti luokkiin on esitetty kuvassa 9. Selvitettäviä, tutkittavia tai kunnostettavia kohteita on pohjavesialueilla noin 3 400 kappaletta ja noin 10 000 kappaletta asutuksen läheisyydessä.

Kuva 9. Maaperän tilan tietojärjestelmään merkittyjen kohteiden jakautuminen alueen toimenpidetarpeen mukaisiin luokkiin.

Alueelliset ympäristökeskukset tekivät 294 pilaantuneen maaperän puhdistamista koskevaa hallintopäätöstä vuonna 2009 (kuva 10). Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostushankkeita, joihin käytettiin myös valtion ympäristötyömäärärahoja, valmistui 17. Merkittäviä tutkimuksia ja riskinarvioita valmistui 27 kappaletta. Vuoden lopussa oli lisäksi vireillä 30 hanketta. Vuoden 2009 loppuun mennessä valtio on osallistunut runsaan 350 kohteen kunnostukseen. Niistä puolet on ollut vanhojen kaatopaikkojen kunnostuksia ja sulkemisia. Viime vuosina on kunnostettu muun muassa useita sahoja, kyllästämöitä ja ampumaratoja. Vuonna 2009 valmistuneista valtion tukemista hankkeista mainittakoon Nummen vanhan kaatopaikan kunnostus Forssassa.

Kuva 10. Pilaantuneiden alueiden kunnostamista koskevien päätösten kehittyminen ja valtion osittain rahoittamat kunnostukset vuosina 1986–2009.

Huoltoasemien maaperän kunnostamista jatkettiin SOILI-ohjelman puitteissa. Ohjelman hakuaika päättyi vuoden 2005 lopussa, mutta ohjelman toteutus jatkuu, kunnes ohjelmaan hakeneet kohteet on käsitelty. Vuoden 2009 loppuun mennessä saatiin tutkittua lähes kaikki ohjelmaan hakeutuneet öljynsuojarahaston rahoitusosuuteen kuuluvat kohteet. Vuonna 2009 tutkittiin 87 rahastokohdetta, joista 51 todettiin vaativan kunnostustöitä. Kunnostustyöt aloitettiin 47 rahastokohteessa, ja ohjelmasta luovutettiin 101 kohdetta.

Kemikaaliriskien hallinta

Euroopan Unionin uuden kemikaalilainsäädännön, REACH-asetuksen, toimeenpanossa keskityttiin valvontaviranomaisten koulutukseen sekä neuvontaan ja tiedotukseen. Toiminnanharjoittajia opastettiin kemikaalien esirekisteröinnin jälkeisistä velvoitteista, erityisesti rekisteröintiä varten perustettavien yhteistyökonsortioiden käynnistämisestä. REACH-asetuksen kieltoja ja rajoituksia koskeva osuus tuli voimaan 1.6.2009. Samalla annettiin kansallinen täsmentävä säädös tietyistä rajoituksista ja kumottiin näiden rajoitusten kanssa päällekkäiset valtioneuvoston päätökset ja asetukset.

Kemikaalien luokitusta, merkintää ja pakkaamista koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (CLP-asetus) annettiin joulukuussa 2008, ja asetuksen valvontaviranomaisia ja rangaistuksia koskevat kansalliset säädökset 2009. CLP-asetuksessa säädetyksi neuvontapalveluksi nimettiin jo REACH-neuvontapalvelua hoitavat SYKE ja Valvira, jotka ovat avanneet sekä internetsivut kyselylomakkeineen että CLP-puhelinneuvonnan.

Euroopan yhteisöjen komissio antoi 12.6.2009 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi biosidivalmisteiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä, jolla on tarkoitus kumota voimassa oleva direktiivi (98/8/EY). Ehdotuksella pyritään parantamaan olemassa olevaa lainsäädäntöä heikentämättä ympäristön tai ihmisten ja eläinten terveyden suojelun korkeaa tasoa. Ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa tietosuoja sääntöjä, välttää tietojen pakollisen yhteiskäytön avulla selkärankaisilla eläimillä tehtyjen kokeiden toistamista, yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden maksujärjestelmiä, laatia säännöt biosidivalmisteiden rinnakkaisvalmisteiden kaupalle ja sisällyttää soveltamisalaan esineet ja materiaalit, jotka on käsitelty biosidivalmisteilla. Osaan valmisteita ja uusiin tehoaineisiin sovellettaisiin keskitettyä hyväksymisjärjestelmää, jonka koordinoinnista vastaisi suurelta osin Euroopan kemikaalivirasto (ECHA).

UNEPin hallintoneuvosto teki helmikuussa 2009 päätöksen neuvottelujen käynnistämistä elohopeasta aiheutuvien riskien vähentämiseen liittyvistä kansainvälisistä toimista ja tätä varten koolle kutsuttavasta hallitustenvälisestä neuvottelukomiteasta. Neuvottelukomitean on kehitettävä elohopeaa koskeva sopimus, jossa tavoitteet ja toimet elohopean käytön ja kansainvälisen kaupan sekä päästöjen vähentämiseksi ja saastuneiden alueiden ennallistamiseksi yksilöidään tarkemmin. Komitea aloittaa työnsä vuonna 2010, ja työ pitäisi saada päätökseen ennen hallintoneuvoston 27. istuntoa vuonna 2013. EU:n tavoitteena on rakentaa sopimus sellaiseksi, että siihen voidaan tarvittaessa lisätä muita kemikaaleja, jotka aiheuttavat vastaavan globaalin riskin. Kansainvälisessä yhteistyössä onnistuttiin myös edistämään kemikaali- ja jättesopimusten sekä biodiversiteettisopimusten synergioita.

Ympäristölupien käsittely ja valvonta

Ympäristöluparuuhkaa purettiin ennätysmäisesti, mutta käsittelyajat pitenevät

Alueelliset ympäristökeskukset ratkaisivat vuonna 2009 yhteensä 746 ympäristölupaa eli noin sata lupaa edellisvuotta enemmän. Ympäristölupavirastot ratkaisivat yhteensä 824 asiaa eli noin sata edellisvuotta vähemmän. Näistä ympäristönsuojelulain mukaisia lupia oli 288, vesitalousasioita 465 ja muita 71.

Ympäristökeskuksissa ratkaisumäärätavoitteet ylittyivät, ja vuoden 2009 lopussa vireillä olevien asioiden määrä pieneni yli 200:lla edellisvuoteen verrattuna. Ympäristöministeriö kohdensi vuodelle 2009 lisävoimavaroja muutamiin ympäristökeskuksiin ruuhkan purkamiseksi, ja tämä tuotti pääosin toivotun tuloksen. Lisäksi ruuhkaisimmissa ympäristökeskuksissa keskityttiin erityisesti pitkään vireillä olleiden hakemusten ratkaisemiseen. Ympäristölupavirastoissa vireillä olevien asi-

oiden määrää ei saatu vähentämään, sillä vireille tuli arvioitua enemmän asioita, ja lupakäsittelyn voimavaroja sitoutui runsaasti aluehallinnon uudistamishankkeeseen. Aluehallinnon uudistuksessa (ALKU-hanke) ympäristölupa-asiat on keskitetty sekä ympäristölupavirastoista että ympäristökeskuksista vuoden 2010 alusta lukien uusiin aluehallintovirastoihin. Uusille aluehallintovirastoille siirtyi lupavirastoista ja ympäristökeskuksista yhteensä 1 139 asiaa.

Ympäristölupien käsittelyaikatavoitteita ei saavutettu ja keskimääräiset käsittelyajat pitenevät jälleen. Erot virastojen kesken ovat yhä suuria. Eteläisen ja läntisen Suomen ympäristökeskuksissa käsittelyajat ovat olleet keskimäärin yli vuoden, pahimmillaan jopa lähes kaksi vuotta, sillä vuonna 2009 ratkaistiin vielä vanhimpia, ympäristönsuojelulainsäädännön voimaanpanovaiheeseen liittyviä hakemuksia. Itä- ja Pohjois-Suomessa keskimääräiset käsittelyajat ovat sen sijaan olleet vain noin puoli vuotta. Osa käsittelyaikaeroista selittyy alueiden elinkeinorakenteen eroilla. Ympäristölupavirastoissa käsittelyaikojen erot ovat jonkin verran tasoittuneet aiemmista vuosista, mutta Etelä-Suomen ruuhkaisuus näkyi edelleen sielläkin. Käsittelyaikojen erojen tasoittaminen on tärkeä painopiste aluehallintovirastojen lähivuosien ohjauksessa.

Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat lupahakemukset on asetettu käsittelyssä etusijalle sekä ympäristökeskuksissa että ympäristölupavirastoissa, jotta aloitettava toiminta ei lupakäsittelyn takia viivästyisi eikä toiminnanharjoittajille aiheutuisi taloudellisia menetyksiä. Tavoite käsitellä uutta toimintaa koskevat luvat kahdeksassa kuukaudessa toteutui ympäristökeskuksissa vaihtelevasti. Parhaimmillaan 92 prosenttia ja heikoimmillaan 37 prosenttia uutta toimintaa koskevista hakemuksista saatiin ratkaistuksi kahdeksassa kuukaudessa. Ympäristölupavirastoissa uutta toimintaa koskevien lupahakemusten keskimääräinen käsittelyaikatavoite oli 10 kuukautta, ja toteuma vaihteli 9,9 kuukaudesta 12,7 kuukauteen.

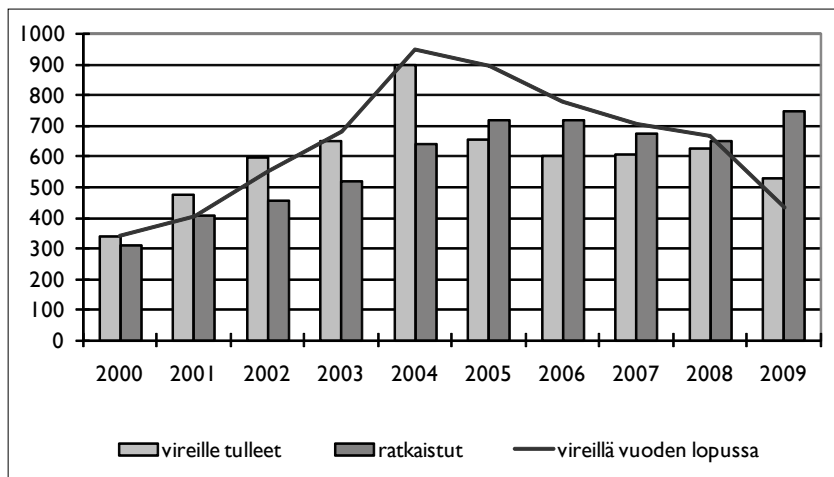
Tuottavuus eli ratkaisujen määrä henkilötyövuotta kohti sekä taloudellisuus eli kustannukset ratkaisua kohti paranivat edelleen ympäristökeskuksissa. Ympäristölupavirastoissa aluehallinnon uudistuksen valmisteluun osallistuminen on vienyt voimavaroja lupakäsittelystä, mikä osaltaan selittää sekä tuottavuuden että taloudellisuuden heikentymisen edellisvuodesta.

Taulukko 2. Asiamäärät, käsittelyajat, tuottavuus ja taloudellisuus ympäristökeskuksissa 2007–2009.

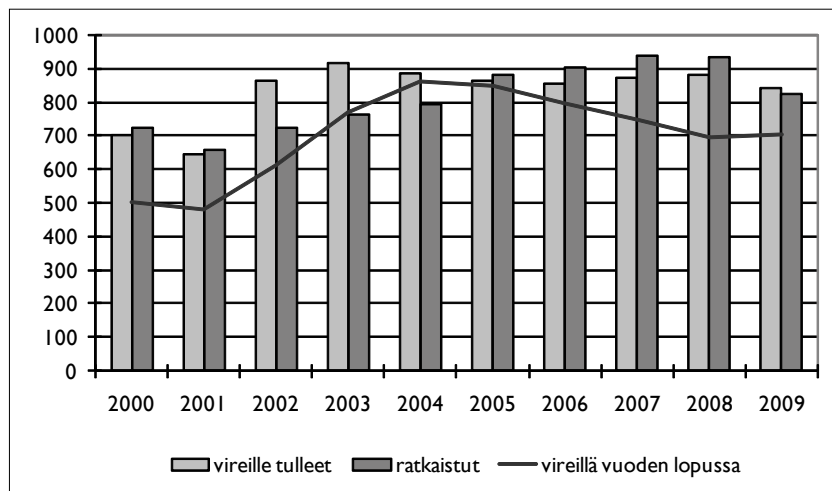
Ympäristökeskukset	Toteutuma 2007	Toteutuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Ympäristöluvat				
Vireille tulleet, kpl	609	624	513	530
Ratkaistut, kpl	673	649	640	746
Vireillä 31.12., kpl	704	666	539	435
Käsittelyaika keskimäärin, kk	13,4	13,0	12,4	13,9
Uuden toiminnan ja toiminnan muutosten lupia käsitelty 8 kk:ssa, %	71 %	67 %	83 %	66 %
Henkilötyöpanos, htv	56	49		53
Tuottavuus, ratkaisua/htv	12,1	13,3	10,4	14,1
Taloudellisuus, €/ratkaisu	6 854	6 908	7 300	6 648
Kustannusvastaavuus (tulot/kustannukset)	50 %	44 %	50 %	45 %

Taulukko 3. Asiamäärät, käsittelyajat, tuottavuus ja taloudellisuus ympäristölupavirastoissa 2007–2009.

Ympäristölupavirastot	Toteutuma 2007	Toteutuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Vireille tulleet, kpl	874	883	775	841
Ratkaistut, kpl	939	935	885	824
Vireillä 31.12., kpl	748	693	583	704
Käsittelyaika keskeisissä asiaryhmissä keskimäärin, kk				
Ympäristöluvat	17,8	13,6	13,3	13,6
Vesitalousasiat	7,3	8,6	7,9	8,3
Uutta toimintaa koskevat luvat keskimäärin, kk	8,6	9,9	10	12,0
Henkilötyöpanos, htv	90	86	88,5	86
Tuottavuus, ratkaisua/htv	10,4	10,8	10	9,6
Taloudellisuus, €/ratkaisu	6 625	6 749	8 033	8 032
Kustannusvastaavuus (tulot/kustannukset)	36 %	31 %	20 %	25 %

Kuva 11. Asiamäärien kehitys ympäristökeskuksissa.

Kuva 12. Asiamäärien kehitys ympäristölupavirastoissa.

Lupamenettelyn keventämisen valmistelua jatkettiin

Ympäristöministeriön hanke selvitti vuosina 2005–2007 ympäristölupajärjestelmän ja -hallinnon tehostamista sekä lupakäytäntöjen yhdenmukaistamista. Hankkeen tulosten pohjalta valmisteltiin ympäristönsuojelulain muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 100/2009), joka on eduskunnan käsittelyssä ja suunniteltu saatavaksi voimaan 1.3.2010. Muutoksen perusteella eräät ympäristöllisesti vähämerkitykselliset toiminnot poistuvat luvanvaraisuuden piiristä ja toiminnoille valmistellaan valtioneuvoston asetukset, jotka sisältävät sitovat ympäristönsuojeluvaatimukset. Nämä muutokset koskevat murskausasemia ja kivenlouhimoita, asfalttiasemia, polttoaineteholtaan alle 50 megawatin polttolaitoksia ja polttonesteiden jakeluasemia. Murskaamoja lukuun ottamatta suurin osa näistä toiminnoista siirtyy ympäristönsuojelulain muutoksen ja valtioneuvoston asetusten myötä lupamenettelyä kevyempään rekisteröintimenettelyyn.

Luvanvaraisten toimintojen määrää vähennettiin myös ympäristönsuojeluasetuksen muutoksella 29.12.2009. Valtioneuvoston asetusta muutettiin siten, että luvanvaraisten toimintojen määrää vähennettiin poistamalla osa aikaisemmin luvanvaraisista toiminnoista kokonaan lupamenettelystä, nostamalla joidenkin toimintojen osalta luvanvaraisuuskynnyksiä ja asettamalla joillekin toiminnoille aikaisemmasta poiketen luvanvaraisuuskynnys. Muutos tuli voimaan 1.1.2010, ja sillä selkeytettiin myös valtion ja kunnan lupaviranomaisten toimivaltajakoa.

Ympäristöministeriö teetti selvityksen ympäristönsuojelun ennakovalvonnan keventämisestä. Työssä tuli selvittää, millä edellytyksillä ympäristölupien myöntämisen kynnystä voitaisiin nostaa laajemmin kuin ympäristölupajärjestelmän ja -hallinnon tehostamista sekä lupakäytäntöjen yhdenmukaistamista selvittänyt projekti oli esittänyt. Lisäksi oli tarkoitus selvittää, missä määrin lupamenettelyä tulisi korvata projektin ehdotusten lisäksi joillakin muilla menettelyillä, jos luvanvaraisuus poistetaan eräiltä nykyisin luvanvaraisilta toiminnoilta. Selvityksestä pyydettiin lausunnot keventämisen jatkoharkintaa varten.

Lupien valvontaa tehostettiin koulutuksella

Valvonnan suunnitelmallisuutta pyrittiin lisäämään ympäristöministeriön vuonna 2005 antaman valvontaohjeen mukaisesti. Alueelliset ympäristökeskukset noudattavat lupapäätösten valvonnassa valvontaohjeeseen perustuvaa vuosisuunnitelmaa.

Jokaisesta valvontakäynnistä tehdään raportti valvonnan tietojärjestelmään. Vuonna 2009 tietojärjestelmään vietiin yhteensä 2 723 valvontaraporttia, joka on yli 200 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Valvonnan ongelmana oli edelleen voimavarojen puute, koska resursseja on jouduttu keskittämään luparuuhkien purkamiseen. Lisäksi hallinnon uudistuksen valmistelu sitoi valvonnankin voimavaroja. Ympäristönsuojelulain mukaisen lupavalvonnan lisäksi ympäristökeskuksilla on myös runsaasti vesilain ja jätelain mukaisia valvontatehtäviä. Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista lupa-asioista ympäristökeskukset antoivat muille lupaviranomaisille yhteensä 1 394 lausuntoa eli noin kuusi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008.

Kaikille ympäristölupia valvoville valtion virkamiehille annettiin vuonna 2008 koulutusta kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa käytiin läpi ympäristö- ja muuhun valvontaan liittyvä lainsäädäntö ja toisessa vaiheessa valvoja opastettiin kehittämään valvontatoimintaa. Koulutuksen kolmannessa vaiheessa keuhällä 2009 toteutettiin laaja valtakunnallinen koulutuskiertä ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnasta. Tilaisuudet toteutettiin yhteistyössä keskusrikospoliisin ja syyttäjälaitoksen kanssa. Myös eduskuntaa informoitiin ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnasta ja sen tilasta Suomessa.

Alueidenkäyttö

Vaikuttavuuden kuvaus

Vuonna 2009 alueidenkäytön ja elinympäristön laadun ohjaus painottui erityisesti ilmastonmuutoksen hallintaan ja yhdyskuntarakenteen energiatehokkuuden parantamiseen, keskeisten kaupunkiseutujen yhteistyön edistämiseen sekä elinympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja kulttuuriarvojen vahvistamiseen.

Valtioneuvoston marraskuussa 2008 hyväksymät tarkistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009, minkä jälkeen ne on täytynyt ottaa huomioon maakunnan suunnittelussa, kuntakaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Tarkistetuilla tavoitteilla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta aiempaa tehokkaammin ja luomaan myös edellytykset ilmastonmuutokseen sopeutumiselle. Keskeistä on muun muassa yhdyskuntarakenteen hajautumisen pysäyttäminen ja henkilöautoliikennemäärien vähentäminen sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytysten parantaminen. Helsingin seudulla tavoitteet vaikuttavat tonttimaan riittävyysvarmistamiseen ja rakentamisen ohjautumiseen joukkoliikenteen, erityisesti raideliikenteen, palvelualueelle.

Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tavoite sisältyy valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden lisäksi myös kansallisen ilmasto- ja energiastrategian sekä metropolipolitiikan ja kaupunkipolitiikan painopisteisiin. Eheyttämällä pyritään siihen, että yhdyskunnat kuluttavat vähemmän energiaa, tuottavat vähemmän kasvihuonekaasupäästöihin ja ovat kustannustehokkaampia.

Monet vireillä olevat suuret kaupan hankkeet ovat herättäneet huolta yhdyskuntarakenteen hajautumisesta ja aiheuttaneet tarpeen lähteä valmistelemaan kaupan ohjauksen tiukentamista. Taajamien tonttitarjonnan määrän ja elinympäristön laadun vaikutus yhdyskuntarakenteen kehitykseen on myös korostunut.

Kunta- ja palvelurakennemuutosten liittyvän selonteon pohjalta on lähdetty valmistelemaan kaupunkiseutujen selvityshenkilömenettelyä, kaupunkiseutujen maankäytön suunnitteluun liittyvien ohjausvälineiden kehittämistä sekä kokeilu- luonteisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimusmenettelyä kahdella kaupunkiseudulla. Hallitusohjelman mukaisen metropolipolitiikan viisi kärkihanketta ovat etenemässä.

Kuntia on kannustettu suuntaamaan maaseudun rakentamista kyliin antamalla ohjeet siitä, miten laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain 1.1.2009 voimaan tulleen muutoksen mukaisia kyläyleiskaavoja, jotka oikeuttavat suoraan rakennuslupiin. Myös rantarakentamisen suunnitelmallisuus on edistynyt edelleen, ja ympäristökeskuksissa käsiteltyjen poikkeamispäätösten määrä on vähentynyt.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Tarkistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaamaan alueidenkäyttöä

Ympäristöministeriö on aktiivisesti edistänyt valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen toimeenpanoa. Päätös tuli voimaan 1.3.2009. Ministeriö on tuottanut informaatio-ohjausaineistoa sekä järjestänyt alueellisia ja muita koulutus- ja esittelytilaisuuksia. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on tuotu vahvasti esille ELYjen tulosohtauksessa ja maakuntakaavojen ohjauksessa. Erityisesti niissä on painotettu ilmastonmuutoksen haasteita kiinnittäen huomiota yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen, joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin ja yhdyskuntien energiatehokkuuteen, uusiutuvien energialähteiden hyödyntämiseen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Lisäksi ELYjen osalta on painotettu tavoit-

teiden huomioon ottamista kattavasti kaikessa aluehallinnon toiminnassa. Eri ministeriöt ovat nimenneet yhdyshenkilön edistämään tavoitteita omalla hallinnonalallaan. Yhdyshenkilöiden verkoston avulla haetaan yhdensuuntaisia toimia ja sitä kautta vaikuttavuutta tavoitteiden toteuttamiseen. Lisäksi kaavoituksen tueksi on laadittu selvitys ”Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet osana kaavoitusprosessia”, jossa käytännön kaavaprosesseja tarkastelemalla on tehty johtopäätöksiä ja suosituksia tavoitteiden soveltamisesta kaavoituksen eri vaiheissa.

Yhdyskuntarakenteen kehittäminen

Yhdyskuntarakenteen ohjauksen kehittämisen tavoitteita ovat yhdyskuntien vähäisempi energiankulutus ja päästöt, kustannustehokkaat ja kilpailukykyiset kaupunkiseudut, joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen paremmat toimintaedellytykset, palvelujen hyvä saavutettavuus sekä vähäisempi luonnonvarojen ja -alueiden kulutus. Ympäristöklusterin neljännellä ohjelmakaudella 2006–2009 yhdyskuntarakenteeseen ja elinympäristöön liittyvät teemat ovat olleet näkyvästi esillä. Valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian (2008) jatkotyönä valmistui 9.6.2009 energiatehokkuustoimikunnan (ETT) mietintö. Sen yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä koskevissa toimenpiteissä on painotettu muun muassa yhdyskuntarakennetta ohjaavan lainsäädännön ja verotuksen uudistamista, yhdyskuntien energiatehokkuutta kuvaavan käsitteistön ja mittariston tuottamista sekä tukea seudullisten ilmasto- ja energiastrategioiden laadintaan.

Keväällä 2010 valmistuu selvitys yhdyskuntarakenteen kehityksen merkityksestä kasvihuonekaasujen päästöihin suhteessa Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin. Selvitykseen ovat osallistuneet myös liikenne- ja viestintäministeriö, työvoima- ja elinkeinoministeriö sekä valtioneuvoston kanslia. Ohjausryhmässä on lisäksi edustus Suomen Kuntaliitosta.

Kaupan ohjaus

Ympäristöministeriön selvitys seudullisista kaupan hankkeista vuonna 2008 herätti kysymyksen siitä, ovatko nykyiset kaupan ohjauksen välineet ajanmukaisia. Erityisesti huomio kiinnittyi siihen, että monet suuret hankkeet näyttivät hakeutuvan alueille, jossa asiointiliikenne on yksipuolisesti henkilöautoliikenteen varassa. Selvityksen pohjalta ympäristöministeriö asetti lokakuussa 2008 työryhmän arvioimaan kaupan sijainnin ohjauksen vaikuttavuutta ja ajanmukaisuutta. Työryhmän ehdotukset ohjauksen parantamisesta valmistuivat syksyllä 2009.

Työryhmä paneutui työssään ennen muuta suurten seudullisten kaupan yksiköiden ohjauksen ongelmiin. Se arvioi, ettei kaupan nykyisellä ohjausjärjestelmällä ole pystytty riittävästi tukemaan yhdyskuntarakenteen eheyttämistä eikä varmistamaan kaupan palveluverkon pitkäjänteistä kehittämistä. Yhtenä ohjauksen haasteena nähtiin viime vuosina yleistynyt hankelähtöisyys kaupan suunnittelussa.

Työryhmän ehdotukset tähtäävätkin kokonaisvaltaisen otteen vahvistamiseen kaupan palveluverkon suunnittelussa erityisesti kaupunkiseuduilla. Työryhmä ehdottaa muun muassa, että seudullisten kaupan yksiköiden mitoitus ratkaistaan maakuntakaavassa ja suuryksiköitä koskeva ohjaus laajennetaan koskemaan myös paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa. Työryhmän ehdotusten toteuttaminen edellyttää muutoksia muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain kauppaa koskeviin säännöksiin.

PARAS-hankkeen kaupunkiseutus suunnitelmien toteutumista edistettiin vuonna 2009. Huhtikuussa 2009 valmistui eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton yhteistyönä arviointi suunnitelmien toteuttamisen tilanteesta. Arvioinnissa todettiin, että PARAS-puitelain mukaisten kaupunkiseutus suunnitelmien laatimisvelvoite on saanut seudut arvioimaan uudella tavalla tilannettaan, tavoitteitaan ja toimintatapojaan. Seuduilla on käynnistynyt monia uusia yhteistyöprosesseja, aiempien prosessien tavoitteita on tarkennettu ja niille on etsitty uutta suuntaa. Kaupunkiseutus suunnitelmien laatiminen ja niiden toteuttaminen on samalla nostanut esiin myös ongelmia sekä yhteistyötavoissa että yhteistyön sisällössä. Kaupunkiseudut ovat myös eri vaiheissa yhteistyön kehittämisessä.

Kunta- ja palvelurakennemuutostusta koskeva selonteko annettiin eduskunnalle 12.11.2009. Selonteossa esitettiin kaupunkiseutujen osalta useita linjauksia uudistuksen jatkamisesta:

- Luodaan kaikkia puitelain kaupunkiseutuja koskeva valtion ja kaupunkiseudun kuntien yhteinen selvityshenkilömenettely.
- Suurien kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjauksen sekä maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen edellytyksiä parannetaan lainsäädäntöä kehittämällä.
- Tampereen ja Turun seuduilla otetaan kokeiluluonteisesti käyttöön vuoden 2012 loppuun asti kestävä valtion ja seudun kuntien välinen maankäytön asumisen ja liikenteen aiesopimusmenettely.

Valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö asettivat vuoden 2009 lopussa työryhmän valmistelemaan selonteon edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia ja toimeenpanoa kaupunkiseutuja koskevien linjausten osalta.

Kaupunkiseutujen ja kuntien maankäytön strategisen ohjaamisen kehittäminen on jatkunut STRASI-hankkeessa. Sen tuloksena tuotetaan vuoden 2010 aikana tukiaineistoa kaupunkiseutujen ja kuntien käyttöön suunnittelun ja toteutuksen tueksi. Erityisesti maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen parantamiseksi on perustettu ympäristöministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön välille MaaLi-foorumi, jonka tarkoituksena on aiheeseen liittyvien keskeisten asiantuntijoiden ja toimijoiden kanssa koota tietoa ja tehdä aloitteita maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen parantamiseksi.

Hallitusohjelman metropolipolitiikan linjausten mukaisia kärkihankkeita toteutettiin vuonna 2009 seuraavasti:

1. Helsingin seudun asunto- ja tonttituotantoa koskevan aiesopimuksen toteutumista seurattiin. Aiesopimuskunnissa käynnistyi runsaan 7000 asunnon rakentaminen.
2. Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman (HLJ 2011) laatiminen on edennyt alkutaipaleellaan suunnitellusti.
3. Pääkaupunkiseudun kaupungit hyväksyivät yhteisen kilpailukykystrategian, jonka pohjalta käynnistettiin valtion ja seudun 14 kunnan ja Uudenmaan liiton yhteinen aiesopimusvalmistelu. Aiesopimus hyväksyttiin helmikuussa 2010.
4. Maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen parantamiseen tähtäävä aiesopimus valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien välillä allekirjoitettiin 8.12.2009.
5. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman ja lähiöhojelman toteuttaminen eteni suunnitellusti.

Metropolipolitiikan piirissä valmisteltiin aloite metropolialueen sosiaalisen eheyden kumppanuuspohjaisen koordinaatioryhmän perustamiseksi sekä käynnistettiin hanke, jossa analysoidaan ja vertaillaan kansainvälisiä kokemuksia metropolialueille kehitetyistä hallintomalleista.

Valtioneuvosto hyväksyi 13.5.2009 kaupunkipolitiikan periaatepäätöksen, jossa ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen on yksi kolmesta pääteemasta. Sen keskeisiksi toimintalinjauksiksi on kirjattu muun muassa kaupunkiseutujen ilmasto- ja energiatekniikoiden laatiminen ja toteuttaminen sekä yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Muita keskeisiä kysymyksiä ovat energiatehokkuuden ja kestävien energiantuotantomuotojen ja korjausrakentamisen edistäminen, innovatiivisten ratkaisujen käyttöönotto ja niihin sisältyvien liiketoimintamahdollisuuksien kehittäminen sekä ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamisen hallinnan ja tiedon parantaminen. Kaupunkipolitiikan periaatepäätöksessä on korostettu myös kaupunkiympäristön vetovoimaisuuden vahvistamista, sosiaalisen eriytymisen ehkäisemistä ja asuntopolitiikan vahvistamista.

Maakuntakaavat edistävät valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita

Maakuntakaavat ovat keskeisellä sijalla valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisen kehityksen edistämässä. Maassa on voimassa 24 maakuntakaavaa, joista vuoden 2009 aikana vahvistettiin ympäristöministeriön päätöksellä Keski-Suomen ja Kainuun kokonismaakuntakaavat sekä Jyväskylän seudun jätteenkäsittelykeskusta koskeva Keski-Suomen 1. vaihemaakuntakaava. Ympäristöministeriössä on vireillä kymmenen maakuntakaavan vahvistaminen. Maakuntien liitoissa on käynnissä 17 uuden vaihekaavan valmistelu. Kaavat käsittelevät pääosin eri aihealueita, kuten yhdyskuntarakennetta, maa-ainesten ja turpeen ottoa sekä liikennealueita. Vuoden 2009 aikana on käyty 15 lakisäätöistä maakuntakaavoituksen viranomaisneuvottelua.

Vuoden 2009 lopulla on yhdeksän maakunnan alueella vielä voimassa rakennuslain mukaisia laaja-alaisia koko maakunnan tai sen suurehkoja osa-alueita käsitteleviä seutukaavoja. Lisäksi joissakin maakunnissa seutukaava on vielä voimassa muutamiin yksittäisten maankäyttömuotojen osalta. Vuoden 2010 alusta lukien nämä kaavat ovat voimassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisina maakuntakaavoina.

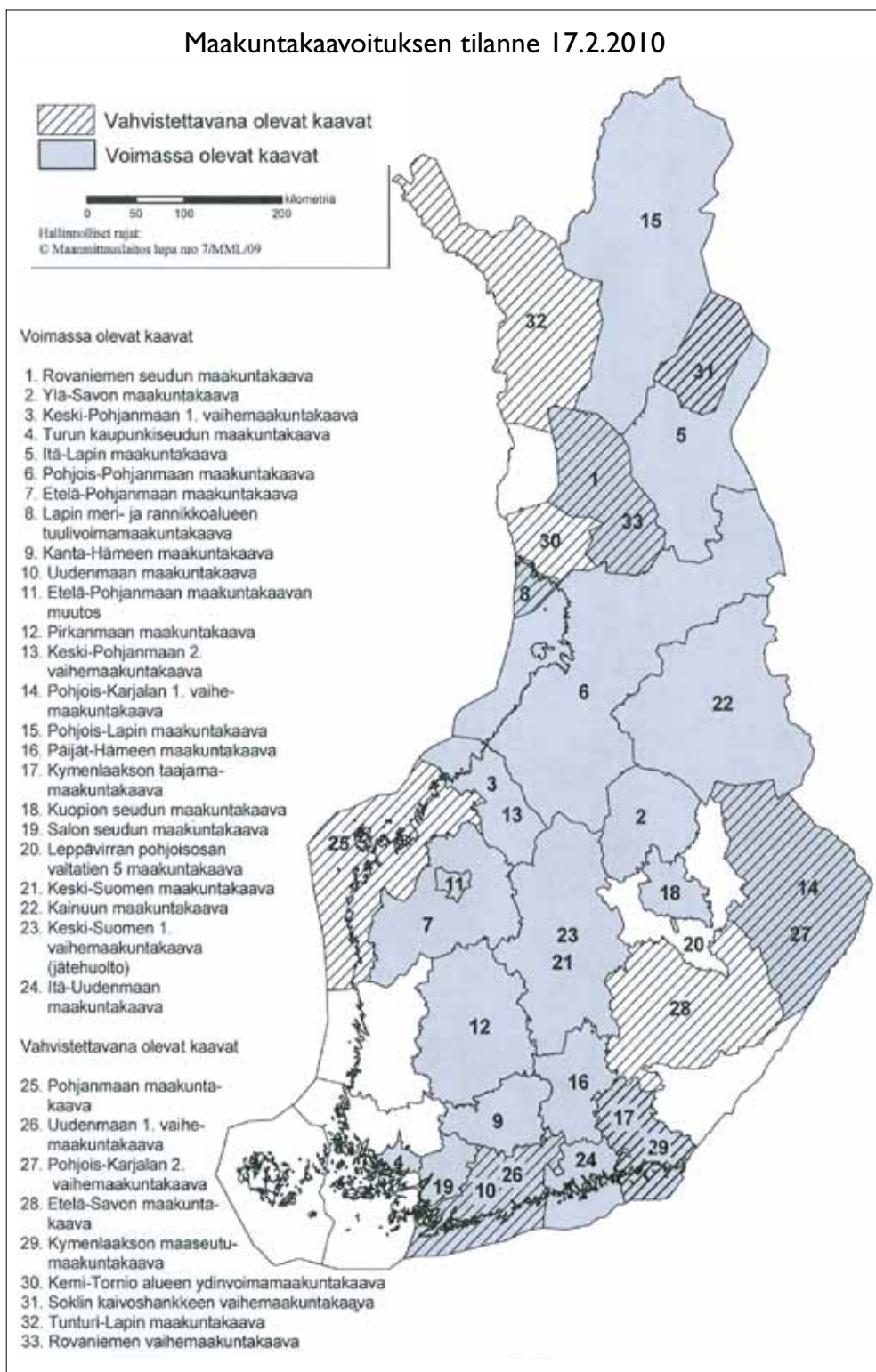
Ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma toteutukseen

Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa on erityisen tärkeää varautua ilmastonmuutokseen, erityisesti sään ääri-ilmiöihin, kuten tulviin, myrskyihin ja rankkasateisiin. Ympäristöministeriö laati vuonna 2008 toimintaohjelman omalle hallinnonalalleen ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Toimintaohjelmaa ryhdyttiin toteuttamaan vuoden 2009 aikana. Se sisältää lukuisia konkreettisia toimenpiteitä, jotka liittyvät paitsi alueidenkäyttöön ja rakentamiseen, myös luonnon monimuotoisuuteen, ympäristönsuojeluun sekä vesivarojen käyttöön ja hoitoon. Esitetyistä toiminnoista lainsäädännön kehittäminen eteni siten, että hallituksen esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi valmistuu vuoden 2010 aikana. Lisäksi ympäristöministeriö laati yhdessä MMM:n ja SYKE:n kanssa sopeutumista koskevan viestintäsuunnitelman, johon liittyen järjestettiin toimittajatapaamisia ja laadittiin esite. Toimintaohjelman mukaisesti kartoitettiin lähivuosien T&K-hankkeet.

Elinympäristön laadun parantaminen kaavoitusta ja rakentamisen ohjausta kehittämällä

Kaavaohjauksessa, T&K-toiminnassa sekä tulosohjauksessa korostettiin vuonna 2009 elinympäristön laadun, erityisesti terveellisuuden ja turvallisuuden parantamisen merkitystä. Ympäristöministeriön, opetusministeriön ja Oulun yliopiston arkkiteh-

tiosaston yhteistyönä avattiin terveyttä edistävän elinympäristön suunnitteluperiaatteita koskeva verkkosivusto. Eri ministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton yhteistyönä laadittiin kuntia varten suositukset liikunnan edistämiseksi muun muassa kaavoituksen keinoin. Turvallisuus rakennetun ympäristön suunnittelussa -verkkokäsikirjan laadinta käynnistyi neljän ministeriön ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Ympäristöministeriölle on osoitettu vastuu käsikirjan laadinnasta Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa.

Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa valmisteltiin hanketta, jonka tarkoituksena on kehittää meluntorjunnan huomioon ottamista kuntien asemakaavoituksessa. Lisäksi osallistuttiin ympäristömeludirektiivin 2. vaiheen valmisteluun kansallisella tasolla kuntien ja liikenneviraston kanssa sekä laitemeludirektiivin kansalliseen ja EU-tason valmisteluun.

Uusien toimintamallien kehittäminen kaavoitukseen ja rakentamiseen on tullut esiin useissa vuosina 2008–2009 valmistuneissa ja raportoiduissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa (mm. DECOMB, JYMY ja OPUS). Eri toimijoiden yhteistyötä parantamalla sekä kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen keinoja yhteen sovittamalla pyritään parantamaan sekä elinympäristön laatua että asuntotuotannon edellytyksiä. Tämä tuli esiin myös vuonna 2009 päättyneissä rakentamisen normitalkoissa.

Kulttuuriympäristön huomioon ottaminen

Vuoden 2009 keväällä annettiin eduskunnalle hallituksen esitys laiksi rakennusperinnön suojelemisesta. Lakiesityksen tavoitteena on saattaa rakennusperinnön säilyttämisestä annetut säännökset ajan tasalle ja aikaisempaa paremmin vastaamaan alan kansainvälisiä sopimuksia. Esitys pyrkii selkiyttämään rakennusperinnön omistajalle suoritettavan korvauksen perusteita ja suojelupäätöksestä aiheutuvia rajoituksia. Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja ympäristöjä koskeva inventointi uudistettiin. Museoviraston laatima inventointi korvasi vastaavan valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa mainitun, vuonna 1993 laaditun inventoinnin. Valtioneuvosto hyväksyi ympäristöministeriön esittelystä uuden inventoinnin loppuvuodesta 2009. Uusi inventointi sisältää 1 260 kohdetta, kun vanhassa inventoinnissa niitä oli 1 772.

Pienten kuntien kaavoitukseen tukea aluearkkitehtitoiminnalla

Aluearkkitehtitoiminnan avustusta myönnettiin yhteensä 65 pienelle, pääasiassa alle 6000 asukkaana kunnalle. Aluearkkitehdeille järjestettiin myös koulutusta. Aluearkkitehtien pääasiallisena tehtävänä oli kuntien kaavoituksen ohjelmointiin ja suunnittelun ohjaukseen sekä suunnittelutarveratkaisuihin liittyvät tehtävät sekä uudis- ja korjausrakentamisessa neuvominen. Aluearkkitehtiavustusta saavissa kunnissa hyväksyttiin vuosittain yhteensä noin 300–400 yleis- tai asemakaavaa.

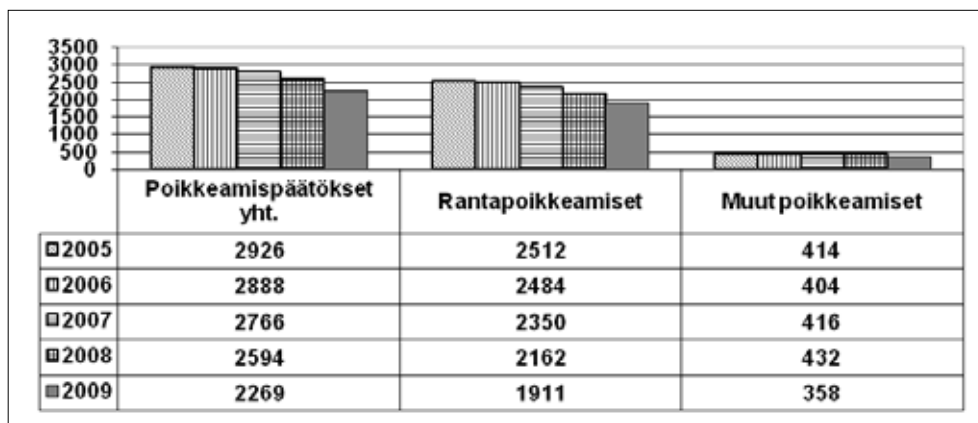
Maaseudun ja rantojen maankäyttö ja rakentaminen

Vuoden 2009 alussa voimaan tulleen maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen mukaan yleiskaavaa voidaan käyttää rakennusluvan myöntämisen perusteena kyläalueilla, joilla rakentamisen paine ei ole merkittävä. Tavoitteena on ohjata maaseudun rakentamista kyliin, helpottaa rakentamisen lupamenettelyä sekä osaltaan myös vähentää yhdyskuntarakenteen hajautumista. Kylien yleiskaavoituksen edistämiseksi ympäristöministeriö käynnisti vuoden 2008 lopulla kyläkaavoituksen kehittämishankkeen, jossa on selvitetty lainmuutoksen tavoitteita toteuttavan kyläyleiskaavan laadintaperiaatteita. Kylien yleiskaavoitusta koskeva esite valmistui syyskuussa 2009. Laajempi opas valmistuu vuoden 2010 aikana.

Rantojen yleiskaavoitus on jatkunut edelleen vilkkaana. Vuosina 2000–2005 hyväksyttiin noin 50 rantayleiskaavaa vuosittain. Rakennuslain aikaiset kaavat mukaan lukien yleiskaavoituksen piirissä oli vuoden 2005 lopussa noin 75 000 kilometriä rantaviivaa eli neljäsosa Suomen rantaviivasta. Lomarakennuspaikkoja oli vuoden 2005 lopussa kaavoitettu yhteensä noin 220 000 kappaletta. Sekä kaavoitetun rantaviivan pituus että lomarakennuspaikkojen määrä ovat vuosittain lisääntyneet. Vuosina 2006–2008 hyväksyttiin noin 170 uutta rantayleiskaavaa. Tämä on merkinnyt rantarakentamisen suunnitelmallisuuden lisääntymistä siten, että kaavoitukseen perustuvan

rantarakentamisen osuus suhteessa poikkeamismenettelyihin on kasvanut. Yli 60 prosenttia rantarakentamiseen myönnettyistä uusien rakennusten rakennusluvista perustuu kaavoitukseen.

Kehityksen ansiosta rantarakentamista koskevat ympäristökeskusten poikkeamispäätökset ovat viime vuosina vähentyneet. Vuonna 2009 poikkeamisten määrä väheni edelleen lähes 450 kappaleella. Ympäristökeskusten ohjauksella voidaan arvioida olleen merkittävä vaikutus rantojen yleiskaavoituksen kehitykseen.

Kuva 13. Ympäristökeskusten poikkeamispäätösten kehitys 2005–2009.

Kuntien kaavaohjauksen painopisteinä yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, kuntayhteistyö ja tonttutuotannon edellytysten parantaminen

Alueelliset ympäristökeskukset eli nykyiset ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarastuualueet ohjaavat kuntien kaavoitusta vuosittaisten kehittämiskeskustelujen ja merkittäviä kaavahankkeita koskevien viranomaisneuvottelujen avulla. Kuntien kaavoituksen ohjauksessa korostettiin vuoden 2009 talousarvion tavoitteiden mukaisesti yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja liikennemäärien vähentämistä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla painotettiin kuntien yhteistyötä, riittävää tonttutuotantoa ja maapolitiikan välineiden tehokasta käyttöä.

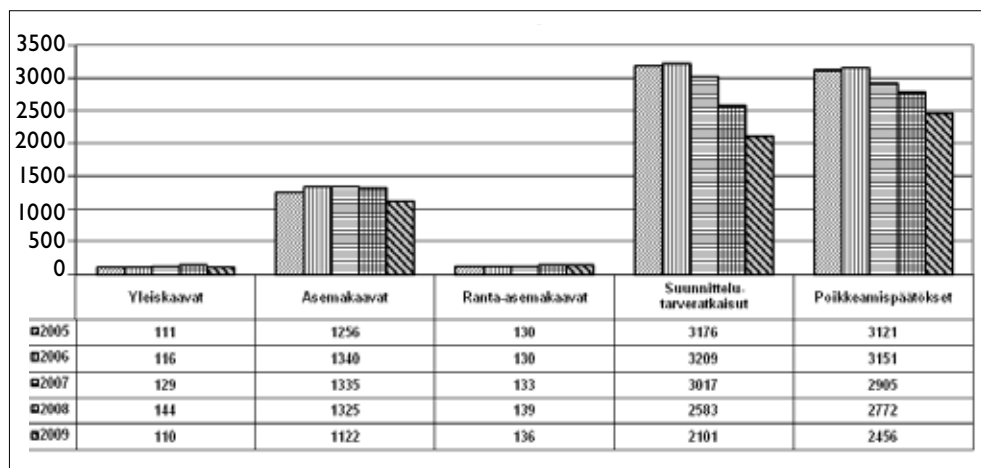
Viranomaisneuvottelujen määrä vaihtelee vuosittain kuntien kaavoitustilanteesta riippuen. Vuoden 2007 maaliskuussa voimaan tulleella maankäyttö- ja rakennuslain ja -asetuksen muutoksella pyrittiin kohdentamaan viranomaisneuvottelut entistä selkeämmin merkittäviin kaavoihin kaavoituksen sujuvoittamiseksi.

Vuosina 2004–2009 kuntien yleiskaavoja ja asemakaavoja koskevia viranomaisneuvotteluja on järjestetty seuraavasti:

2004	2005	2006	2007	2008	2009
895	748	832	749	798	745

Yleis- ja asemakaavoja koskevien viranomaisneuvottelujen määrä väheni vuodesta 2008 suunnilleen samaan tasoon kuin edellisenä vuonna. Lain- ja asetuksenmuutoksen jälkeen määrä näyttäisi vakiintuneen alle 800:aan. Vaihtelu johtunee osaksi kuntien kaavoitustilanteen muutoksista. Ympäristöministeriö seuraa edelleen säännösmuutoksen vaikutuksia.

Kuntien hyväksymien yleis- ja asemakaavojen määrän vuotuinen vaihtelu on ollut viime vuosina melko vähäistä. Vuonna 2009 hyväksytyjen yleiskaavojen määrä

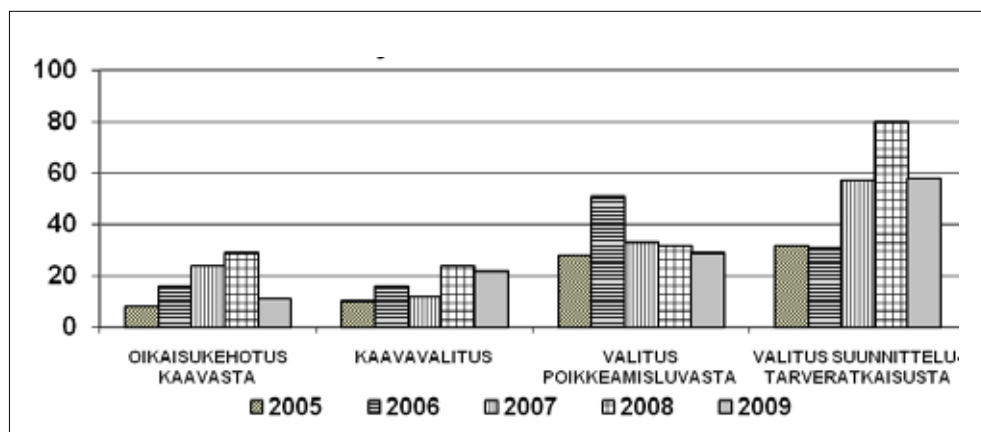
Kuva 14. Kunnista alueellisille ympäristökeskuksille tiedoksi tulleiden päätösten määrän kehitys 2005–2008.

väheni hieman aikaisemmasta, asemakaavapäätösten määrä kuitenkin laski selvästi (noin 15 % vuodesta 2008). Yhtenä syynä asemakaavojen vähenemiseen on se, että hyvän taloudellisen suhdanteen aikana kaavoitettiin tulevienkin vuosien tarpeisiin. Lisäksi talouden taantuma on vaikuttanut asemakaavojen määrään.

Suunnittelutarveratkaisujen ja kuntien poikkeamispäätösten määrä kääntyi laskuun vuonna 2007. Väheneminen on ollut vuosi vuodelta suurempi, ja sama kehitys jatkui myös vuonna 2009. Suunnittelutarveratkaisujen määrä väheni vuodesta 2008 lähes 500:lla. Suunnittelutarveratkaisut vähenivät erityisesti Uudenmaan, Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskusten alueilla. Vastaavasti poikkeamispäätöksiä tehtiin kunnissa viime vuonna yli 300 vähemmän kuin vuonna 2008. Suunnittelutarveratkaisujen ja poikkeamisten määrän lasku johtuu todennäköisesti taloudellisesta taantumasta eli rakentamisen yleisestä vähenemisestä. Poikkeamispäätösten vähenemiseen rantojen osalta vaikuttaa myös rantojen kaavoituksen eteneminen.

Kaava- ja lupapäätöksistä valittaminen väheni vuonna 2009

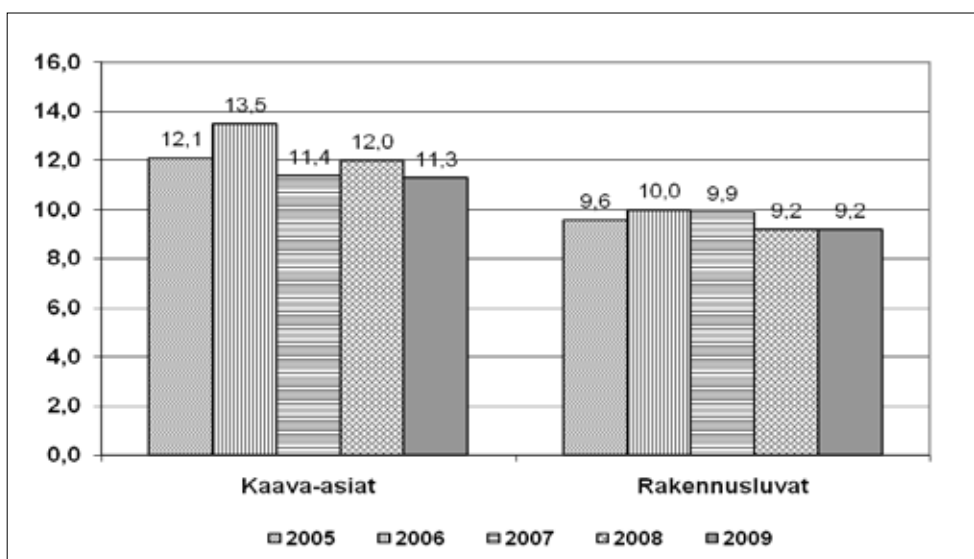
Alueelliset ympäristökeskukset käyttivät valitusoikeuttaan kaava- ja lupa-asioissa varsin maltillisesti. Asemakaavoissa puututtiin vain noin 1,5 prosenttiin hyväksytyistä kaavoista. Oikaisu- ja lupapäätöksistä tehtiin selvästi vähemmän

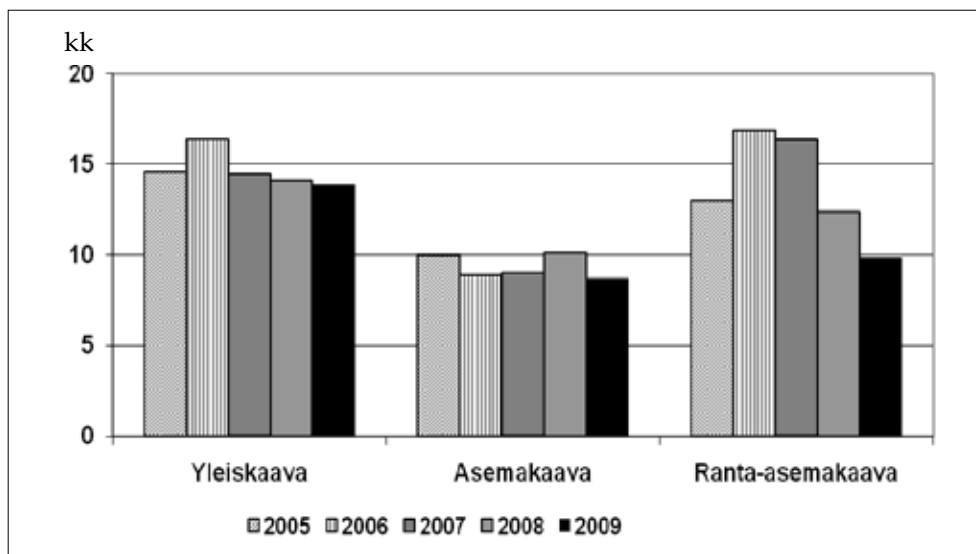
Kuva 15. Ympäristökeskusten oikaisu- ja lupapäätöksistä tehtävien valitusten määrä 2005–2009.

kuin vuonna 2008. Kuntien suunnittelutarvepääöksistä tehtyjen valitusten määrä, joka on viime vuosina ollut kasvussa, väheni vuoden 2008 tasosta noin kolmasosalla. Muilta osin alueellisten ympäristökeskusten valitusten määrässä ei tapahtunut merkityksellisiä muutoksia verrattuna vuoteen 2008. Valitusten määrä vähentyi hieman sekä kaava- että lupa-asioiden osalta.

Kaavavalitusten käsittelyajat hallinto-oikeuksissa lyhenivät vuoteen 2008 verrattuna. Eniten lyheni ranta-asemakaavavalitusten keskimääräinen käsittelyaika (12 kk:sta 10 kk:een). Asemakaavavalitukset käsiteltiin keskimäärin yhdeksässä kuukaudessa, mikä on noin kuukautta nopeammin kuin vuonna 2008. Myös lupapäätöksistä tehtyjen valitusten käsittely nopeutui, pois lukien rakennusluvut, joita koskevien valitusten käsittelyaika säilyi ennallaan noin yhdeksässä kuukaudessa. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna kaava- ja lupavalitusten käsittelyajat ovat olleet laskussa, ja tämä kehitys jatkui myös vuonna 2009.

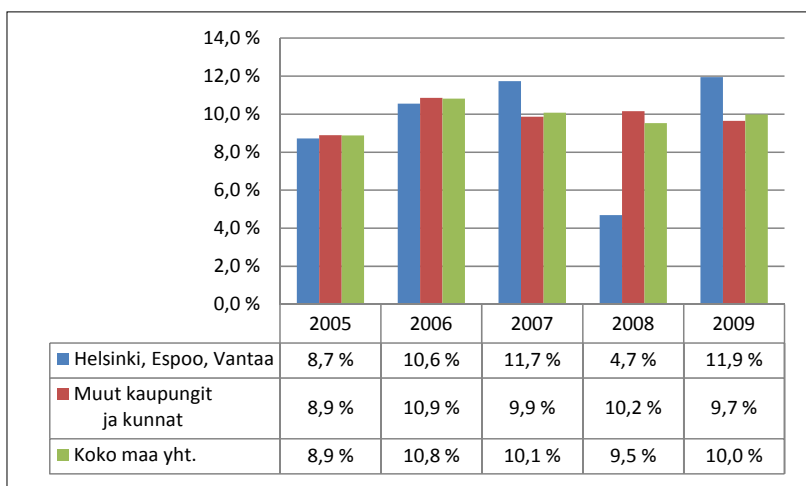

Kuva 16. Keskimääräiset käsittelyajat hallinto-oikeuksissa vuosina 2005–2009.

Kuva 17. Kaavavalitusten käsittelyajat hallinto-oikeuksissa vuosina 2005–2009.

Asemakaavavalitusten määrä nousi vuonna 2009 pääkaupunkiseudulla yli puolella lähes 12 prosenttiin, mikä vastaa vuoden 2007 tasoa. Vuonna 2008 valitusten määrä pääkaupunkiseudulla oli poikkeuksellisen alhainen, noin viisi prosenttia. Valituskaavojen osuus kasvoi sekä Espoossa ja Vantaalla, Helsingissä osuus pysyi alle viidessä prosentissa. Koko maassa valituskaavojen osuus nousi hieman vuodesta 2008. Vuonna 2009 valituskaavojen osuus asemakaavoista oli 10 prosenttia.

Kuva 18. Asemakaavavalitusten määrien kehitys.

1.3.5

Luonnonsuojelu

Toiminnallinen vaikuttavuus

Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen vähentäminen tai EU:n tavoitteen mukainen pysäyttäminen on ollut luonnonsuojelun keskeinen tavoite jo usean vuoden ajan. EU:n asettamaa tavoitetta ei ole kuitenkaan saavutettu yhdessäkään jäsenmaassa. Edelleenkin vain 17 prosenttia EU:n tärkeänä pitämistä lajeista ja luontotyypeistä on suotuisalla suojelun tasolla. Tähän on syynä muun muassa lainsäädännön, erityisesti luonto- ja lintudirektiivin hidas ja puutteellinen toteuttaminen, käytettävissä olevien suojelukeinojen puutteellisuus, biodiversiteetin suojelun puutteellinen integraatio muihin sektoreihin ja resurssien puute.

Samat tekijät, jotka vaikuttavat siihen, että biodiversiteetin köyhtyminen jatkuu globaalisti yhä, ovat keskeisiä myös Suomessa. Meillä tosin luonto- ja lintudirektiivin toteuttaminen on jo varsin pitkällä ja Natura 2000 -alueiden verkosto lähes valmis. Luonnon monimuotoisuuden suojelu ja luonnonvarojen kestävä käyttö osana eri toimialojen suunnittelua ja toimintaa on vahvistunut. Vuonna 2006 hyväksyttyä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategiaa on toteutettu laajassa yhteistyössä eri toimijoiden ja sidosryhmien välillä.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) keinoilla pyritään vaikuttamaan nimenomaan metsäisten lajien ja luontotyyppien suojeluun. Ohjelma linjaa pitkällä aikavälillä metsäluonnon suojelun menettelytavat. Suojelutoimien vapaaehtoisuus, eri toimijoiden yhteistyö ja paikallisen aloitteellisuuden aktivointi lisäävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä. Ohjelmassa yksityismaiden suojelun periaatteena on, että maanomistajat voivat vapaaehtoisesti tarjota alueitaan suojeluun. Vapaaehtoisten suojelutoimien kysyntä metsänomistajien keskuudessa on ollut suurta heti päätöksen valmistuttua.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Maat sitoutuivat vuonna 2002 Johannesburgissa vähentämään merkittävästi luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä vuoteen 2010 mennessä. Euroopan unioni asetti vuonna 2001 itselleen vielä kovemman haasteen: pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä. EU:n asettamaa tavoitetta ei ole saavutettu yhdessäkään jäsenmaassa. Edelleenkin vain 17 prosenttia EU:n tärkeinä pitämistä lajeista ja luontotyypeistä on suotuisalla suojelun tasolla. Tähän on monia syitä, joista tärkeimpiä ovat:

- Lainsäädännön, erityisesti luonto- ja lintudirektiivin hidas ja puutteellinen toteuttaminen
- Käytävissä olevien suojelukeinojen puutteellisuus
- Biodiversiteetin suojelun puutteellinen integraatio muihin sektoreihin, esimerkiksi ilmastonmuutokseen
- Luonnon ja biodiversiteetin tarjoamia ekosysteemipalveluita ei arvoteta lainkaan tai ainakaan tasavertaisesti muiden, perinteisten luonnonvarojen käyttötapojen kanssa
- Biodiversiteetin köyhtymistä ei koeta jäsenmaissa poliittisesti tärkeäksi eikä kiireelliseksi ongelmaksi
- Resurssien puute.

Myös tutkimustieto luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavista tekijöistä ja niiden vuorovaikutussuhteista on yhä puutteellista, vaikka onkin lisääntynyt merkittävästi viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Sektor-integraation parantaminen, biodiversiteetin suojelun keinojen tehostaminen, yleisen tietoisuuden lisääminen luonnon monimuotoisuuden merkityksestä sekä resurssien lisääminen ovat Suomessakin keskeisimmät haasteet, kun biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttämistä tavoitellaan vuoden 2010 jälkeen. Sekä YK:n että EU:n tasolla uudesta biodiversiteetin suojelun visiosta ja tavoitteista päätetään vuonna 2010. Suomi teki Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoituksella selvityksen mahdollisuuksista lisätä kansainvälisten biodiversiteettisopimusten synergioita. Selvitys sai myönteisen vastaanoton. Suomi sai ministerineuvostolta lisärahoituksen pohjoismaisen konferenssin järjestämiseksi Helsingissä vuonna 2010. Lisäksi UNEPin hallintoneuvosto päätti toimintavuonna perustaa biodiversiteettiä ja ekosysteemipalveluja käsittelevän tiedepoliittisen foorumin.

Luonnon monimuotoisuuden nykytila Suomessa

Suomen luonnon monimuotoisuuden nykytilasta kattavimman kuvan antavat lajien ja luontotyyppien uhanalaisarvioinnit. Suomen lajien kolmas uhanalaisarviointi eli niin sanottu punainen kirja valmistui vuonna 2000. Neljäs lajien uhanalaisarviointi on aloitettu vuonna 2008, ja sen tulokset julkistetaan vuoden 2010 lopulla sekä painettuna kirjana että internetissä. Käynnissä olevaa arviointia ohjaa ympäristöministeriön asettama Lajien uhanalaisuuden arvioinnin ohjausryhmä (LAUHA). Arviointi tehdään Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n luokittelua ja kriteerejä käyttäen. Arviointityön alkuvaiheessa julkaistiin suomenkieliset arviointiohjeet. Arvioinnin toteuttavat asiantuntijoista koostuvat eliötyöryhmät. Ympäristöhallinnon apuna toimii tällä hetkellä 14 pysyvää eliötyöryhmää. Ohjausryhmä tarkastaa työryhmien tekemät arvioinnit ja dokumentoinnit.

Aikaisemman arvion mukaan maamme noin 43 000 eliölajista 1 505 eli joka kymmenes on uhanalainen. Uhanalaisista lajeista 37 prosenttia elää ensisijaisesti metsissä, varsinkin lehdoissa ja vanhoissa kangasmetsissä. Perinneympäristöissä elää 28 prosenttia uhanalaisista. Kolmanneksi tärkein elinympäristö on rannat, jotka ovat

ensisijaisia elinympäristöjä 11 prosentille uhanalaisista lajeista. Suurimmat syyt lajien uhanalaisuuteen tai häviämiseen ovat avoimien perinne- ja muiden kulttuurialueiden sulkeutuminen hoidon ja käytön loputtua sekä metsien käytön ja käsittelyn aiheuttamat muutokset.

Luontotyyppien uhanalaisarviointi (LUTU) toteutettiin Suomessa ensimmäisen kerran vuonna 2008. Siinä tarkasteltiin noin 400 luontotyyppiä ja ihmisen aiheuttamia muutoksia niissä. Luontotyypeistä arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa 51 prosenttia. Uhanalaisten luontotyyppien osuus Suomen pinta-alasta on tätä pienempi, koska monet uhanalaiset luontotyypit ovat kooltaan pieniä. Valtakunnallisesti silmälläpidettäviä on vajaa kolmannes (29 %) ja säilyviä viidennes (20 %) arvioiduista tyypeistä.

Ympäristöministeriö asetti vuoden 2009 lopussa työryhmän selvittämään asiantuntijatyönä toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa uhanalaisten luontotyyppien tilaa ja estää uusien luontotyyppien uhanalaistuminen. Työn perusaineistona ovat Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin asiantuntijaryhmien laatimat toimenpide-ehdotukset luontotyyppien tilan parantamiseksi.

Uhanalaisten luontotyyppien osuus on ylivoimaisesti suurin perinnebiotoopeissa, joista peräti 93 prosenttia on uhanalaisia. Seuraavaksi eniten uhanalaisia luontotyyppiä on metsissä (70 %), mutta myös Itämeren ja rannikon sekä soiden luontotyypeistä yli puolet on uhanalaisia. Uhanalaisten osuus on pienin tunturien ja kallioiden luontotyypeissä. Äärimmäisen uhanalaisiksi on arvioitu muun muassa eteläisiä jalopuu-lehtoja, karukkokankaita, maankohoamisrannikon metsiä ja soita sekä eteläisten savikkoalueiden virtavesiä.

Suomessa on kehitetty kattava luonnon monimuotoisuuden seurantajärjestelmä, jonka tuloksia on kaikkien saatavilla internetissä osoitteessa www.luonnontila.fi. Sivusto sisältää yli 100 indikaattoria, jotka on ryhmitelty etupäässä Suomen luonnon pääelinympäristötyyppien mukaan. Sivusto kokoaa yhteen tiedon Suomen luonnon kehityksestä ja tähän vaikuttavista tekijöistä koko valtakunnan tasolla. Sivuston sisällöstä vastaavat yhteistyössä suomalaiset ympäristöalan tutkimuslaitokset, viranomaiset, yliopistot sekä kansalaisjärjestöt.

Suojelutason seuranta ja hoitotoimien vaikuttavuus

Kuuden vuoden välein EU:n komissiolle laadittava luontodirektiivin mukainen raportointi edellyttää asianmukaista seuranta luontotyyppien ja lajien suojelutason kehityksestä. Ministeriön asettamassa työryhmässä on alustavasti keskusteltu Suomen ympäristökeskuksen laatiman selvityksen pohjalta tähän liittyvistä priorisoinneista ja työnjaon järjestämisestä eri organisaatioiden kesken. Työ on kuitenkin vielä alkuvaiheessaan ja sitä jatketaan työryhmässä 2010.

Ympäristöministeriö on osallistunut yhdessä Metsähallituksen luontopalveluiden ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa komission luontodirektiivin raportoinnin kehittämistä käsittelevän asiantuntijaryhmän työhön. Tavoitteena on ohjeistaa seuraavassa raportoinnissa edellytettävää arviointia siitä, miten Natura 2000 -verkoston toimenpiteet ovat edistäneet suotuisan suojelutason saavuttamista. Tämän työryhmän työ käynnistyi vuoden 2009 lopulla ja jatkuu vuonna 2010.

Etelä-Suomen metsien suojelun tavoitteena nostaa luontotyyppien ja lajien suojelun tasoa

Vuonna 2008 valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmasta 2008–2016 (METSÖ). Ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. METSÖ linjaa pitkällä aikavälillä metsäluonnon suojelun menettelytavat. METSÖ:n toimien vapaaehtoisuus, eri toimijoiden yhteistyö ja paikallisen aloitteellisuuden aktivointi lisäävät luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä.

METSO-ohjelmassa yksityismaiden suojelun periaatteena on, että maanomistajat voivat vapaaehtoisesti tarjota alueitaan suojeluun. Vapaaehtoisten suojelutoimien kysyntä metsänomistajien keskuudessa on ollut suurta heti päätöksen valmistuttua. Alueita rauhoitettiin yksityisiksi luonnonsuojelualueiksi ja hankittiin valtiolle suojelutarkoituksiin yhteensä 2 200 hehtaaria vuonna 2009. Määrärahaa oli käytettävissä 8,5 miljoonaa euroa. Maanomistajien tarjouksia saatiin huomattavasti tätä enemmän, joten osa näistä suojelutoimista siirtyi toimeenpantavaksi vuoden 2010 aikana, jolloin tarkoitukseen varattu määräraha on huomattavasti suurempi.

Metsähallitus osallistui METSO-ohjelman toimeenpanemiseen ennallistamalla ja hoitamalla ohjelman tavoitteiden kannalta arvokkaita elinympäristöjä. Toimet keskittyivät nykyisillä ja uusilla suojelualueilla erityisesti sinne, missä toimenpiteet lisäävät edellytyksiä turvata luonnon monimuotoisuutta. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti Metsähallituksen luontopalvelut laati yhteistyössä metsätalouden kanssa ehdotukset metsien monimuotoisuudelle merkittävien suojelualueiden laajentamisesta valtion mailla 10 000 hehtaarilla vuosina 2010–2016. Tehdyt esitykset parantavat olemassa olevan luonnonsuojeluverkoston yhtenäisyyttä ja kytkeytyneisyyttä.

Maisemansuojelu ja -hoito

Maisemanhoidon edistäminen perustuu eurooppalaiseen maisemayleisopimukseen, maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä luonnonsuojelulakiin. Toimintavuonna laadittiin valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia varten inventointiohjeet. Alueiden päivitysinventointi tehdään vuoteen 2015 mennessä.

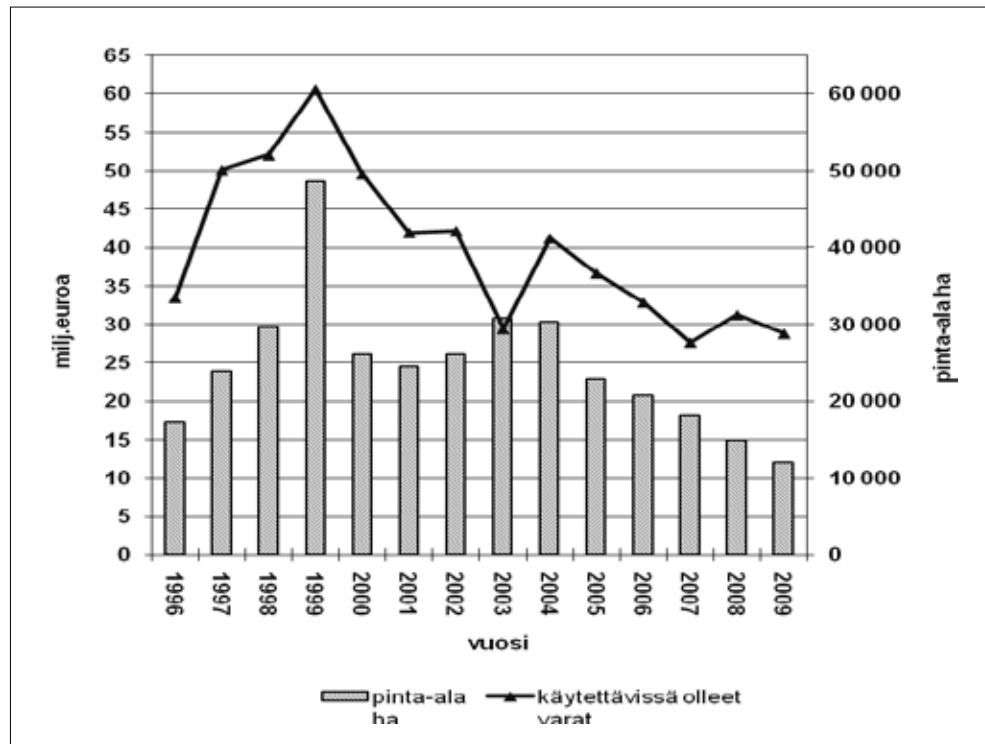
Vuonna 2009 perustettiin toinen luonnonsuojelulain mukainen valtakunnallisesti merkittävä maisemanhoitoalue Hyypänjokilaaksoon Kauhajoelle. Maisemanhoitoalueen perustamisella pyritään säilyttämään kylien elinvoimaisuus sekä perinteisen kulttuurimaiseman rakenne, avoimuus ja luonto. Alueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma.

Luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen

Talouspoliittinen ministerivaliokunta teki vuonna 1996 päätöksen luonnonsuojeluohjelmien rahoitusohjelmasta vuosille 1996–2007. Rahoitukseen varattiin noin 550 miljoonaa euroa vuoteen 2007 saakka. Tavoitteena oli luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvien ja Natura 2000 -verkostoon otettavien yksityismaiden korvauskysymysten ratkaiseminen. Kaikkiaan toteutettavaa pinta-alaa arvioitiin olleen noin 367 000 hehtaaria. Talouspoliittinen ministerivaliokunta tarkisti rahoitusohjelmaa vuonna 2005 ja jatkoi sitä vuosille 2008–2009.

Vuosina 1996–2009 ohjelma-alueita on toteutettu yhteensä noin 330 000 hehtaaria. Suojeluratkaisuun on päästy pääasiassa vapaaehtoisesti neuvotellen yli 20 000 kiinteistön alueella. Rahoitusohjelman aikataulussa ja määrärahapuitteissa on pysytty kokonaisuutena kohtuullisen hyvin. Vuoden 2010 alussa toteuttamatonta yksityismaata on noin 19 000 hehtaaria. Tarkistetusta rahoitusohjelman tavoitteesta on siten saavutettu lähes 95 prosenttia. Sen lisäksi eräiden yhtiöiden omistamia (UPM, Tornator, Kemijoki Oy) alueita on korvaamatta yhteensä noin 17 000 hehtaaria. Näitä on tarkoitus toteuttaa vuoden 2009 jälkeen.

Alueittaisen toteuttamistilanteen perusteella voidaan sanoa, että rahoitusohjelman tavoite on jäänyt saavuttamatta Länsi-Suomen ja Lounais-Suomen alueella, joilla yksityismaita on jäljellä yhteensä vielä lähes 14 000 hehtaaria. Muiden ympäristökeskusten alueilla yksityismaita on jäljellä yhteensä alle 5 000 hehtaaria. Näistä alueista yli puolella on vireillä joko lunastus- tai muu pakkotoimi.

Kuva 19. Luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen vuosina 1996–2009.

Luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden arviointi

Ympäristöministeriö käynnisti luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden arviointihankkeen loppuvuodesta 2009. Hankkeen tarkoituksena on kerätä tietoa keskeisen luonnonsuojelulainsäädännön toimivuudesta sekä vastaavuudesta asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnissa tarkastellaan luonnonsuojelulain (1096/1996), luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) ja erämaalain (62/1991) toimivuutta käytännön soveltamisessa. Arvioinnin toteuttajaksi valikoitui avoimen tarjouskilpailun perusteella Suomen ympäristökeskus. Arvioijan tehtäviin kuuluu muun muassa selvittää arvioidavien lakien käytännön soveltamisessa ilmenneitä ongelmia, arvioida hallinto- ja tuomioistuinkäytäntöä sekä tarkastella arvioidavien lakien ja muun lainsäädännön rajapintoja. Keräämänsä tiedon ja aineiston pohjalta arvioija laatii esityksen/arvion luonnonsuojelulainsäädännön muutos- ja kehittämistarpeista. Hanke valmistuu 15.8.2010 mennessä. Ympäristöministeriö asetti hankkeelle ohjausryhmän, jonka tehtävänä on ohjata ja valvoa hankkeen toteuttamista.

Luonnonsuojelualueiden säädösvalmisteluprojekti

Valtion mailla sijaitsevien, noin 1800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen tarkempaa työohjelmaa on valmisteltu projektiryhmässä. Projektiryhmän ehdotus luonnonsuojelualueiden ja kiinteistönmuodostamisen työohjelmaksi valmistui tammikuussa 2009. Ehdotus sisältää aluekohtaiset luettelot ja alueellisen ryhmittelyn perustettavista luonnonsuojelualueista. Suojelukohteiden ryhmittely tulee tarkentumaan säädösvalmistelun yksityiskohtaisessa toteutuksessa. Työohjelma sisältää ehdotuksia myös luonnonsuojelualueiden kiinteistönmuodostamisen kehittämiseksi. Projektiryhmä on lisäksi käynnistänyt kaksi säädösvalmistelun pilottihanketta, toisen Metsähallituksen Etelä-Suomen, toisen Pohjanmaan luontopalveluiden alueella.

Säädösvalmistelun käytännön toteutustoimia ei kuitenkaan ole mahdollista käynnistää ennen kuin eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva luonnonsuojelulain osauudistus on saatu säädetyksi. Osauudistusta koskeva hallituksen esitys (HE 99/2009) annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2009. Se nopeuttaa ja yksinkertaistaa suojelualueiden perustamista koskevaa valmistelua merkittävästi.

1.3.6

Vesivarojen käyttö ja hoito

Toiminnallinen vaikuttavuus

Toimintaympäristön muutos

Vuoden 2009 alussa Järvi-Suomen järvet olivat normaalia korkeammalla. Aikaisen kevään ja vähäsateisen kesän jälkeen vedenpinnat päättyivät näissä järvissä normaalia alemmaksi loppukesästä. Loppusyksyn sateet korjasivat kuitenkin tilannetta. Pohjois-Suomessa vesivuosi oli normaali.

Viime vuosina vesiolioissa yleistyneet ääri-ilmiöt ovat vaatineet voimavarojen kohdentamista erityistilanteisiin varautumiseen. Painopiste on yhdyskuntien tulvariskien hallinnassa sekä valtion vesistöarakenteiden ylläpidossa. Vesihuollon edistämässä painopiste oli hallitusohjelman linjausten mukaisesti viemäriverkostojen laajentamisessa haja-asutusalueilla ennen vuonna 2014 voimaan tulevaa talousjätevesiasetuksen velvoitetta.

Keskeiset tulokset

Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin tulvariskityöryhmän raportin pohjalta ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi tulvariskien hallinnasta siihen liittyvistä lakimuutoksista. Ministeriön asettama työryhmä valmisteli ehdotuksen lain nojalla annettavaksi asetukseksi. Työryhmä myös valmisteli ehdotusta ilmastossa ja hydrologisissa olosuhteissa tapahtuvien muutosten huomioon ottamiseksi vesilain järjestelmässä.

Ministeriö selvitti sosiaali- ja terveysministeriön kanssa edellytyksiä tulvista aiheutuvien rakennus- ja irtaimistovahinkojen korvaamiseksi vapaaehtoisista vahinkovakuutuksista. Vuonna 2009 ei koettu pahoja tulvia. Patoturvallisuuslaki tuli voimaan 1.10.2009. Maa- ja metsätalousalueiden maankuivatustoiminnan kehittämisestä valmistui kaksi selvitystä, ja niiden toimenpide-ehdotusten käynnistäminen aloitettiin.

Vesihuollon edistämässä painopiste oli haja-asutusalueiden viemäriverkostojen laajentamisessa. Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän väliraportti valmistui. Se sisälsi ehdotukset vesihuoltolain eräiden säännösten tarkistamisesta, vesihuollon erityistilanteisiin varautumisen parantamiseksi tarvittavista säännöksistä sekä alustavat ehdotukset hulevesien hallinnan kehittämisestä ja sääntelyn sijoittamisesta maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Tulvariskien hallinta ja patoturvallisuus

Tulvariskien hallintaa parannettiin laatimalla tulvakarttoja ja tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmia sekä suunnittelemalla ja toteuttamalla tulvasuojeluhankkeita. Hallintaa parannettiin myös ajantasaistamalla ja laatimalla tulvantorjunnan toimintasuunnitelmia, ohjaamalla maankäyttöä ja rakentamista tulvariskittömille alueille sekä hoitamalla valtion vastuulla olevat säännöstely- ja tulvantorjuntatoimet. Laajojen vesistöalueiden tulvariskien hallintaa parannettiin tiivistämällä yhteistyötä ympäristökeskusten välillä. Rakentamiskorkeussuosituksia annettiin 83, tulvantorjunnan toimintasuunnitelmia päivitettiin kolme ja tulvakarttoja valmistui 16.

Patoturvallisuuslain mukaisia määräaikaistarkastuksia tehtiin 90. Uljuan tekojärven maapatojen perusparannustöitä jatkettiin.

Vesihuollon edistäminen

Vesihuollon tukitoimenpiteiden avulla maaseudulla saatiin 6 500 taloutta vesijohdot- ja viemäriverkostojen piiriin vuonna 2009. Tavoite oli 4 000 taloutta. Vesihuollon alueellista yhteistyötä edistettiin toteuttamalla alueellisten yleissuunnitelmien mukaisina valtion vesihuoltotöinä ylikunnallisia vedenhankinta- ja viemärintijärjestelyjä. Vesihuollon alueellisia yleissuunnitelmia valmistui 10 ja vesihuoltotöitä 13. Vesihuoltolain mukaisia lausuntoja annettiin 238. Vesihuoltolaitosten toimintavarmuus ja varautuminen erityistilanteisiin parani uusien vesilähteiden ja yhdysvesijohtojen rakentamisen myötä. Vesihuoltolaitosten varmuusluokituksessa todetuille kriittisille kohteille selvitettiin toimintavarmuuden parantamistoimia yhdessä kuntien ja laitosten kanssa.

Vesivarojen käytettävyys ja tila

Vesistöjen säännöstelyn kehittäminen jatkui. Huomiota kiinnitettiin myös ilmastonmuutokseen sopeutumisesta aiheutuviin tarpeisiin. Säännöstelyhankkeiden kehittämismisselvityksiin liittyviä kunnostusohjelmia toteutettiin, ja rakennettujen vesistöjen kunnostusta jatkettiin yleensä kunnan, säännöstelijän ja valtion yhteistyöhankkeina.

Taulukko 4. Tulvariskien hallinta ja patoturvallisuus.

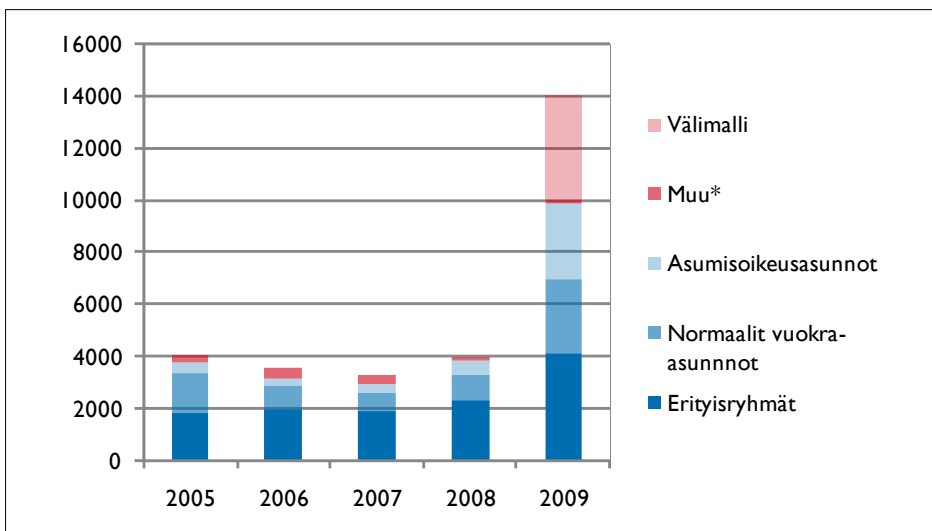
	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Valmistuneet tulvavaarakartat, kpl	25	14	13	16
Valmistuneet/päivitetyt tulvantorjunnan toimintasuunnitelmat, kpl	3	1	3	5
Valmistuneet tulvasuojelu-/vesistötyöt, kpl	7	10	6	7
Vesihuollon edistäminen				
Ylikunnallisiin vesihuoltohankkeisiin osallistuneet kunnat, kpl	123	93	72	100
Vesihuoltolaitokset, joiden varmuusluokka parantunut, kpl	25	26	18	22
Valmistuneet vesihuoltotyöt, kpl	20	13	14	13
Vesistöjen ja valuma-alueiden käytettävyys ja tila				
Valmistuneet säännöstelyn kehittämismisselvitykset, kpl	4	4	7	1
Valmistuneet vesistön kunnostushankkeet, kpl	31	15	14	14

Asuminen

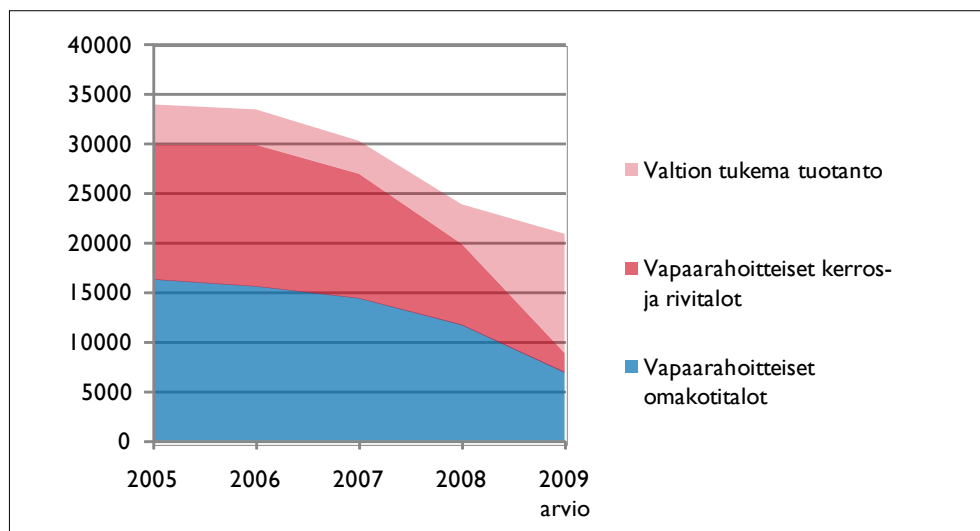
Toiminnallinen vaikuttavuus

Pitkään jatkunut vahva omistusasuntokysyntä heikkeni nopeasti vuoden 2008 loppupuoliskolla. Rahoituskriisin vaikutus näkyi nopeasti reaalitaloudessa ja pitkään maltillisesti hidastunut asuntorakentaminen teki täydellisen äkkipysähdyksen, kun omistusasuntojen kysyntä laski etenkin uudisasuntojen osalta ja uusia myymättömiä asuntoja jäi rakentajien käsiin. Asuntojen hinnat kääntyivät laskuun, ja hintojen lasku jatkui vuoden 2009 ensimmäisinä kuukausina. Voimakas korkoelvytys ja siitä seurannut yleisen korkotason lasku elvyttivät kuitenkin erityisesti pienten omistusasuntojen kysyntää. Asuntojen hinnat kääntyivät takaisin nousuun palaten laskua edeltäneelle tasolle toimintavuoden loppuun mennessä.

Uusia vuokra-asuntoja on rakennettu viime vuosina vähän ja vuokra-asuntomarkkinat ovat kiristyneet, koska rakentamisen resurssit ovat kohdentuneet muuhun tuotantoon ja kustannustaso on kasvanut. Omistusasuntorakentamisen pysähtyminen ja sitä seurannut kustannustason madaltuminen lisäsivät merkittävästi kiinnostusta etenkin valtion tukemaan vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotantoon. Samaan aikaan valtio teki alkuvuonna 2009 varsin mittavia toimenpiteitä sekä asuntorakentamisen elvyttämiseksi että valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen turvaamiseksi. Valtion tukeman asuntotuotannon määrä nousikin vuonna 2009 selvästi, yli 11 000 asuntoon, ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) teki rakentamisen aloittamisen mahdollistavia päätöksiä peräti 14 000 asunnon verran. Valtion elvytyksestä huolimatta asuntojen uustuotanto jäi vuonna 2009 ennätyksellisen matalaksi, noin 20 000 asunnon kokonaistuotantoon. Yli puolet asuntojen kokonaistuotannosta oli siis valtion tukemaa.

Kuva 20. Valtion tukema asuntotuotanto kasvoi selvästi vuonna 2009.

Kuva 21. Valtion tukemalla asuntotuotannolla oli merkittävä asema vapaaehtoisen asuntotuotannon romahtaessa vuonna 2009.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Asuntorakentamisen elvytys

Ympäristöministeriö esitti heti alkuvuodesta 2009 joukon toimenpiteitä heikentyneen asuntorakentamisen elvyttämiseksi. Epävakaassa rahoitusmarkkinatilanteessa valtio teki 20 miljoonan euron pääomasijoituksen Kuntarahoitus Oyj:hin sosiaalisen asuntotuotannon rahoituksen turvaamiseksi. Asuntorakentamisen elvyttämiseksi tehtiin uusi määräaikainen niin sanottu korkotuettu välimalli vuokra-asuntojen rakentamiseksi. Lisäksi molemmissa lisätalousarvioissa valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuutta ja käynnistysavustusta nostettiin niin, että lopullinen korkotukivaltuus vuoden lopussa oli yhteensä 1,67 miljardia euroa ja käynnistysavustusvaltuus 69 miljoonaa euroa. Valtuudet käytettiin lähes kokonaan.

Hallituksen asuntopoliittinen toimenpideohjelma

Elvytystoimenpiteiden lisäksi jatkettiin hallituksen helmikuussa 2008 hyväksymän asuntopoliittisen toimenpideohjelman toteuttamista. Toimenpideohjelman toteutus on sujunut hyvin ja lähes kaikki asumista koskevat toimenpiteet on jo toteutettu.

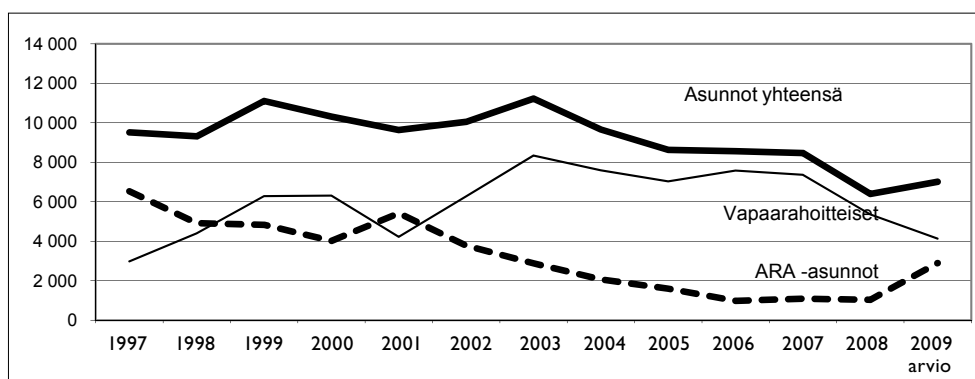
Asuntopoliittisen toimenpideohjelman toimenpiteet vuonna 2009:

- Helsingin seudun asunto- ja tonttituotantoa koskevan aiesopimuksen toteutumista seurattiin. Vuonna 2009 aiesopimuskunnissa käynnistyi runsaan 7 000 asunnon rakentaminen. Niistä noin 2 900 oli ARA-vuokra-asuntoja. ARA-vuokra-asuntotuotannossa ylitettiin aiesopimuksen tavoite noin 200 asunnolla, mutta kokonaistuotanto jäi runsaaseen puoleen tavoitteesta. Uusien asuntotonttien kaavoituksessa seudulla päästiin yhteensä lähes 1,2 miljoonaan kerrosneliometriin, kun tavoite oli noin 1,4 miljoonaa kerrosneliometriä.
- Mahdollisuus tuottaa omaksilunastettavia asunto-osakeyhtiömuotoisia vuokrataloja korkotuella tuli voimaan 1.12.2009.

- Ensiasunnonostajan tilannetta helpotettiin parantamalla asuntosäästöpalkkiojärjestelmän ehtoja. Samalla järjestelmään lisättiin määräaikainen, 3 000 euron suuruinen palkkio sekä parannettiin asuntolainoihin liittyvän valtion täytetäkauksen ehtoja.
- Kunnallistekniikka-avustuksen kolmas kierros valmisteltiin vuosiksi 2010–2012. Kierroksella korostetaan aiesopimuksen mukaisesti yhdyskuntarakenteen eheytymistä, kuntien välisen yhteistyön edistämistä ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteuttamista. Näihin, enintään 30 prosentin avustuksiin, varataan 10 miljoonaa euroa vuodessa, ja etusijalla ovat aiesopimusta toteuttavat kunnat.

Helsingin seudulla asuntotonttitarjonta ja asuntotuotanto kasvavat ja yhdyskuntarakenne eheytyy

Helsingin seudun kuntien ja valtion välisen aiesopimuksen mukaan kunnat lisäävät asemakaavoitustaan siten, että vuotuista uutta rakennusoikeutta osoitetaan vähintään 13 000 asunnon vuosituotantoa vastaava määrä. Aiesopimuksen mukaisen asuntotuotannon toteuttaminen edellyttäisi, että vuosittain kaavoitetaan noin 1,4 miljoonaa neliökilometriä uutta asuntokerrosalaa. Vuonna 2008 seudulla kaavoitettiin asuntokerrosalaa noin miljoona kerrosneliometriä ja vuonna 2009 noin 1,2 miljoonaa kerrosneliometriä.

Kuva 22. Asuntotuotanto aiesopimuskunnissa.

Pitkäaikaisasunnottomuus vähenee

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman 2008–2011 määrällisenä tavoitteena on 1 250 asuntoa, tukiasuntoa tai hoitopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille vuoteen 2011 mennessä. Ohjelman ensimmäisen kokonaisen toimintavuoden toteutus on edennyt laajalla rintamalla ja varsin nopeasti. Käyttöön otettuja asuntoja on 241 ja rakenteilla on lisäksi 597 asuntoa tai tukiasuntoa. Kaikkiaan ohjelman puitteissa on valmistumassa yli 1 600 asuntoa, joka ylittää vuoteen 2011 asti asetetun tavoitteen.

Ohjelmalle on ollut merkittävää myös sosiaali- ja terveysministeriön osoittama rahoitus uusien yksiköiden tukihenkilöstön palkkaukseen. Tämä mahdollistaa ohjelmakaudella 200 työntekijän palkkaamisen. Tähän mennessä on palkattu 72 uutta tukihenkilöä.

Kohdennettujen toimenpiteiden ohella ennaltaehkäisy on tärkeä kokonaisuus vähentämishjelmassa. Kuntien asumisneuvontaa on tehostettu ja ARAn lähiöavustuksen turvin kuntiin on palkattu 14 uutta asumisneuvojaa.

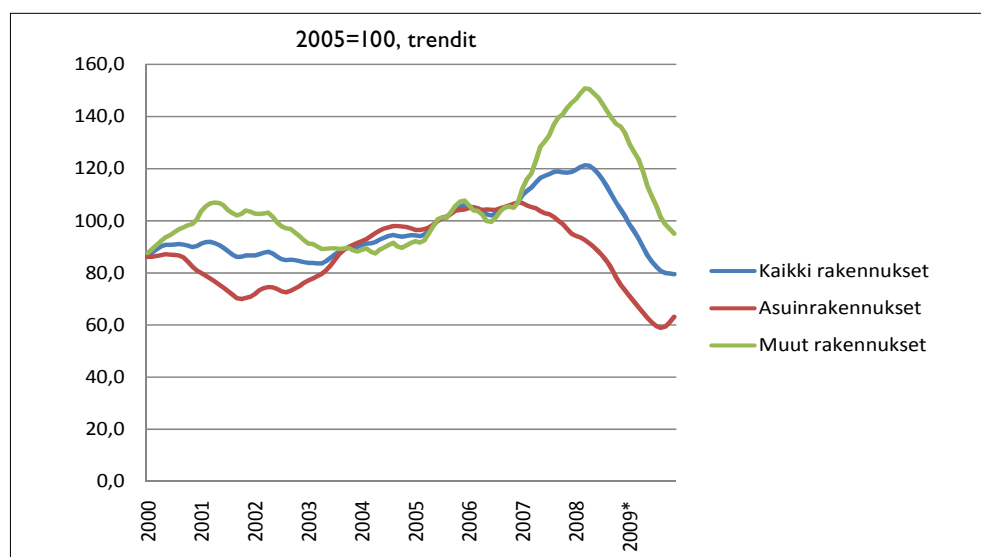
Ensimmäiset hankkeet Lähiöohjelmaan 2008–2011 valittiin alkuvuodesta 2009 ja ne käynnistyivät alkusyksystä samana vuonna. Vuoden 2009 lopussa toiselta hakukierroksella hyväksytyt hankkeet käynnistyvät vuoden 2010 aikana, jolloin ohjelmaa toteuttaa yhteensä runsaat 50 hanketta. Valitut hankkeet kehittävät muun muassa lähiöiden täydennysrakentamista, energiatehokasta korjaamista, asumisviihtyisyyttä, ostoskeskuksia ja asukastoimintaa.

1.3.8

Rakentaminen

Vaikuttavuuden kuvaus

Vuoden 2008 lopulla alkanut talouskriisi vaikutti suoraan rakentamisen huippusuhdanteeseen ja on vähentänyt rakentamista selvästi. Tammi-marraskuussa 2009 rakennuslupia myönnettiin yhteensä 35 miljoonan kuutiometrin edestä, mikä on 23 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Kuutiomäärät vähenivät kaikissa rakennustyypeissä lukuun ottamatta maatalousrakennuksia. Rakennuslupan sai 24 000 uutta asuntoa. Se on vain viisi prosenttia vähemmän kuin vuoden 2008 tammi-marraskuussa, mikä johtuu valtion tukitoimista asuntorakentamiseen.

Kuva 23. Uudisrakentamisen volyymi-indeksin kehitys.

Rakentamisessa ja lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat jatkuvasti lisänneet kuntien rakennusvalvonnan tehtävien vaativuutta ja laajuutta. Rakentamisen nopeutuminen ja sen eri osa-alueiden pilkkominen sekä erityisesti korjausrakentamiseen osaamisen ja koulutuksen kehittämistarpeet lisäävät edelleen riskiä rakentamisen laadun heikkenemiselle kehitetyistä ohjaustoimista huolimatta. Alan perustutkimuksen tilaa pidetään edelleen heikkona.

Rakennetun omaisuuden tila on ROTI 2009 -arvion (rakennetun omaisuuden tila vuonna 2009) mukaan kokonaisuutena tyydyttävä (kokonaisarvosana 8-, kun maksimiarvo 10). Omaisuuden korjausvelka on kuitenkin edelleen kasvussa johtuen

Taulukko 5. Myönnetyt rakennusluvut tammi-marraskuussa 2009.

	Tammi-marraskuu 1 000 m ³	Muutos, % I-II/2008–I-II/2009
Kaikki rakennukset	35 484	-23
- asuinrakennukset	9 451	-15
- vapaa-ajan asuinrakennukset	1 092	-19
- liike- ja toimistorakennukset	7 123	-20
- julkiset palvelurakennukset	2 690	-8
- teollisuus- ja varastorakennukset	7 610	-47
- maatalousrakennukset	4 746	+11
- muut rakennukset	2 771	-12

kunnossapito- ja korjaustoiminnan puutteista. Korjaamisessa ja kunnossapidossa painotusta tulisi siirtää rakennuskannan uudistamiseen ja kehittämiseen vastaamaan nykyisiä ja tulevia vaatimuksia.

Ympäristöministeriön tavoitteena korjausrakentamisessa on maan vanhenevan rakennuskannan ylläpidon ja korjaamisen kehittäminen siten, että työssä huomioidaan elinkaariajattelu ja energiatehokkuus sekä ikääntyvän väestön tarpeet.

Rakennusten energiatehokkuuteen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen on Euroopan tasolla kiinnitetty erityistä huomiota. Suomessa rakennusten energiankulutus on lähes 40 prosenttia kokonaisenergiankulutuksesta ja noin 30 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä. Siten rakennuskannan kaikilla osa-alueilla (uudisrakentaminen, korjausrakentaminen, käyttö ja ylläpito) tarvitaan erilaisia ohjaustoimenpiteitä merkittävien tulosten aikaansaamiseksi.

Rakentamisen ohjausta kehitetään

Tavoitteena on kehittää kuntien rakennusvalvontaa koko maassa asiantuntevaksi, osaavaksi sekä palvelukykyiseksi ja tehokkaaksi järjestelmäksi. Kuntien yhteistoimintaa pyritään kehittämään muun muassa yhdistämällä kahden tai useamman kunnan rakennusvalvonnat. Yhteistyön lisäämisen taustalla on pyrkimys varmistaa riittävät voimavarat. Rakennusvalvonnan sisältöä pyritään kehittämään muun muassa käyttämällä nykyistä enemmän hyväksi kolmannen osapuolen valvontaa ja erilaisia tuotehyväksynnän menetelmiä.

Toiminnallinen tehokkuus, tulokset ja laadunhallinta

Uudisrakentamisen ja rakennuskannan energiatehokkuus

Toimintavuonna valmisteltiin ja toteutettiin erilaisia ohjaustoimenpiteitä uudisrakentamisen ja olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi. Keskeisiä toimia olivat vuoden 2010 uudisrakennusten energiamääräysten toimeenpano, vuoden 2012 energiamääräysten valmistelun käynnistäminen, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistaminen, kiinteistöalan uuden energiatehokkuus-sopimuksen solmiminen sekä laajan korjausrakentamisen viestintäkokonaisuuden valmistelu. Lisäksi osallistuttiin kansallisen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastategian toimeenpanon valmisteluun erityisesti TEM:in energiatehokkuustoimikunnassa rakennusten ja yhdyskuntarakenteen osalta. Uusittu direktiivi rakennusten energiatehokkuudesta on vaikutuksiltaan merkittävä ja edellyttää kansallisten energiate-

hokkuusvaatimusten asettamista uudis- ja korjausrakentamiseen. EU-direktiivi tämentää myös energiatodistuksiin liittyviä menettelyjä ja lisää todistusten painoarvoa.

Noin 30 prosenttia aiempaa tiukemmat rakennusten energiatehokkuusvaatimukset tulivat voimaan vuoden 2010 alussa. Tavoitteena on siirtyminen kohti matalaenergiarakentamista siten, että uusi tasonkiristys on odotettavissa jo lähivuosina. Rakentamismääräysten rakenteen muutos ja seuraavat tiukennukset onkin tarkoitus toteuttaa uusittavana olevan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin mukaisesti viimeistään vuonna 2012. Tällöin siirryttäisiin kokonaisenergiankulutukseen perustuvaan sääntelyyn ja mahdollisesti primäärienergiakertoimien käyttöön. Pelkkä kustannustehokas energiatehokkuuden parantaminen suunnittelussa ja rakentamisessa ei riitä, vaan samalla on varmistettava, että käytettävät rakenteet ja suunnitteluratkaisut toimivat myös kosteusteknisesti oikein.

Korjausrakentaminen

Taloudellisen taantuman aiheuttaman rakennusalan työttömyyden vähentämiseksi otettiin kertomusvuonna käyttöön määräaikaisena elvytystoimena suhdanneluonteinen korjausavustusjärjestelmä. Avustuksia haettiin ennakoimattoman paljon, yhteensä kaikkiaan 2,5 miljardin euron korjausrakennusinvestointeja. Toimenpiteen ajoitus taloustilanteeseen nähden onnistui hyvin.

Korjausrakentamisen strategian ja sitä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen pohjalta julkaistiin alkuvuodesta 2009 strategian toimeenpanosuunnitelma. Sen eri hankekokonaisuuksia alettiin viedä käytäntöön vaiheittain. Eteenpäin vietäviä hankekokonaisuuksia olivat muun muassa kiinteistönpidon välineiden kehittäminen, ikääntyneiden asuinolojen parantaminen ja esteettömyyden edistäminen, korjausrakentamisen viranomaisohjauksen kehittäminen ja tiedon saatavuuden ja korjausneuvonnan edistäminen. Lisäksi käynnistettiin laaja korjausrakentamisen viestintäkokonaisuus, jonka pääelementtejä ovat korjausrakentamisen portaalin perustaminen sekä korjausneuvonnan tehostaminen olemassa oleviin neuvontaverkostoihin tukeutuen.

Kertomusvuonna toteutettiin myös korjausrakentamisen viranomaisohjaus (KORVO) -hankkeen tulosten pohjalta Rakennustarkastusyhdistyksen internetsivuille rakennusvalvontaviranomaisille ja suunnittelijoille suunnattu korjaushanketapausten tietopankki, jonka tavoitteena on yhtenäistää ja tarkoituksenmukaistaa korjaamiseen liittyviä viranomaistulkintoja.

Työryhmä selvitti rakennusten kiinteistöveron porrastamista rakennusten energiatehokkuuden ja lämmitystavan perusteella. Työryhmä päätyi siihen, että kiinteistövero määräytyy myös energiatehokkuuden perusteella. Samoin vuoden 2009 aikana valmistui ympäristöministeriön työryhmän esitys siitä, tulisiko huoneistokohtaiset vesimittarit säätää pakollisiksi asuntojen uudisrakentamisessa. Selvitysten pohjalta on käynnistynyt jatkovalmistelu, jossa valmistellaan rakennus- ja maankäyttölain muutosta vesimittarien asettamiseksi uudisrakentamisessa pakolliseksi. Muutos tulee voimaan 2011 alusta.

Eurooppalaisten suunnittelustandardien käyttöä laajennettiin

Ympäristöministeriön vuonna 2009 antamilla asetuksilla laajennettiin edellisenä vuonna aloitettua yhteiseurooppalaisten Eurocode-suunnittelustandardien (eurokoodien) käyttöä kantavien rakenteiden suunnittelussa vahvistamalla uusia standardien kansallisia liitteitä. Asetuksen antamisen jälkeen käytettävissä oli lähes kaikki Suomessa käyttöön tulevista Eurokoodi-standardien osista. Lisäksi valmisteltiin kantavia rakenteita koskevaa kokonaisuudistusta.

Asumisen paloturvallisuutta parannettiin ja palosäädöksiä kehittämistä jatkettiin

Ympäristöministeriö osallistui valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamiseen asumisen paloturvallisuuden parantamiseen osalta. Helmikuussa 2009 tuli voimaan rakenteellisia palomääräyksiä ja -ohjeita täydentävä asetus, jolla edellytetään sähköverkkoon kytketyt palovaroittimet kaikkiin uusiin asuntoihin ja myös kaikkiin päiväkoteihin. Muutoksella parannetaan palovaroittimien luotettavuutta, edistetään suunnitelmallisempaa asennusta sekä vähennetään putoamistapaturmia ja paristojätteen määrää.

Ympäristöministeriö asetti marraskuussa 2009 työryhmän selvittämään rakentamismääräysten tilannetta puurakentamisen kannalta. Erityisesti tämä koskee rakennusten rakenteellisesta paloturvallisuudesta annettuja määräyksiä ja ohjeita sekä niihin liittyviä tulkintoja. Työryhmän tehtävänä on käydä läpi rakentamismääräykset ja todeta ne asiat, jotka mahdollisesti aiheuttavat aiheetonta haittaa ja siten ylimääräisiä kustannuksia puurakentamisen kannalta. Työryhmä tekee esityksen rakentamismääräysten kehittämiseksi.

Rakentamisen normitalkoot ja kevennettyjen määräysten kokeilu

Valtioneuvoston asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti toteutettiin Rakentamisen normitalkoot -hanketta sekä valmisteltiin kevennettyjä rakentamis- ja kaavamääräyksiä koskevaa kokeilua.

Rakentamisen normitalkoot -hankkeessa selvitettiin, missä määrin rakentamis- tai kaavamääräykset tai niihin liittyvät menettelytavat aiheuttavat eri toimijoiden mielestä turhia kustannuksia. Asiantuntijoiden mukaan eniten turhia rakentamiskustannuksia aiheutuu väestönsuojien rakentamisesta. Määräysten tulkintojen yhtenäistäminen ja kaavoituksen kustannustietoisuuden lisääminen koettiin myös tarpeelliseksi.

Kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeiluun liittyen käytiin neuvotteluja kokeiluun ilmoittautuneiden kuntien kanssa sekä valmisteltiin asiaa koskevaa kokeilulakia. Ehdotus kokeilulakia koskevaksi hallituksen esitykseksi oli lausunnolla heinä-elokuussa 2009. Hallituksen esityksen valmistelua jatkettiin saatujen lausuntojen pohjalta. Kokeiluun liittyvä opiskelija-asuntola on jo rakenteilla.

Rakentamiseen liittyvä sähköinen asiointi kehittyy

Rakennusvalvonnan sähköistä asiointia kehitettiin kertomusvuonna yhdessä Suomen kuntaliiton ja muiden toimijoiden kanssa. Ympäristöministeriö otti vuonna 2009 vastuun Sähköisen asioinnin ja demokratian edistämishankekokonaisuuteen (SADe) kuuluvasta kehittämishankkeesta, jossa toteutetaan edellä mainittu kuntalaisen sähköinen työpöytä. Työpöydän kautta voidaan asioida kaksisuuntaisesti esimerkiksi rakennuslupa-asioissa. Tämän työpöydän kautta kerätään myös tiedot rakennus- ja huoneistorekisteriin.

Kuntien rakennusvalvontayhteistyötä tuettiin ja edistettiin niin ympäristökeskusten kautta kuin suoranaisena osallistumisena yhteistyöhankkeisiin. Näiden hankkeiden ja yhteistyön myötä kerättiin tarkempaa tietoa rakennusvalvonnan kuormituksesta yleensä rakennusvalvonnan kehittämisen perustaksi.

Alueelliset ympäristökeskukset järjestivät vuonna 2009 yhteensä 28 rakennusvalvonnan koulutus- ja neuvottelutilaisuutta. Tilaisuuksien järjestämisessä kiinnitettiin huomiota muun muassa rakennusvalvonnan resursseihin ja yhteistyöhön, korjausrakentamisen viranomaisohjaukseen, puurakentamisen eurokoodeihin ja rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseen (CE-merkintä/ paikallinen hyväksyntä). Tilaisuuksiin kutsuttiin rakennusvalvonnan henkilöstöjen lisäksi suunnittelijakuntaa.

Tehtäväalueittaiset kustannukset ja maksullinen toiminta

Määrärahojen käytöstä ja kustannuksista keskimäärin kolmannes ympäristöhallinnossa muodostuu henkilöstöön liittyvistä toimintamenoista. Siirtomenoista ja investointimäärärahoista suurimmat ovat luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisvarat ja suojelualueiden hoitomenot, työ- ja työllisyysmäärärahat ympäristötöihin ja vesi-huoltoon sekä EU-rakennerahastohankkeet.

Ympäristöministeriö

Taulukko 6. Tehtäväalueittaiset kustannukset , miljoonaa euroa

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	8,1		
Asuminen ja rakentaminen	6,1		
Rakennettu ympäristö		11,9	10,2
Ympäristön- (ja luonnon) suojelu		11,6	7,9
Luontoympäristö			4,8
Kansainvälinen yhteistyö	1,9	2,1	2,4
Hallinto	3,8	3,8	3,9
Viestintä	0,9	1,6	1,6
Yhteensä	30,9	31,0	30,8

Ympäristöministeriön vuoden 2009 kokonaiskustannukset ovat suunnilleen edellisvuoden tasolla. Kustannusten vertailua aiempiin vuosiin vaikeuttavat jonkin verran ministeriön organisaation edelleen jatkuneet muutokset. Henkilöstömenot kasvoivat 1,7 prosenttia. Henkilömäärän väheneminen kompensoi toteutuneita palkankorotuksia. Henkilöstökustannukset vievät ministeriön kokonaiskustannuksista edelleen runsaan puolet. Muut kustannukset ovat näin ollen vähentyneet. Päätöksentekoa suoranaisesti palvelevien tutkimus- ja kehittämispalvelujen kustannukset vaihtelevat vuosittain tehtäväalueittain. Ympäristöklusterin ja METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämispalvelujen hankintaa ei ole tässä laskettu ministeriön edellä mainituiksi kustannuksiksi eikä myöskään SYKE:n niin sanottua palvelusopimusta, koska niiden tulokset kohdentuvat yleisemmin ja laajemmin muiden kuin pelkästään ministeriön hyväksi.

Yllä esitettyjen kustannusten lisäksi ministeriö maksoi arvonlisäveroja 1 527 400 euroa.

Ympäristöministeriön maksullinen toiminta

Ympäristöministeriön bruttobudjetoidun maksullisen toiminnan tuotot olivat 12 600 euroa. Rakennusalan tyyppihyväksyntäpäätösten siirryttyä pois ministeriöstä tuotot tulevat yksittäisistä päätöksistä ja luvista.

Alueelliset ympäristökeskukset

Alueellisten ympäristökeskusten menot kasvoivat yhteensä 22,6 miljoonaa euroa eli 10 prosenttia. Menojen kasvun suurimmat syyt olivat EU:n rakennerahastorahoituksen kasvu lähes 7 miljoonaa euroa sekä luonnonsuojelualueiden korvausten ja hankinnan määrärahojen käytön kasvu 11 miljoonaa euroa. Työ- ja työllisyysmäärärahojen käyttö ympäristötoissa väheni 2 miljoonaa euroa. Yhteistoiminnan kulukorvaukset lisääntyivät 7 miljoonaa euroa. Tämä lisäys on pitkälti näennäistä, koska osa siitä on ympäristökeskusten välistä ja osa hankkeiden yhteistyösapuolilta saatavia kustannusosuuksia, eli se on tavallaan läpivirtauserä. Henkilöstömenoihin käytettiin 82 miljoonaa euroa eli 3,7 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Toimintamenoissa henkilöstömenojen kasvu oli vain 0,35 miljoonaa euroa. Henkilöstömenojen osuus kaikista menoista oli 36 prosenttia. Arvonlisäveromenoja maksettiin 15 miljoonaa euroa.

Pienimuotoista ympäristönhoitotyötä, niin sanottua YTY-töitä, tehdään sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan palkkaperusteisilla määrärahoilla että Euroopan sosiaalirahaston määrärahoilla. YTY-töissä työllistettiin yhteensä 98 henkilötyövuotta eli määrä laski edelleen neljänneksen edellisvuodesta. Suurimmat työllistäjät olivat Lapin ja Kainuun ympäristökeskukset, joiden yhteinen osuus oli lähes 60 %. Muita työllistäviä olivat Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Keski-Suomen ja Kaakkois-Suomen ympäristökeskukset.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tehtiin budjetointimuutos, jolla momentin 30.50.77 Vesistö- ja vesihuoltotyöt määrärahat siirrettiin momenteille 30.50.20 Vesivarojen käytön ja hoidon menot sekä 30.50.31 Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen. Määrärahojen kokonaistasoon ja -käyttöön muutos ei vaikuttanut.

Taulukko 7. Määrärahojen käyttö, miljoonaa euroa

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Toimintamenot 35.01.02	77,1	81,3	81,4
Luonnonsuojelualueiden korvaukset ja hankkiminen 35.20.63, 35.20.76/ 35.10.63	27,2	23,1	34,7
Työ- ja työllisyysmäärärahat 35.10.77, 30.50.77/30.50.20 ja 30.50.31, 32.30.64	31,6	34,0	27,7
EU:n rakennerahastorahoitus 32.50.64, 32.50.65	19,4	13,2	20,0
Avustukset 35.10.61, 35.20.37, 35.20.64, 35.01.65, 30.51.31	9,8	10,3	11,7
Muut määrärahat	51,9	63,8	72,8
Yhteensä	217,0	225,7	248,3

Ympäristökeskusten toimintamenojen käyttö pysyi edellisvuoteen verrattuna suunnilleen ennallaan. Henkilöstön määrä vähentyi 29,5 henkilötyövuotta, mikä on tuotavuusohjelman vähennystavoitteen mukainen. Ympäristökeskusten yhteenlaskettu henkilötyövuosien määrä oli 1 296. Henkilöstömenojen osuus toimintamenoista on 78 prosenttia kuten edellisvuonna. Seuraavalle vuodelle siirtyvä määräraha pieneni edelleen 3,2 miljoonaan euroon (22 prosenttia). Siirtyvä osuus oli toimintamenoista vain vajaa 5 prosenttia. Ympäristöluparuuhkan purkuun ja luonnonsuojelualueiden

Taulukko 8. Kustannukset tehtäväalueittain, miljoonaa euroa.

	Kustannukset			Siirtomenot		
	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Ympäristönsuojelu	42,6	54,6	53,8	2,2	0,8	1,7
Luonnonsuojelu	13,3	12,3	12,1	21,2	15,3	19,1
Alueidenkäyttö	23,2	18,5	20,4	4,2	4,8	5,0
Vesivarojen käyttö ja hoito	46,1	47,8	41,3	9,5	8,7	12,2
Seuranta ja selvitykset	14,5	13,6	13,2	0,1	0,2	0,0
Yleiset ympäristötehtävät	9,6	12,3	13,3	8,7	7,7	11,3
Tilauspalvelut	1,1	1,2	1,2			
Muut				0	0	0
Yhteensä	150,4	160,2	155,3	46,0	37,5	49,2

toteuttamisohjelmaan suunnattiin erillisrahoituksesta 26 henkilötyövuotta. Painopiste oli ympäristöluparuuhkan purkamisessa ennen hallinnonuudistusta ja siinä onnistuttiinkin varsin hyvin.

Kustannukset on esitetty bruttomääräisinä ilman tuloja. Kustannuksiin ei sisälly kansallisomaisuudeksi laskettavien luonnonsuojelualueiden hankintamenoja.

Alueellisten ympäristökeskusten maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Maksullisen toiminnan tulot olivat yhteensä 5,8 miljoonaa euroa: Tulot ylittivät budjetoidun 18 prosenttia, julkisoikeudelliset tulot 11 prosenttia ja liiketaloudelliset 43 prosenttia budjetoitaessa arvioitua suuremmat. Maksullisen toiminnan kustannukset puolestaan olivat 30 prosenttia arvioitua suuremmat. Edellisvuoteen verrattuna julkisoikeudellisten suoritteiden tulot kasvoivat 10 prosenttia ja liiketaloudellisten suoritteiden tulot 5 prosenttia. Maksullisen toiminnan suurin suoriteryhmä ovat edelleen ympäristöluvat, joista saatiin tuloja 2,2 miljoonaa euroa. Ympäristölupatulot kasvoivat edellisvuodesta noin 12 prosenttia, sillä aluehallinnon uudistukseen valmistautumisen vuoksi lupia ratkaistiin runsaasti, noin 15 prosenttia edellisvuotta enemmän. Rakentamisen poikkeamisluvista ja YVA-asioista saatiin molemmista tuloja 0,8 miljoonaa euroa.

Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus pysyi ennallaan 49 prosentissa. Ympäristölupien kustannusvastaavuus parani yhden prosenttiyksikön 45 prosenttiin. Poikkeamislupien kustannusvastaavuus heikkeni edellisvuodesta neljä prosenttiyksikköä 58 prosenttiin. YVA-asioiden kustannusvastaavuus pysyi ennallaan 67 prosentissa. Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus heikkeni noin 10 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Vuoden 2009 lopulla valmisteltiin uudet maksuasetukset, joissa julkisoikeudellisten suoritteiden maksujen tasoa korotettiin vuoden 2010 alusta lukien noin 10 prosentilla.

Tuottajavastuutehtävissä, jotka on keskitetty Pirkanmaan ympäristökeskukseen, kustannusvastaavuus on noussut edellisvuodesta 10 prosenttiyksikköä, mutta se on edelleen varsin alhainen eli 24 prosenttia. Tuottajavastuutehtävien kustannusvastaavuuden saattamiseksi oikealle tasolle on jo ryhdytty toimenpiteisiin tarkistamalla maksuja sekä myös kustannuslaskentaperusteita.

Taulukko 9. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, 1000 euroa.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Julkisoikeudelliset suoritteet				
Tuotot	4 119	3 822	3 800	4 215
Kustannukset				
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1	1		1
- Henkilökustannukset	3 174	4 122		4 483
- Vuokrat	8	19		9
- Palvelujen ostot	185	202		217
- Muut erilliskustannukset	23	27		27
Erilliskustannukset yhteensä	4 184	4 372		4 736
Käyttöjäämä	-66	-550		-521
Tukitoimintojen kustannukset	1 587	1 649		1 793
Muut yhteiskustannukset	1 785	1 855		2 017
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	3 372	3 504		3 810
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 557	7 876	7 150	8 546
Kustannusvastaavuus (yli/alijäämä)	-3 438	-4 054		-4 331
Kustannusvastaavuus %	55 %	49 %	55 %	49 %
Liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet				
Tuotot	1 379	1 507	1 100	1 576
Kustannukset				
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat	107	80		54
- Henkilökustannukset	738	706		914
- Vuokrat	20	21		17
- Palvelujen ostot	239	271		286
- Muut erilliskustannukset	89	72		55
Erilliskustannukset yhteensä	1 193	1 149		1 326
Käyttöjäämä	186	358		250
Tukitoimintojen kustannukset	295	282		366
Muut yhteiskustannukset	332	318		411
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	627	600		777
Kokonaiskustannukset yhteensä	1 821	1 749	1 290	2 103
Kustannusvastaavuus (yli/alijäämä)	-441	-242		-527
Kustannusvastaavuusprosentti	76 %	86 %	85 %	75 %

Ympäristölupavirastot

Määrärahojen käyttö ja maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Ympäristölupavirastojen kokonaiskustannukset kasvoivat vuodesta 2008 kuusi prosenttia eli 7,1 miljoonaa euroon. Tästä 5,6 miljoonaa euroa oli henkilöstömenoja. Lumatulot olivat 1,6 miljoonaa euroa, ja niistä 1,1 miljoonaa euroa saatiin ympäristöluvista. Tuloarviota nostettiin talousarvioon nähden tulossopimuksissa, kun loppuvuonna oli tarkempi arvio ratkaistavista asioista. Vaikka ratkaisumäärätavoitetta ei ihan saavutettu, lumatulot ylittivät tulossopimuksen tavoitteen, joka oli noin kahdeksan prosenttia.

Taulukko 10. Määrärahojen käyttö, 1000 euroa.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	TA 2009	Toteuma 2009
Menot	6 255	6 637	6 257	7 055
Tulot	2 037	1 806	1 200	1 564
Toimintamenot 35.01.03	4 218	4 831	5 057	5 491

Taulukko 11. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, 1000 euroa.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Tavoite 2009	Toteuma 2009
Julkisoikeudelliset suoritteet				
Tuotot	2 028	1 804	1 200	1 561
Kustannukset				
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
- Henkilökustannukset	3 714	3 574		3 706
- Vuokrat				
- Palvelujen ostot	76	73		76
- Muut erilliskustannukset	26	23		28
Erilliskustannukset yhteensä	3 816	3 670		3 809
Käyttäjäämä	-1 788	-1 866		-2 249
Tukitoimintojen kustannukset	1 180	1 457		1 957
Poistot	23	2		1
Korot	1			
Muut yhteiskustannukset	627	586		590
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	1 831	2 045		2 549
Kokonaiskustannukset yhteensä	5 647	5 715	6 012	6 358
Kustannusvastaavuus (yli/alijäämä)	-3 619	-3 911	-4 812	-4 798
Kustannusvastaavuusprosentti	36 %	32 %	20 %	25 %

Maksullisessa toiminnassa ympäristölupien kustannusvastaavuus oli 35 prosenttia ja vesitalousasioiden 15 prosenttia. Kustannusvastaavuus heikentyi molemmissa. Tähän vaikutti osaltaan vuonna 2009 aluehallinnon uudistuksen valmistelu, joka näkyi erityisesti yhteiskustannusten lisääntymisenä. Ympäristölupien kustannus-

vastaavuustavoite on 50 prosenttia ja vesitalousasioiden 35 prosenttia. Tavoitteeseen pääsyä vaikeuttaa lisäksi se, että vuonna 2006 annetut suoritemaksut eivät enää vastaa nykyistä kustannustasoa, sillä palkkakustannukset ovat nousseet kolmen vuoden aikana arvioitua enemmän. Vesitalousasioissa isoissa, useita toimintoja sisältävissä kokonaisuuksissa lupamaksu on määritelty vain yhden toiminnon mukaan, ja muita osia ei ole ollut mahdollista laskuttaa. Suoritemaksut on tarkistettu vuoden 2010 alusta kustannusten nousua vastaavasti. Lisäksi vesitalousasioissa useamman toiminnon kokonaisuuksissa lupamaksua on mahdollista korottaa. Kustannusvastaavuustavoite on nyt myös vesitalousasioissa 50 prosenttia.

Taulukko 12. Kustannusvastaavuus asiaryhmittäin.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Ympäristöluvut	45 %	38 %	35 %
Vesitalousasiat	19 %	22 %	15 %

I.4

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

I.4.1

Ympäristöministeriö

Vuonna 2008 aloitettua organisaatiouudistusta jatkettiin. Luontoympäristöosasto perustettiin 1.3.2009. Samassa yhteydessä ympäristönsuojeluosaston EU-asioiden ryhmä siirrettiin kansliapäällikön alaisuuteen. Vuoden lopulla ryhmä siirrettiin osaksi kansainvälisten asiain yksikköä. Uutta organisaatiota tukeva arvo- ja strategiatyö aloitettiin. Myös henkilöstösuunnitelman uudistaminen aloitettiin.

Osaamisen kehittämisprosessi kytkettiin toiminnan suunnitteluun ja kehityskeskusteluihin. Linjauksissa painotettiin pitkäjänteisiä kehityssuunnitelmia ja erilaisen työssä oppimistapojen suunnitelmallisuutta.

Henkilöstön määrä ja rakenne 31.12.2009

Vuosille 2007–2011 laadittua henkilöstösuunnitelmaa toteutettiin tavoitteina määrältään, osaamisrakenteeltaan, valmiuksiltaan ja toimintakyvyltään tarvetta vastaava ja oikeissa tehtävissä toimiva henkilöstö.

Taulukko 13. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille.

	2007		2008		2009
Alueidenkäyttö	70	Rakennettu ympäristö	90	Rakennettu ympäristö	83
Asuminen ja rakentaminen	50				
Ympäristönsuojelu	83	Ympäristönsuojelu ja luonnonsuojelu	114	Ympäristönsuojelu	56
				Luontoympäristö	55
Hallinto	65		62	Hallinto	61
Kansainväliset asiat	16		16	Kansainväliset ja EU-asiat	23
Viestintä	17		17	Viestintä	17
Yhteensä henkilöä	301		299	Yhteensä	295

Luvuissa ovat mukana henkilöt, joilla oli virka- tai työsuhde ministeriöön vuoden lopussa. Osa viroista saattoi olla täyttämättä ja luvuissa on mukana määräaikaista työntekijöitä, joiden työsuhde päättyi vuoden lopussa.

Taulukko 14. Henkilöstön määrä ja rakenne.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Henkilöstön lukumäärä	301	299	295
- miehiä	-113	-114	-114
- naisia	-188	-185	-181
Muutosprosentti edellisvuoteen %	-4,7	-0,6	-1,3
Henkilötyövuodet (htv)	299	296	294
- miehet	-115	-111	-113
- naiset	-184	-185	-181
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	50,4	50,3	50,9
- miehet	-50,6	-52,7	-52,7
- naiset	-49,3	-49,1	-49,8
45-vuotta täyttäneiden osuus %	75,0	74,9	77,9
Koulutustasoindeksi	5,9	6,0	6,1
- miehet	-6,6	-6,7	-6,8
- naiset	-5,6	-5,6	-5,7
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	10,3	13,5	12,8
- ma. naisia henkilöstöstä	-7,6	-9,8	-9,5
- ma. miehiä henkilöstöstä	-2,3	-5,6	-3,4
Kokoaikaisen henkilöstön lkm	290	284	282
Osa-aikaisen henkilöstön lkm	11	15	13
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	96,4	95,0	95,5
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	3,6	5,0	4,5

Henkilöstön keski-ikä on lähes 51 vuotta. Se on noin neljä vuotta korkeampi kuin ministeriötasolla keskimäärin. Myös 45 vuotta täyttäneiden osuus on suurempi kuin ministeriöissä keskimäärin.

Henkilöstön vaihtuvuus selittyy pääasiassa eläköitymisellä. Eläkkeille siirtyi 14 henkilöä. Virastoon palkattiin 28 henkilöä vakinaisiin tai määräaikaisiin tehtäviin. Määräaikaisista noin 60 prosenttia työskentelee virkavapaalla olevan henkilön sijaisena.

Taulukko 15. Ministeriön ikärakenne.

Ikäryhmä	Toteuma 2007		Toteuma 2008		Toteuma 2009	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
-> 24	-	-	-		-	
25-34	25	9	28	10	28	9
35-44	48	16	47	15	37	13
45-54	100	33	95	32	101	34
55-64	124	41	124	42	123	42
65-	4	1	5	2	6	2
Yhteensä	301	100	299	100	295	100

Ikärakenne painottuu yli 45-vuotiaisiin, ja työuraa jatketaan yhä useammin yli lakisääteisen eläkeiän. Vakinaisiin tehtäviin rekrytoiduilla on yleensä usean vuoden työkokemus. Viransijaisuuksiin tai muihin määräaikaisiin tehtäviin on palkattu myös työuraansa aloittelevia nuoria.

Työhyönteinti ja investoinnit työkykyyn

Taulukko 16. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä työkykyinvestoinnit.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Työtyytyväisyysindeksi	3,23	3,34	3,37
- miehet	-3,31	-3,38	-3,45
- naiset	-3,18	-3,33	-3,33
Lähtövaihtuvuus %	2,8	3,3	6,7
Tulovaihtuvuus %	8,2	8,9	9,3
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen %	0,9	0,7	0,3
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	8,6	10,1	9,2
Työterveyshuolto €/htv			
- brutto	568	572	533
- netto	368	376	354
Työkunnon ja työtyytyväisyyden edistäminen €/htv	95	119	305

Henkilöstön työtyytyväisyys nousi, joten organisaationkehittäminen ja muu uudistustyö saa sitä kautta hyvää palautetta. Lähtövaihtuvuus on vähäistä. Toisen työnantajan palvelukseen siirtyi neljä henkilöä eli 1,4 prosenttia. Eläkkeelle siirtyneet mukaan lukien luonnollinen poistuma (yhteensä 18 henkilöä) on kuuden prosentin luokkaa. Sairauspäivillä mitattuna työkuunto parani hiukan. Sairauspäivättömien henkilöiden osuus oli 40 prosenttia eli nelisen prosenttia korkeampi kuin edellisvuonna. Siten myös työterveyskulut laskivat henkilötyövuotta kohden laskettuna.

Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 17. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Koulutus ja muu kehittäminen €/htv	1 100	1 302	1 276
Ammattitaidon kehittämisen osuus työajasta (päivää/htv)	3,9	4,3	3,4

Osaamisen kehittämisessä siirryttiin entistä suunnitelmallisempaan työssä oppimiseen. Järjestettyä koulutusta tiivistettiin, räätälöitiin huolellisesti ja lisättiin omaehtoisuuden oppimisen käyttöä, joten koulutukseen kului entistä vähemmän aikaa.

Mediassa vaikuttamisen tai puheiden kirjoittamisen valmennuksiin osallistui kaikkiaan 50 henkilöä. Pitkiin johtamis- ja esimiesvalmennuksiin (7–14 lähiopetuspäivää) osallistui vuoden aikana 29 henkilöä, joista puolet ministeriöille räätälöityyn JET (johtamisen erikoisammattitutkinto) -valmennukseen.

Johtamisvalmiuksien kehittämiseksi tehtiin kaikille esimiehille ja johtajille johtamisen 360° arviointi. Johtamisvalmiuksia kehitettiin myös organisaatiouudistusten yhteydessä ja esimiesten työpajoissa. Koulutukseen käytetystä ajasta lähes kolmannes oli osallistumista ministeriölle räätälöidyille lyhytkursseille, joita tarvittiin uusien tietoteknisten ohjelmaversioiden nopeaan omaksumiseen.

Tehty työaika ja henkilöstökulut

Taulukko 18. Tehty työaika ja työvoimakustannukset.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	78,0 79,5 (ml. koulutus)	77,1 78,8 (ml. koulutus)	78,6 81,0 (ml. koulutus)
Työvoimakustannukset 1000 euroa (ilman muita välillisiä työvoimakustannuksia)	15 790	16 565	17 510
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyntä työajan palkoista %	54 %	57 %	57 %
Henkilöstön arvo €	108,2 M€	122,8 M€	134,6 M€

Tehdyn työajan määrä riippuu siitä, miten paljon loma-, sairaus- ja muihin palkallisiin poissaoloihin ja kuluu aikaa ja rahaa. Pitkään työuraan liittyvät pitkät lomat vaikuttavat eniten tehdyntä työajan määrään.

Henkilöstön arvon laskentakaavassa tärkeä muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ikä välinen erotus, jolla kerrotaan henkilötyövuosien määrä ja tehdyntä työajan vuosipalkka henkilöstöinvestointikuluineen (koulutus, työterveys, virkistys). Täten etenkin eläkeiän nousu 61,5 vuodesta 63,8 vuoteen nostaa osaltaan henkilöstön arvoa edellisvuodesta.

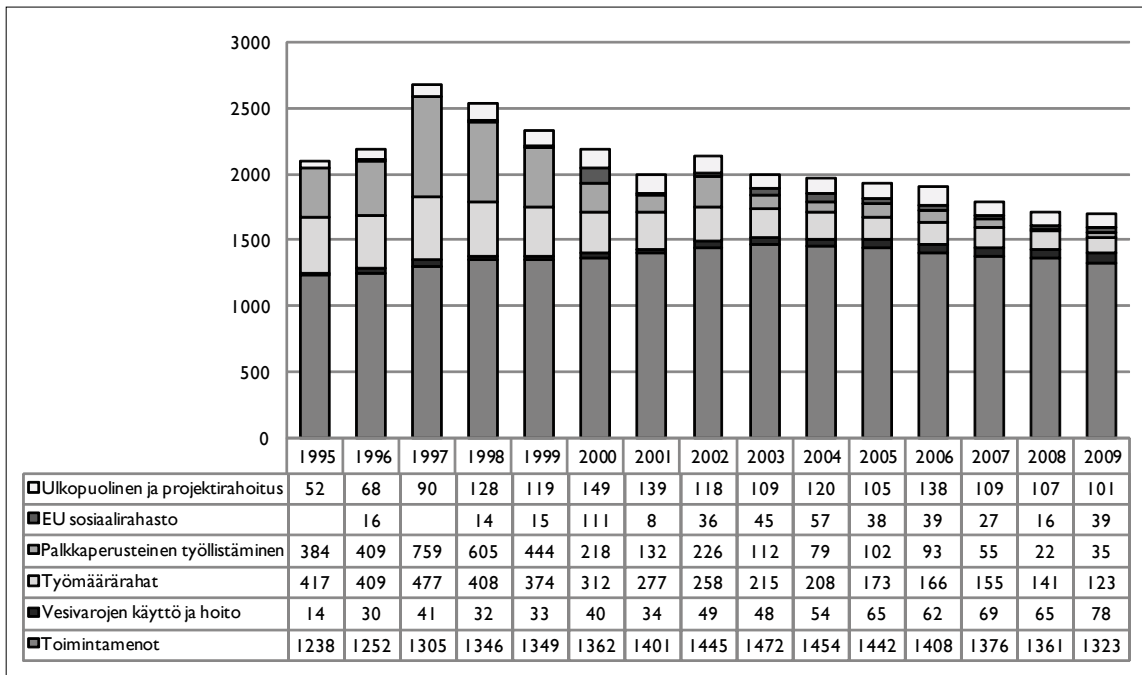
1.4.2

Ympäristökeskukset

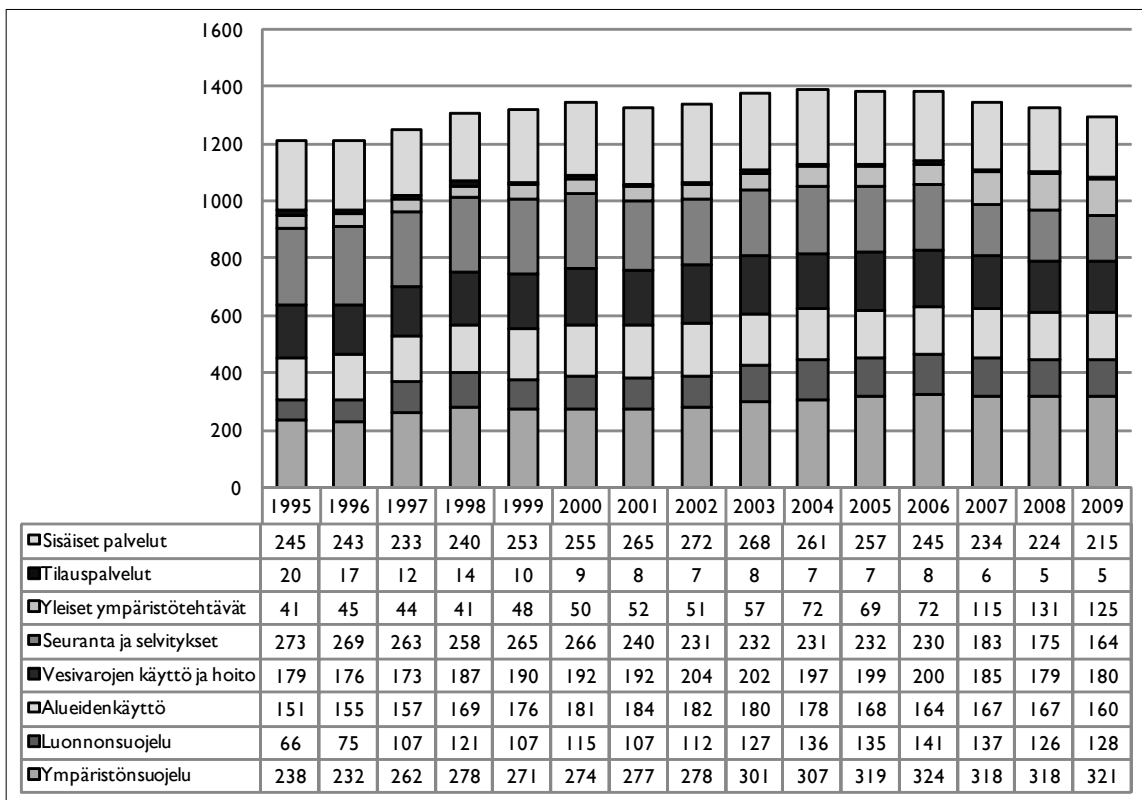
Henkilöstön määrän kehitys ja jakauma

Alueellisten ympäristökeskusten koko henkilöstö on vähentynyt virastojen aloittamisajankohdasta (vuosi 1995) noin viidenneksen. Suurin muutos on ollut työ- ja työllisyysmäärärahoilla palkatussa henkilöstössä, joka on vähentynyt 643 henkilöä eli 80 prosenttia. Näistä 74 henkilöä on siirretty toimintamenoille ja 10 henkilöä vesivarojen käyttöön ja hoitoon. Lisäksi vuoden 2009 alusta maa- ja metsätalousministeriön toimialan työmäärärahat ja niillä palkatut henkilöt siirtyivät vesivarojen käyttöön ja hoitoon.

Tarkemmat henkilöstöä kuvaavat tiedot on kuvattu tässä toimintakertomuksessa toimintameno määrärahoilla palkatusta henkilöstöstä. Tämän henkilöstön määrä sekä henkilötyövuosina että vuoden viimeisen päivän henkilömäärinä on lisääntynyt 15 vuoden aikana seitsemän prosenttia.

Kuva 24. Henkilöstön lukumäärä määrärahalähteittäin 31.12. vuosina 1995–2009.

Kuva 25. Toimintamäärärahoilla palkatun henkilöstön työajan käyttö 1995–2009 (htv).

Toimintamäärärahoilla palkatun henkilöstön määrä lisääntyi ympäristökeskusten toiminnan alusta aina vuoteen 2004 asti, jolloin henkilötövuosia oli lähes 1 400. Sen jälkeen henkilöstö on vähentynyt tuottavuusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Ensimmäisestä vuodesta työpanos on suhteellisesti eniten lisääntynyt luonnonsuoje-

lussa, jossa se on lähes kaksinkertaistunut sekä ympäristönsuojelussa, jossa lisäystä on kolmannes. Ympäristönsuojelussa ja luonnonsuojelussa on ollut ruuhkanpurkurahoitusta vuodesta 2003 alkaen. Työpanos tutkimukseen (seuranta ja selvitykset) vähentyi 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla, kun tutkimustoiminta keskitettiin ympäristöministeriön linjausten mukaan Suomen ympäristökeskukseen, ja ympäristökeskusten laboratorioden määrää vähennettiin. Lisäksi seurannassa ja selvityksissä näkyy tehtäväkirjausmuutos vuonna 2007, kun viestintä siirrettiin yleisiin ympäristötehtäviin. Sisäisissä palveluissa henkilötyöpanos on vähentynyt alusta 12 prosenttia. Alueellisten ympäristökeskusten sisäisten palveluiden työpanoksessa näkyy myös vuonna 2006 perustettu koko ympäristöhallintoa palveleva talous- ja henkilöstöhallinnon palveluyksikkö. Ympäristökeskusten toiminnan painopisteinä on useita vuosia ollut ympäristölupien laadukas ja joutuisa käsittely ja valvonta, vanhojen luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen sekä vesienhoidon järjestäminen vesienhoitoalueilla. Seurannan mukaan työaika on selvästi kohdennettu näille painopistealueille.

Taulukko 19. Henkilöstömäärä, henkilöstörakenne ja henkilöstökulut (toimintamäärärahoilla palkattu henkilöstö).

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	1 376	1 361	1 323
muutosprosentti edellisvuoteen	-2,3 %	-1,1 %	-2,8 %
henkilöstön lukumäärä, naiset	705	702	683
henkilöstön lukumäärä, miehet	671	659	640
Henkilötyövuodet	1 344	1 326	1 296
muutosprosentti edellisvuoteen	-2,9 %	-1,4 %	-2,2 %
Henkilöstön keski-ikä	48,8	49,3	49,6
keski-ikä, naiset	48,0	48,7	48,8
keski-ikä, miehet	49,4	49,8	50,4
45 vuotta täyttäneiden osuus %	69 %	70 %	73 %
Koulutustasoindeksi	5,6	5,6	5,7
koulutustasoindeksi, naiset	5,5	5,5	5,5
koulutustasoindeksi, miehet	5,8	5,8	5,8
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	10,1 %	9,8 %	8,2 %
Osa-aikaisen henkilöstön osuus %	8,0 %	8,1 %	8,8 %
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta	80 %	79 %	79 %
Kokonaistyövoimakustannukset 1000 €/vuosi	60 448	64 616	65 090
Tehdyn työajan palkat, osuus palkkasummasta %	75 %	75 %	75 %
Välilliset työvoimakustannukset 1000 €	24 081	25 839	26 339
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	66 %	67 %	68 %

Henkilöstön sukupuolijakauma on ympäristökeskuksissa hyvin tasainen. Vuonna 2006 naisia oli ensimmäisen kerran miehiä enemmän. Ympäristökeskusten henkilöstön keski-ikä on koko ajan hieman noussut. Suurin ikäryhmä on muutamana viime vuonna ollut 55–59-vuotiaiden ryhmä, johon vuonna 2009 kuului 21 prosenttia henkilöstöstä.

Työhyvinvointi

Työtyytyväisyysmittaus on tehty vähintään joka toinen vuosi kaikissa ympäristökeskuksissa. Vuonna 2009 kyselyä käytti seitsemän ympäristökeskusta. Syynä aiempaa vähäisempiin mittauksiin on muun muassa se, että vuonna 2009 tehtiin kaksi ALKU-hankkeeseen liittyntä ilmapiirikyselyä. Työtyytyväisyysindeksin keskiarvo on viimeiset viisi vuotta pysynyt muutaman sadasosan sisällä. Tulokset ympäristökeskuksittain vaihtelivat vuonna 2009 välillä 3,2–3,5. Kuten aikaisempinakin vuosina, parhaat arvosanat annettiin työn sisällöstä ja haasteellisuudesta (3,7) sekä työilmapiiristä ja yhteistyöstä (3,7). Heikoimmiksi arvioitiin palkkaus (2,9). Muutokset edellisvuoteen verrattuna olivat hyvin pieniä. Yksittäisistä tekijöistä eniten parani työpaikan varmuus (2,94 -> 3,09).

Sairauspoissaolot ovat eri vuosina vaihdelleet. Vuonna 2009 poissaolot kasvoivat jälleen. Ympäristökeskusten välillä poissaolojen määrä vaihtelee suhteellisen paljon. Pienimmillään sairauspoissaoloja on 3,6 työpäivää ja enimmillään 14,5 työpäivää henkilötöyvuotta kohti. Työkyvyttömyyseläkkeelle jäi kolme henkilöä vuonna 2009.

Taulukko 20. Työhyvinvointi.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Työtyytyväisyysindeksi	3,36	3,37	3,36
työtyytyväisyysindeksi, naiset		3,33	3,33
työtyytyväisyysindeksi, miehet		3,42	3,42
Lähtövaihtuvuus %	4,9 %	5,2 %	5,3 %
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen %	0,4 %	1,1 %	0,2 %
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	8,6	9,0	9,4
Työterveyshuolto €/htv (brutto)	555	565	634

Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Osaamisen kehittämisessä hyödynnettiin toimintavuonna oppisopimuskoulutusta esimies- ja sihteerityössä. ALKU-hankkeeseen on liittynyt muutosvalmennusta ja ympäristökeskusten Kaiku-kehittäjät verkostoituivat tukemaan muutosta. Tietoteknisen osaamisen osoittamisessa käytetyn ympäristöhallinnon atk-ajokortin on suorittanut moni. Vuonna 2009 tutkintoja ei juuri enää järjestetty muun muassa hallinnon muutoksen takia.

Ympäristöhallinnon laatutyössä on saatu valmiiksi toimintamallit lähes 20 keskeiselle prosessille eri tehtäväalueilla. Kehittäminen ja ylläpito on organisoitu työryhmille, joissa on edustus ohjaavasta ministeriöstä, SYKEstä ja aluehallinnosta. Syksyllä 2009 aluehallinnolle järjestettiin CAF-järjestelmän koulutusta ja kolme ympäristökeskusta toteutti itsearvioinnin. Samoin syksyllä 2009 aloitettiin valmistelu, jonka tavoitteena on varmistaa laatutyökalujen käytettävyys aluehallinnon muutoksen jälkeen.

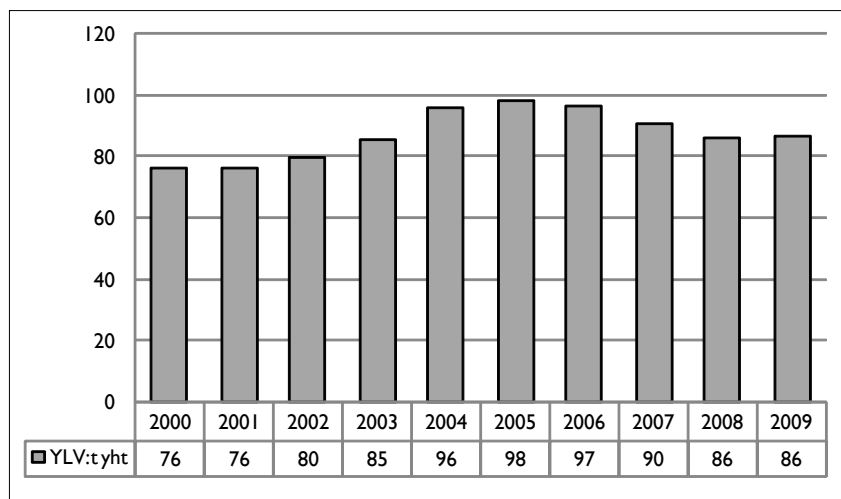
Taulukko 21. Osaaminen ja muu aineeton pääoma.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Koulutus ja muu kehittäminen €/htv	1 561	1 626	1 630
Ammattitaidon kehittämisen osuus työajasta pv/htv	5,8	5,7	6,0
Ympäristöhallinnon atk-ajokorttitutkinnon suorittaneiden osuus henkilöstöstä %	84 %	92 %	95 %

Ympäristölupavirastot

Henkilöstön määrä ja rakenne sekä henkilöstökulut

Ympäristölupavirastojen henkilöstön määrä on kehittynyt virastojen aloitusvuodesta ympäristönsuojelulainsäädännön voimaantulovaiheen etenemisen mukaisesti. Toimintavuonna sekä henkilömäärä vuoden lopussa että henkilötyöpanos pysyivät ennallaan edellisvuoteen verrattuna. Tuottavuusvähennyksissä ollaan tavoitteessa.

Kuva 26. Ympäristölupavirastojen henkilöstö 2000-2009 (htv).

Henkilöstön keski-ikä on vuosittain hieman noussut. Ikäryhmistä suurin on 60-64-vuotiaiden ryhmä, jossa on 23 prosenttia henkilöstöstä. Koulutustasoindeksi on aina ollut korkea, ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita on 78 prosenttia henkilöstöstä. Määräaikaista henkilöstöä on erityisen runsaasti, sillä hallinnon uudistuksen takia on vältetty virkojen vakinaista täyttämistä.

Taulukko 22. Henkilöstömäärä, henkilöstörakenne ja henkilöstökulut.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	91	88	88
muutosprosentti edellisvuoteen	3,4 %	-3,3 %	0,0 %
henkilöstön lukumäärä, naiset	50	51	49
henkilöstön lukumäärä, miehet	41	37	39
Henkilötyövuodet	90,4	86,2	86,3
muutosprosentti edellisvuoteen	-6,5 %	-4,6 %	0,1 %
Henkilöstön keski-ikä	49,1	49,3	49,9
keski-ikä, naiset	45,8	46,0	46,0
keski-ikä, miehet	53,2	53,7	54,6
45 vuotta täyttäneiden osuus %	67 %	68 %	74 %
Koulutustasoindeksi	6,4	6,4	6,6
koulutustasoindeksi, naiset	5,8	6,0	6,1
koulutustasoindeksi, miehet	7,1	7,0	7,1
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	26,4 %	22,7 %	28,4 %
Osa-aikaisen henkilöstön osuus %	6,6 %	6,8 %	6,8 %
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta	82 %	81 %	80 %
Kokonaistyövoimakustannukset 1000 €/vuosi	5 256	5 376	5 681
Tehdyn työajan palkat, osuus palkkasummasta %	76 %	75 %	74 %
Välilliset työvoimakustannukset 1000 €	2 008	2 095	2 287
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	62 %	64 %	67 %

Työhyvinvointi

Työtyytyväisyyskysely on tehty kaikissa ympäristölupavirastoissa kuutena peräkkäisen vuonna. Vuonna 2009 kokonaisindeksi laski edellisvuodesta. Laskua oli kaikissa osatekijöissä. Yksittäisissä kysymyksissä suurin muutos oli tiedon kulussa, joka aleni 3,15:stä 2,66:een. Tähän lienee syynä aluehallinnon uudistus, jossa valmistelun aikataulupaineiden alla ei ehditty riittävästi keskustella koko henkilöstön kanssa muutoksesta. Muutamista pitkistä sairauslomista huolimatta sairauspoissaolot vähenivät edellisvuodesta.

Taulukko 23. Henkilöstön työkyky ja hyvinvointi.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Työtyytyväisyysindeksi	3,48	3,33	3,16
Lähtövaihtuvuus %	7,5 %	10,3 %	11,1 %
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen %	0,0 %	1,5 %	0,0 %
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	6,7	9,1	7,8
Työterveyshuolto bruttomenot €/htv	521	493	535

Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Ympäristölupavirastot ovat edelleen jatkaneet yhteistyötä toimialakohtaisissa kehittämissäryhmissä sekä ympäristöhallinnon laatutyössä yhtenäisten toimintamallien aikaansaamiseksi. Esimiesvalmennuksessa on käytetty JET-ohjelmaa. Aluehallinnon uudistuksen yhteydessä on ollut muutosvalmennusta.

Taulukko 24. Henkilöstön osaamisen kehittäminen.

	Toteuma 2007	Toteuma 2008	Toteuma 2009
Koulutus ja muu kehittäminen €/htv	2 035	1 824	1 903
Ammattitaidon kehittämisen osuus työajasta pv/htv	5,8	4,9	5,4
Ympäristöhallinnon atk-ajokorttitutkinnon suorittaneiden osuus henkilöstöstä %	66 %	68 %	67 %

1.5

Tilinpäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tiliviraston tilinpäätös vuonna 2009 kattaa ministeriön, kolme toista alueellista ympäristökeskusta ja kolme ympäristölupavirastoa. Myös alueellisten ympäristökeskusten hoitamat maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävät sisältyvät tilinpäätökseen.

1.5.1

Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön tiliviraston käytettävissä oli edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien vuonna 2009 talousarviorahoitusta yhteensä 420,1 miljoonaa euroa (377,1 miljoonaa euroa vuonna 2008) ja talousarvion ulkopuolista rahoitusta 28,7 miljoonaa euroa (30,2 miljoonaa euroa vuonna 2008). Maksullisen toiminnan tuloja sekä nettoutettua yhteistoimintarahoitusta ja EU-rahoitusta oli lisäksi käytössä noin 19,6 miljoonaa euroa (22,8 milj. euroa vuonna 2008).

Rahojen kokonaiskäyttö oli yhteensä 335,2 miljoonaa euroa (299,8 miljoonaa euroa vuonna 2008). Menojen kokonaisvolyymi kasvoi 35,4 miljoonaa euroa eli noin 12 prosenttia. Merkittävin nousun syy oli kertaluonteinen 20 miljoonan euron tuki Kuntarahoitus Oyj:n pääomittamiseen asuntorahoituksen turvaamiseksi. EU:n rakennerahastojen rahoitusta käytettiin noin 7,1 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän, mikä oli pääosin seurausta edellisen ohjelmakauden 2000–2006 loppurahoituksen jatkoajasta 30.6.2009 saakka. Myös luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmäärärahojen kokonaisuus nousi noin 11 miljoonalla eurolla vuodesta 2008. Toimintamenojen nousu oli vain 0,2 prosenttia eli palkankorotukset huomioonottaen toiminnan volyyymi siltä osin pieneni muun muassa tuottavuusvähennysten takia.

Ympäristöministeriön hallinnonalan pääluokan omia määrärahoja käytettiin 68 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Osuus laski vuodesta 2008 neljä prosenttiyksikköä eli rahoitus oli aiempaa enemmän muiden rahoituslähteiden varassa. Muiden hallinnonalojen määrärahoja käytettiin muun muassa vesivarojen käyttö- ja hoitotehtäviin 26,4 miljoonaa euroa (MMM), lähialueiden ympäristöinvestointeihin 1,6 miljoonaa euroa (UM) ja EU:n rakennerahastohankkeisiin EU- ja kansallista osuutta yhteensä 20,0 miljoonaa euroa (TEM). Valtionvarainministeriön myöntämästä kolmen miljoonan euron tuottavuusmäärärahasta tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin käytettiin runsaat 0,3 miljoonaa euroa. Hankkeiden käynnistyminen on ollut

arvioitua hitaampaa. Talousarvion ulkopuolisesta rahoituksesta 60 prosenttia koostuu kuntien kanssa yhteistyössä tehtävien vesihuoltohankkeiden rahoitusosuuksista.

Vuodelle 2010 siirtyi määrärahoja 111,7 miljoonaa euroa eli noin neljännes käytettävissä olleista määrärahoista kuten edellisvuonnakin. Siirtyvien määrärahojen 10 prosentin määrällinen nousu aiheutui maa- ja metsätalousministeriön kasvaneista vesihuollon määrärahoista. Osa siirtyvistä määrärahoista oli kuitenkin jo sidottu, vaikka maksatus siirtyi vuoden vaihteen yli.

Alueelliset ympäristökeskukset käyttivät ympäristötyö- sekä vesistö- ja vesihuoltohankkeisiin ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön työ- ja työllisyysmäärärahoja edellisvuoden tasoisesti yhteensä noin 29,7 miljoonaa euroa. Maa- ja metsätalousministeriö siirtyi enenevästi avustusten käyttöön vesihuoltohankkeissa. Myös EU-rahoituksella tehtiin jonkin verran vastaavia hankkeita.

Luonnonsuojelualueiden hankintaan ja korvauksiin yksityismaiden rauhoittamisesta käytettiin talousarviomäärärahoja yhteensä 39,4 miljoonaa euroa (28,6 milj. euroa vuonna 2008). METSO-ohjelman osuus on kasvussa ja oli 8,5 miljoonaa euroa vuonna 2009. Vanhojen suojeluohjelmien toteutustoimenpiteiden loppuvaiheisiin liittyy usein lunastusmenettely.

Ympäristöhallinnon sekalaisia tuloja kertyi yhteensä vajaa 3,4 miljoonaa euroa eli neljännes arvioitua vähemmän. Pääosin ero aiheutuu EU:n Life+ -ympäristörahaston uuden ohjelmakauden hitaasta käynnistymisestä.

1.5.2

Tuotto- ja kululaskelma ja tase

Tiliviraston vuoden 2009 tuotto- ja kululaskelman kulujäämä 249,3 miljoonaa euroa on edellisvuoden tasoa.

Toiminnan tuotot nousivat 14 prosenttia 62 miljoonaan euroon lähinnä yhteisrahoitteisen toiminnan tuottojen kasvun johdosta. Tuotoista kuitenkin noin 12,1 miljoonaa euroa on sisäisiä suorituksia ympäristökeskusten välisistä suoritteista eli ennen muuta rakentamishankkeiden teettämisestä. Maksullisen toiminnan tulot pysyivät kokonaisuutena aiemmalla tasollaan. Yhteisrahoitteisen ja maksullisen toiminnan osuus toiminnan kokonaisrahoituksesta on alle 20 prosenttia.

Toiminnan kokonaiskulut nousivat vain noin 1,8 prosenttia eli erittäin kohtuullisesti. Henkilöstökulut muodostavat noin puolet kokonaiskuluista. Palveluja kasvattivat hieman maa- ja vesirakennuspalvelujen hankinnat ympäristötöiden ja vesistö- ja vesihuoltotöiden toteuttamiseksi. Maa- ja vesirakennuspalvelut muodostavat lähes kaksi kolmasosaa palvelujen ostoista ja rakennusmateriaalit yli puolet aineiden ja tarvikkeiden ostoista. Sisäisten kulujen nousu liittyy eräiden niin sanottujen rakennuttavien ympäristökeskusten toisten ympäristökeskusten puolesta hoitamiin vesihuoltorakennushankkeisiin.

Varsinaisia tuloja oli nettoutetun maksullisen toiminnan lisäksi vähän. Yhteistoiminnan tuottoja oli tuloista edellisvuoden tasoisesti noin 16,1 miljoonaa euroa.

Satunnaisiin tuottoihin sisältyy 2,1 miljoonan euron arvosta luonnonsuojelutarkoituksiin käytettäviä, valtiolle perintönä tulleita alueita, vaihtomaita ja asunto-osakkeita. Satunnaisiin kuluihin sisältyy 0,5 miljoonaa euroa sellaisten maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvien vesirakennushankkeiden poistoja taseesta, joista ei valtiolla ole enää kunnossapitovelvoitetta.

EU-rakennerahastojen kasvanut hankerahoitus lisää myös kunnille kohdentuvia siirtomenoja. Elinkeinoelämälle suoritetuista siirtomenoista 25,9 miljoonaa euroa eli lähes kolme neljäsosaa on Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoitusta, joka on bruttobudjetoituna talousarviossa. Kotitalouksille suoritettuihin siirtomenoihin sisältyy myös luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmaksatuksia.

Vastaavasti öljyjättemaksun kertymää siirrettiin toimintavuonna talousarvion ulkopuoliseen öljysuojarahastoon öljyisten maiden puhdistusta varten 2,3 miljoonaa euroa.

Tiliviraston taseen loppusumma, 287,5 miljoonaa euroa, nousi edellisvuodesta 31,3 miljoonalla eurolla. Kasvusta 20 miljoonaa euroa on käyttöomaisuusarvopaperien lisääystä Kuntarahoituksen pääomasijoituksen takia. Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvien, valtion ylläpitovastuulla olevien vesistö rakenteiden osuus taseesta on kaksi kolmasosaa taseen loppusummasta.

Kansallisomaisuudessa ovat luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut maa- ja vesialueet, jotka ovat vuoden vaihteessa ministeriön hallinnassa ja joiden hallintaa ei ole vielä siirretty maa- ja metsätalousministeriön kautta Metsähallitukselle. Määrä oli vuodenvaihteessa jonkin verran edellisvuotta suurempi.

Kasvaneisiin siirtosaamisiin ja muihin lyhytaikaisiin saamisiin sisältyy muun muassa noin 3,8 miljoonaa euroa EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia, vuoden vaihteessa TEM:ltä laskuttamatta olleita oman tuotannon hankkeiden menoja, yli 0,8 miljoonaa euroa muiden yhteishankkeiden vuodenvaihteessa laskuttamatta olleita menoja ja yli 0,5 miljoonaa euroa lääninhallituksessa talletettuna olleita, vuoden lopussa palautettuja suojelualueiden lunastuskorvauksia.

1.6

Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriö on arvioinut, miten ympäristöministeriön tiliviraston sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta täyttävät valtion talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet. Arviointi on tehty alueellisten ympäristökeskusten ja kolmen ympäristölupaviraston antamien lausumien sekä ministeriön osastojen ja yksiköiden tekemän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearviointin perusteella.

Lausumien ja itsearviointien pohjalta on kokonaisuudessaan arvioitavissa, että toiminnan ja taloudenhoidon perusprosessit ovat vähintään tyydyttävällä tasolla ja täyttävät talousarvioasetuksen vaatimukset. Valtiontalouden tarkastusviraston suorittamat kirjanpidon ja maksuliikkeen tarkastukset tukevat edelleen tätä johtopäätöstä. Virastokohtaisia vaihteluita esiintyy edelleen sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnan tilassa.

Aluehallintouudistukseen liittyvät organisaatiomuutokset ovat vieneet runsaasti resursseja ja tämä on lykännyt jo aiemmin tunnistettujen puutteiden korjaamista ja suunniteltujen kehittämistoimien toteuttamista kaikissa tilivirastoon kuuluvissa virastoissa. Tämän vuoksi systemaattinen riskien tunnistaminen, arviointi ja niihin vastaaminen sekä niiden dokumentointi on ollut osittain puutteellista. Myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan integroitumisessa virastojen suunnittelu- ja seuranta-prosesseihin ja koko toimintaan on yleisestikin edelleen kehittämisen varaa.

Aluehallintouudistus tulee vaikuttamaan sisäisen valvonnan järjestämiseen 1.1.2010 työnsä aloittaneissa elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä aluehallintovirastoissa, joihin alueellisten ympäristökeskusten ja ympäristölupavirastojen tehtävät ja henkilöstö siirtyvät. Tämän vuoksi keskeisimpiä sisäisen valvonnan kehittämiskohteina arvioitiin olevan:

1. Sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan menettelyt otetaan huomioon organisaatiomuutoksia suunniteltaessa ja toteutettaessa.
2. Tuottavuusohjelman toteuttamiseen liittyviin haasteisiin vastataan henkilöstösuunnittelun ja riskienhallinnan keinoin.
3. Jatketaan laatutyön yhteydessä keskeisten toimintojen ja prosessien sekä niiden valvontamenettelyjen kuvaamista ja laaditaan riskikartoituksen sisältäviä prosessikuvauksia.

Ministeriön osalta arvioinnin perusteella on havaittu lisäksi seuraavia olennaisimpia kehittämistarpeita, joiden vuoksi on ryhdytty tai ryhdytään toimenpiteisiin:

1. Riskienhallintaan liittyviä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja työkaluja kehitetään edelleen.
2. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan huomioonottamista suunnittelu- ja seurantaprosesseissa kehitetään ja sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan toimivuutta arvioidaan säännöllisesti.

1.7

Arviointien tulokset

Suomen ympäristöpolitiikkaa koskeva OECD:n arvio ja toimenpidesuositukset hyväksyttiin Pariisissa 17.–19.2.2009. Tilaisuuteen osallistui YM:n johdolla valtuuskunta, johon kuului edustajia myös maa- ja metsätalousministeriöstä sekä liikenne- ja viestintäministeriöstä. Valtuuskunta esitteli maamme ympäristöpolitiikan linjauksia ja vastasi OECD:n jäsenmaiden kysymyksiin. Neuvottelujen päätteeksi OECD:n maatutkintatyöryhmä hyväksyi yksimielisesti suositukset. Suositukset ja OECD:n laatima taustaraportti julkistettiin Suomessa 5.6.2009 ministerien Paula Lehtomäen ja Jan Vapaavuoren yhteisessä seminaarissa ja tiedotustilaisuudessa.

Suomen ympäristöpolitiikan arvioinnin valmistelu alkoi jo kesällä 2007, jolloin Suomi toimitti Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n sihteeristölle sadoittain ympäristöpolitiikkaamme liittyviä asiakirjoja. OECD:n kirjalliseen kyselyyn Suomi vastasi lähes 200-sivuisella tietopakettilla joulukuussa 2007. Maaliskuuhkuussa 2008 OECD:n maatutkintaryhmä vieraili Suomessa ja tapasi lähes 80 asiantuntijaa sekä teollisuuden ja järjestöjen edustajaa.

OECD:n asiantuntijat arvioivat raportissa Suomen ympäristöpolitiikan tuloksia sekä miten kansalliset tavoitteet on saavutettu ja miten Suomi on noudattanut kansainvälisiä sitoumuksiaan. OECD antoi ympäristöasioiden edistämiseksi yhteensä 43 suositusta ja toimenpide-ehdotusta, jotka liittyvät ilmanlaatuun, meluntorjuntaan, jätehuoltoon, luonnonsuojeluun, merialueiden suojeluun, alueiden käyttöön, ympäristönsuojelun hallintoon, ympäristölainsäädäntöön ja kansainväliseen yhteistyöhön. Suositusten toimeenpanoa seurataan, ja Suomen on raportoitava niiden toimeenpanosta noin kahden vuoden kuluessa raportin julkistamisesta. Suomen edellinen maatutkinta tehtiin vuonna 1997.

OECD suositti Suomelle erityisesti vahvempaa ympäristöasioiden talousohjausta. Esimerkkeinä mainittiin uusiutuvan energian käyttöä edistävät sertifikaatit, typpipäästöjen verotus ja tiemaksut. Verotuksen tulee kuitenkin olla johdonmukaista jo käytössä olevien keinojen kanssa. OECD:n mukaan ympäristön tilaa edistäisivät myös entistä parempi jätteiden lajittelu ja hyödyntäminen sekä kustannustehokkuuden lisääminen ympäristötoimiin. Järjestö katsoi talouskriisin antavan Suomelle mahdollisuuden lisätä ympäristölle suotuisia investointeja esimerkiksi energiatehokkuuteen ja puhtaaseen energiaan samaan aikaan, kun Suomi elvyttää talouttaan. OECD kiinnitti huomiota myös Suomen kiitettävän aktiiviseen rooliin kansainvälisessä ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa.

Kansallisen kestävän kehityksen strategian (2006) toimeenpanon toinen kokonaisarviointi suoritettiin vuoden 2009 aikana. Arviointi perustui ministeriöiden itsearviointiin, niiden johdon haastatteluihin sekä strategian avainindikaattorien tulkintaan. Arvioinnin suoritti Ramboll Management Consulting. Kestävä

kehityksen indikaattorien tulkinnasta vastasi Suomen ympäristökeskus. Suomen kestävä

kehityksen toimikunta käsitteli arviointiraporttia ja siihen liittyvää indikaattoritulkintaa joulukuun kokouksessaan.

Vaikka kestävän kehityksen strategian sisältöjen painoarvo on hallinnossa lisääntynyt, on strategian painoarvo ohjaavana instrumenttina pikemminkin vähentynyt kuin lisääntynyt. Kestävän kehityksen strategian merkitys onkin nähty lähinnä prosessina, jossa eri toimijatahot keskustelevat yhdessä strategian teemoista. Pääosa ministeriöistä on käsitellyt kestävän kehityksen teemoja strategioissaan kohtuullisesti, mutta eri tavoitteiden välisiin ristiriitoihin on kiinnitetty hyvin vähän huomiota ja niiden analyysi puuttuu täysin. Kun kestävä kehitys tarkastellaan laaja-alaisena kaikkea toimintaa ohjaavana periaatteena, voidaan sen katsoa jääneen näkökulmana muiden hallinnon kehitystä ohjaavien strategioiden varjoon (esim. tuottavuusohjelma ja alueellistaminen).

Strategiatyön lisäarvo on ollut strategiaprosessissa, joka on auttanut toimijoita jäsentämään omia ajatuksiaan ja sovittamaan niitä yhteen muiden toimijoiden kanssa. Suurimmalla osalla tavoitealueista ei ole tapahtunut positiivista kehitystä. Ympäristöllisten indikaattorien osalta tilanne on tällä hetkellä parempi kuin sosiaalisten ja taloudellisten.

Varsin kriittisen arvion pohjalta Ramboll suosittelee strategiaprosessin uudistamista. Kansallisella tasolla on tarpeetonta pyrkiä kokoamaan kaikkia kestävän kehityksen toimenpiteitä yhdeksi ohjelma- tai strategia-asiakirjaksi. Kansallisen tason strategian pitäisi olla tiivis asiakirja, jossa:

- määritellään selkeästi Suomen kestävän kehityksen tavoitteet ja tavoitetasot,
- määritellään kestävän kehityksen periaatteet, joita politiikkasuunnittelussa tulee noudattaa,
- kuvataan toimijoiden roolit ja vastuut strategian toimeenpanossa,
- esitetään malli, jolla tavoitteiden toteutumista seurataan.

Kestävän kehityksen toimikunnan tehtäväksi tulisi tällöin tavoitteiden määrittely ja mittarointi, prosessien ja menettelytapojen suunnittelu, joilla varmistetaan kestävän kehityksen näkökohtien huomiointi politiikkasuunnittelussa sekä edistymisen seuranta ja siitä viestintä. Hallinnonalojen ja muiden toimijoiden vastuulle jäisi toimenpiteiden suunnittelu, toimenpiteistä raportointi normaalien raportointisuhteidensa mukaisesti, menettelytapojen käyttöönotto (esim. suunnitelmien ennakkoinen arviointi) sekä seurantatiedon hyödyntäminen omissa suunnitteluprosesseissa.

1.8

Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Tilivirastossa ei havaittu kertomusvuonna uusia valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia. Edellisenä vuonna eräästä maanvaihtoon liittyneestä väärinkäytösepäilystä tehty tutkintapyyntö on edelleen poliisin käsiteltävänä.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään havaittu kertomusvuonna toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Tilivirastossa ei tehty kertomusvuonna muita valtion tukiin tai rahoitukseen liittyviä takaisinperintäpäätöksiä paitsi alla mainituissa kahdessa tapauksessa tehdyt päätökset EU-hankkeisiin liittyvän kansallisen valtion rahoitusosuuden takaisinperinnästä.

EU-rahoitus

Tilivirastossa tehtiin kertomusvuonna EU-osarahoitteisissa EAKR-hankkeissa kaksi takaisinperintäpäätöstä. Takaisinperittäväksi määrätty avustuksen määrä on näissä hankkeissa ollut yhteensä 14 890,85 euroa, josta EU-rahoituksen osuus on ollut yhteensä 8 870,63 euroa ja kansallisen valtion rahoituksen osuus 6 020,22 euroa. Takaisinperittäväksi määrättyt summat ovat myöskin onnistuneesti saatu perittyä.

2 Talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	232 277,70	160 469	160 469,35	-	100 %
11.04.01. Arvonlisävero	232 277,70	160 469	160 469,35	-	100 %
12. Sekalaiset tulot	3 972 201,80	5 339 030	947 237,09	-4 391 792,41	18 %
12.35.01 Alueellisten ympäristökeskusten tulot	369 514,04	200 000	363 631,28	163 631,28	182 %
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 055 487,93	5 100 000	544 576,31	-4 555 423,69	11 %
12.35.99.1 Maksullinen toiminta	142 430,70	250 000	12 633,64	-237 366,36	5 %
12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	38 656,34	30 000	97 664,98	67 664,98	326 %
12.35.99.3. EU-rahoitus	874 400,89	4 820 000	434 277,69	-4 385 722,31	9 %
12.39.04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	2 501 104,30	34 670	34 669,67	-	100 %
12.39.10 Muut sekalaiset tulot	45 975,53	4 360	4 359,83	-	100 %
12.39.50 Nettotulot osakemyynnistä (netto)	120,00				
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset		142	141,60	-	100 %
13.03.01 Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot		142	141,60	-	100 %
Tuloarviotilit yhteensä	4 204 479,50	5 499 640	1 107 848,04	-4 391 792,41	20 %

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle	
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 442 899,58	927 499	246 818,86	680 680,42	
24.01.29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	58 375,58	62 799	62 799,28	0,00	
24.01.29.3. Lähialueyhteistyön arvonlisäveromenot	58 375,58	62 799	62 799,28	0,00	
24.20.66 Lähialueyhteistyö (s3v)		864 700	184 019,58	680 680,42	
24.50.66 Lähialueyhteistyö (s3v)	1 384 524,00				
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala					
26.98.63. Kainuun kehittämisraha (s3v)					
26.98.63.08.1. -Vedenhankinta ja viemäröinti					
26.98.63.08.2. -Vesiensuojelu					
26.98.63.09. -Ympäristötöyt					
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	3 158 331,82	214 968	92 850,29	122 118,00	
28.01.01 Valtiovarainministeriön toimintamenot (netto) (s2v)	40 000,00				
28.01.01.2.1 -Kehittämisen- ja koulutustoiminta	40 000,00				
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	5 331,82	55 568	55 568,29	0,00	
28.40.21 Tuottavuuden edistäminen (3v)	3 000 000,00				
28.60.01 Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (s2v)		8 800	7 984,91	815,09	
28.60.20 Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (s2v)	113 000,00	150 600	29 297,09	121 302,91	
28.60.20.35. Ympäristöministeriö	113 000,00	150 600	29 297,09	121 302,91	
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	31 717 079,38	38 822 714	14 244 192,75	24 577 954,78	
30.01.22 Yhteistutkimukset (s3v)	1 000,00				
30.01.29 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala arvonlisäveromenot (a)	3 146 952,35	1 877 914	1 877 913,96	0,00	
30.10.62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (a)	101 671,39				
30.10.62.5.1. EAKR/Tavoite 1- ja 2-ohjelmat	101 671,39				
30.20.43. Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki ja ei-tuotannolliset investoinnit (s2v)	497 900,00	518 000	253 659,62	264 340,38	
30.20.43.1. Vesitaloussuunnittelu (EK) (enintään)	52 200,00	40 000	9 402,00	30 598,00	
30.20.43.5. Luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatiminen (EK) (enintään)	260 000,00	260 000	143 201,16	116 798,84	
30.20.43.6. Yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpano (EK) (enintään)	185 700,00	218 000	101 056,46	116 943,54	
30.50.20. Vesivarjojen käytön ja hoidon menot (s3v)	5 033 000,00	14 775 000	6 915 683,91	7 859 316,09	
30.50.31. Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen (s3v)	7 763 000,00	21 642 000	5 187 701,69	16 454 298,31	
30.50.43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (a)	415 555,64	9 800	9 233,57	0,00	
30.50.77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (s3v)	14 758 000,00				

	Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	927 499,28	0,00	1 971 743,04	2 836 443,04	1 602 626,52	1 233 816,52
	62 799,28	0,00				
	62 799,28	0,00				
	864 700,00	0,00	0,00	864 700,00	184 019,58	680 680,42
			1 971 743,04	1 971 743,04	1 418 606,94	553 136,10
			29 806,63	29 806,63	29 806,63	0,00
			29 806,63	29 806,63	29 806,63	0,00
			8 024,57	8 024,57	8 024,57	0,00
			17 439,97	17 439,97	17 439,97	0,00
			4 342,09	4 342,09	4 342,09	0,00
	214 968,29	0,00	3 113 610,00	3 273 010,00	534 548,17	2 726 716,04
			40 000,00	40 000,00	28 254,21	0,00
			40 000,00	40 000,00	28 254,21	0,00
	55 568,29	0,00				
			2 929 498,86	2 929 498,86	324 900,82	2 604 598,04
	8 800,00	0,00	41 300,00	50 100,00	49 284,91	815,09
	150 600,00	0,00	102 811,14	253 411,14	132 108,23	121 302,91
	150 600,00	0,00	102 811,14	253 411,14	132 108,23	121 302,91
	38 822 147,53	566,43	19 211 956,49	56 146 956,49	26 947 120,90	29 191 518,32
	1 877 913,96	0,00				
	518 000,00	0,00	338 530,01	856 530,01	587 362,40	264 340,38
	40 000,00	0,00	81 464,34	121 464,34	90 866,34	30 598,00
	260 000,00	0,00	142 989,11	402 989,11	285 578,55	116 798,84
	218 000,00	0,00	114 076,56	332 076,56	210 917,51	116 943,54
	14 775 000,00	0,00	1 736 232,26	16 511 232,26	8 651 392,86	7 859 316,09
	21 642 000,00	0,00	8 607 999,50	30 249 999,50	11 508 425,12	18 741 574,38
	9 233,57	566,43				
			8 529 194,72	8 529 194,72	6 199 940,52	2 326 287,47

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen	
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	9 943 968,36	23 839 460	23 545 734,19	293 726,11
32.01.29 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	3 304,52	4 887	4 886,99	
32.20.03 Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (nettob) (s2v)		7 000	0,00	7 000,00
32.30.51. Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet (k)		1 967 946	1 967 946,05	0,00
32.50.51.2.1. Palkkaukset		1 775 498	1 775 497,92	0,00
32.50.51.2.2. Muut menot		192 448	192 448,13	0,00
32.50.63. Kainuun kehittämisraha (s3v)	688 000,00	800 000	513 273,89	286 726,11
32.50.63.08 -Vesihuollon tukeminen (s3v)	340 000,00	500 000	314 500,00	185 500,00
32.50.63.09 -Ympäristötyöt (s3v)	348 000,00	300 000	198 773,89	101 226,11
32.50.64. EU:n rakennerahastojen rahoitus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (a)		14 718 576	14 718 576,19	0,00
32.50.64.1.2. -Kainuun hallintokokeilu (EK)		1 577 828	1 577 827,86	0,00
32.50.64.1.3. -Muut EAKR-hallinnonalat		5 963 815	5 963 815,21	0,00
32.50.64.3.8. -YM:n hallinnonala		1 282 917	1 282 916,92	0,00
32.50.64.4.8. -YM:n hallinnonala		1 398 547	1 398 547,18	0,00
32.50.64.5.8. -YM:n hallinnonala		1 074 976	1 074 975,95	0,00
32.50.64.6.8. -YM:n hallinnonala		3 420 493	3 420 493,07	0,00
32.50.65. Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (a)		5 324 947	5 324 947,07	0,00
32.50.65.1.2. -Kainuun hallintokokeilu (EK)		368 325	368 325,35	0,00
32.50.65.1.3. -Muut EAKR-hallinnonalat		3 327 975	3 327 975,01	0,00
32.50.65.1.4. -Tavoite 3 ja ENPI CBC		125 914	125 913,87	0,00
32.50.65.6.5. -EAKR ja ESR 2000–2006 YM:n hallinnonala		1 502 733	1 502 732,84	0,00
32.60.43. Kioton mekanismit (a)	13 182,40	1 016 104	1 016 104,00	0,00
32.70.61. Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000–2006 (a)	5 630 749,16			
32.70.61.1.5 MMM/1-ohjelma, Itä-Suomi	203 699,68			
32.70.61.1.8 YM/1-ohjelma, Itä-Suomi	491 599,09			
32.70.61.2.5 MMM/1-ohjelma, Pohjois-Suomi	106 000,00			
32.70.61.2.8 YM/1-ohjelma, Pohjois-Suomi	389 404,81			
32.70.61.3.5 MMM/2-ohjelma, Etelä-Suomi	187 874,55			
32.70.61.3.8 YM/2-ohjelma, Etelä-Suomi	1 977 694,86			
32.70.61.4.5 MMM/2-ohjelma, Länsi-Suomi	437 033,55			
32.70.61.4.8 YM/2-ohjelma, Länsi-Suomi	1 805 577,42			
32.70.61.5.8 YM:n hallinnonala	31 865,20			
32.70.62. EU:n rakennerahaston valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000–2006 (a)	16 862,29			
32.70.62.4.8 Kainuu/YM:n hallinnonala	16 862,29			

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen		
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle	
32.70.64 EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin 2007–2013 (a)	997 142,33				
32.70.64.1.3 Muut EAKR hallinnonalat	997 142,33				
32.70.65 Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin 2007–2013 (a)	562 423,69				
32.70.65.1.3 Muut EAKR-hallinnonalat	562 423,69				
32.80.51. Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimet (K)	2 032 303,97				
32.80.51.2.1 Palkkaukset	1 862 844,62				
32.80.51.2.2 Muut menot	169 459,35				
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	211 111 257,27	236 438 559	174 163 584,25	60 229 880,68	
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (s2v)	32 342 359,00	34 631 559	26 747 445,63	7 884 113,37	
35.01.01.01. -Yhteiset menot	20 721 065,25	20 986 994	19 697 426,49	1 289 567,25	
35.01.01.02. -Tulosalueiden menot	758 779,19	791 006	776 006,26	15 000,00	
35.01.01.03. -Koulutus	153 427,08	136 000	134 884,83	1 115,17	
35.01.01.04. -Viestintä	273 999,79	250 000	244 138,26	5 861,74	
35.01.01.05. -Yhteishankkeiden menot	23 033,84	19 923	19 923,27	0,00	
35.01.01.06. -Kansainvälinen yhteistyö	3 010 000,00	3 000 000	1 435 974,76	1 564 025,24	
35.01.01.07. -Kehittäminen ja suunnittelu	7 215 000,00	9 195 000	4 385 015,03	4 809 984,97	
35.01.01.08. -Eräät korvaukset	215 359,00	272 559	74 000,00	198 559,00	
35.01.01.09. -Yhteishankkeiden tulot	-28 305,15	-19 923	-19 923,27	0,00	
35.01.02. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (nettob) (s2v)	68 187 000,00	69 300 000	65 913 747,75	3 386 252,25	
35.01.03. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (nettob) (s2v)	5 076 000,00	5 057 000	3 406 902,02	1 650 097,98	
35.01.04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (nettob) (s2v)		114 000	51 000,00	63 000,00	
35.01.21. Ympäristöministeriön hallinnonalan tuottavuus määräraha (s2v)		202 000	140 000,00	62 000,00	
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvolisäveromenot (a)	7 243 874,71	9 000 000	6 954 910,21	0,00	
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (s3v)	2 000 000,00	2 050 000	1 524 672,98	525 327,02	
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (s3v)	1 570 000,00	1 745 000	971 556,17	773 443,83	
35.10.22. Maatalouden vesiensuojelu (s3v)	1 000 000,00				
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (s3v)	24 754 000,00	25 885 000	25 885 000,00	0,00	
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (s3v)	2 300 000,00	2 300 000	0,00	2 300 000,00	
35.10.61. Ympäristönsuojelun edistäminen (s3v)	1 289 267,79	1 000 000	293 670,63	706 329,37	
35.10.61.1. -Avustukset vesiensuojelua edistäviin investointeihin	1 275 000,00	985 000	293 670,63	691 329,37	
35.10.61.2. -Yhdyskuntien vesiensuojelulainojen korkohyvitykset	14 267,79	15 000	0,00	15 000,00	
35.10.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus YM:n osalta (a)	6 477 749,86				
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (s3v)	34 955 000,00	36 500 000	11 301 103,90	25 198 891,82	
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	34 955 000,00				
35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot		36 415 000	11 301 103,90	25 113 891,82	
35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään)		85 000	0,00	85 000,00	

Pääluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen	
			käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle
35.10.64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)	3 000 000,00	1 500 000	0,00	1 500 000,00
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (s3v)	2 300 000,00	2 300 000	0,00	2 300 000,00
35.10.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (s2v)	1 456 121,73	1 580 000	1 446 379,04	133 620,96
35.10.67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (s3v)				
35.10.77. Ympäristötyöt (s3v)	14 009 884,18	18 924 000	7 327 707,54	11 596 292,46
35.10.88. Osakepääoman korottaminen (s3v)		1 500 000	1 500 000,00	0,00
35.20.22. Eräät luonnonsuojelun menot (s3v)				
35.20.37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (s3v)	800 000,00	500 000	0,00	500 000,00
35.20.63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (s3v)				
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (s3v)	2 350 000,00	2 350 000	699 488,38	1 650 511,62
35.20.76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (s3v)				
35.20.87. Kuntarahoitus Oyj:n pääomittaminen (s2v)		20 000 000	20 000 000,00	0,00
35.99.63. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)				
35.99.65. Eräät avustukset (s3v)				
Määrärahatilit yhteensä	257 373 536,41	300 243 201	212 293 180,34	85 904 359,99

	Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
	1 500 000,00	0,00	1 893 921,94	3 393 921,94	173 986,06	3 219 935,88
	2 300 000,00	0,00	1 994 903,00	4 294 903,00	0,00	4 294 903,00
	1 580 000,00	0,00	0,00	1 580 000,00	1 446 379,04	133 620,96
			650 037,15	650 037,15	643 118,93	0,00
	18 924 000,00	0,00	8 672 297,17	27 596 297,17	14 296 510,71	13 299 786,46
	1 500 000,00	0,00	0,00	1 500 000,00	1 500 000,00	0,00
			27 586,21	27 586,21	27 586,21	0,00
	500 000,00	0,00	1 315 912,78	1 815 912,78	889 371,38	926 471,40
			3 288 275,47	3 288 275,47	3 288 275,47	0,00
	2 350 000,00	0,00	3 118 060,43	5 468 060,43	2 668 124,75	2 793 517,29
			8 493 702,40	8 493 702,40	8 493 702,40	0,00
	20 000 000,00	0,00	0,00	20 000 000,00	20 000 000,00	0,00
			126 078,72	126 078,72	126 078,72	0,00
			227 255,94	227 255,94	226 055,94	0,00
	298 197 540,33	2 045 660,50	98 356 424,45	364 561 079,17	252 863 197,66	111 663 211,84

Tiliviraston talousarvion toteumalaskelman tiedot
valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €)							
"Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy "	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2009 valtuudet					
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa 2010 TA:ssa
24.50.66 Lähialueyhteistyö	1 474	1 900	0	1 900	0	1 900	1 900
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 474	0	0	0	0	0	0
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	1 900	0	1 900	0	1 900	1 900	0
32.60.43 Kioton mekanismit	1 644	1 164	0	1 164	1 164	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	1 644	0	0	0			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	1 164	0	1 164	1 164	0	0	1 023
32.50.64 EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	4 610	6 900	6 814	13 713	0	13 713	13 713
Aikaisempien vuosien valtuudet	4 610						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	6 900	6 814	13 713	0	13 713	13 713	1 397
32.50.65 Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007-2013	2 549	5 272	4 064	9 335	0	9 335	9 335
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 549						
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	5 272	4 064	9 335	0	9 335	9 335	804
35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot	3 191	12 000	0	12 000	2 723	9 277	
Aikaisempien vuosien valtuudet, josta	3 191	0	0	0			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	12 000	0	12 000	2 723	9 277		0
35.10.77 Ympäristötyöt	13 035	8 000	0	8 000	8 000	0	0
Aikaisempien vuosien valtuudet	13 035	0	0	0			
Vuonna 2009 käytettävissä olleet valtuudet	8 000	0	8 000	8 000	0		
...							

Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)						
	Talousarvio- menot 2009	Määräraha- tarve 2010	Määräraha- tarve 2011	Määräraha- tarve 2012	"Määrä- rahatarve myöhem- min"	"Määrä- rahatarve yhteensä"
	539	220	149	129	437	935
	539	220	149	129	437	935
	0	0	0	0	0	
	1 039	123	414	421	810	2 791
	16	72	389	389	778	1 628
	51	25	32	32	1 164	
	6 007	0	0	0	0	0
	4610	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	
	3 353	0	0	0	0	0
	2549	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	
	3 191	2 708	15	0	0	2 723
	3191	0	0	0	0	0
	2 708	15	0	0	2 723	
	7 535	9 000	4 000	500	0	13 500
	7535	4 500	1 000	0	0	5 500
	4 500	3 000	500	0	8 000	

3 Tuotto ja kululaskelma

	<u>1.1. - 31.12.2009</u>		<u>1.1. - 31.12.2008</u>	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	7 670 298,06		7 505 599,43	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	88 120,42		78 509,81	
Muut toiminnan tuotot	<u>54 259 136,56</u>	62 017 555,04	<u>46 737 182,70</u>	54 321 291,94
TOIMINNAN KULUT				
Aineet tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	8 629 215,68		13 096 111,13	
Varastojen lis.(-)tai väh.(+)	-230 418,83		1 498 914,31	
Henkilöstökulut	104 276 132,34		99 827 321,55	
Vuokrat	10 273 318,15		9 245 305,13	
Palvelujen ostot	60 622 818,42		58 653 059,36	
Muut kulut	8 176 998,09		8 677 435,58	
Valmisvarastojen lisäys (-) tai vähennys (+)				
Valmistus omaan käyttöön	-1 409 746,72		-2 617 386,46	
Poistot	2 947 322,61		3 122 799,13	
Sisäiset kulut	<u>17 841 885,31</u>	-211 127 525,05	<u>15 802 166,25</u>	-207 305 725,98
JÄÄMÄ I		-149 109 970,01		-152 984 434,04
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	22 004,91		3 910,10	
Rahoituskulut	<u>-45 709,93</u>	-23 705,02	<u>-125 290,09</u>	-121 379,99
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	2 330 282,00		1 283 960,55	
Satunnaiset kulut	<u>-883 232,12</u>	1 447 049,88	<u>-2 020 456,56</u>	-736 496,01
JÄÄMÄ II		-147 686 625,15		-153 842 310,04
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	2 965,00			
Euroopan unionilta	<u>434 277,69</u>	437 242,69	<u>874 400,89</u>	874 400,89
Kulut				
Kunnille	12 478 248,08		9 892 590,93	
Kuntayhtymille	422 241,08		532 595,56	
Sosiaaliturvarahastoille				
Elinkeinoelämälle	35 297 879,94		39 427 452,17	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille				
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	11 332 000,84		9 456 870,16	
Kotitalouksille	21 519 485,44		17 324 849,77	
Ulkomaille	1 936 074,53		2 355 355,22	
Talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	2 300 000,00		2 300 000,00	
Muut siirtotalouden kulut	1 528 325,32		859 171,55	
Kulujen palautukset		<u>-86 814 255,23</u>		<u>-82 148 885,36</u>
JÄÄMÄ III		-234 063 637,69		-235 116 794,51
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	85 520,43		120 270,33	
Perityt arvonlisäverot	1 509 095,62		1 422 763,01	
Suoritettavat arvonlisäverot	<u>-16 855 562,51</u>	-15 260 946,46	<u>-16 588 513,74</u>	-15 045 480,40
TILIKAUDEN KULUJÄÄMÄ		<u>-249 324 584,15</u>		<u>-250 162 274,91</u>

4 Tase

	<u>31.12.2009</u>		<u>31.12.2008</u>	
VASTAAVAA				
KANSALLISOMAIUUS				
Maa- ja vesialueet	31 644 290,67		25 406 898,51	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>565 445,77</u>	32 209 736,44	<u>565 445,77</u>	25 972 344,28
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	23 952,50		53 470,25	
Muut pitkävaikutteiset menot	<u>39 747,94</u>	63 700,44	<u>89 276,24</u>	142 746,49
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Maa- ja vesialueet	201 048,82		201 048,82	
Rakennusmaa- ja vesialueet	11 036,02		11 036,02	
Rakennukset	226 614,55		189 451,97	
Rakennelmat	626 952,88		716 319,39	
Rakenteet	191 677 038,04		193 280 898,93	
Koneet ja laitteet	4 155 194,98		5 258 095,86	
Kalusteet	27 520,02		38 200,28	
Muut aineelliset hyödykkeet	2 586,18		2 586,18	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>4 898 001,14</u>	201 825 992,63	<u>4 490 867,98</u>	204 188 505,43
KÄYTTÖOMAIUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>21 018 007,79</u>	21 018 007,79	<u>17 265,29</u>	17 265,29
KÄYTTÖOMAIUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		222 907 700,86		204 348 517,21
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAIUUS				
VAIHTO-OMAIUUS				
Valmiit tuotteet/Tavarat	<u>8 849 195,02</u>	8 849 195,02	<u>8 672 519,28</u>	8 672 519,28
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	13 147 861,07		12 849 794,22	
Siirtosaamiset	5 430 723,58		1 012 095,76	
Muut lyhytaikaiset saamiset	4 366 233,34		2 623 681,74	
Ennakkomaksut	<u>619 386,37</u>	23 564 204,36	<u>692 703,14</u>	17 178 274,86
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUS- VARAT				
Kassatilit	0,00	0,00	709,45	709,45
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAIUUS YHTEENSÄ		32 413 399,38		25 851 503,59
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>287 530 836,68</u>		<u>256 172 365,08</u>

	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2008</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
VALTION PÄÄOMA		
Valtion pääoma	230 590 552,26	230 590 552,26
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-12 122 870,67	-7 216 610,74
Pääoman siirrot	277 724 641,86	245 256 014,98
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-249 324 584,15</u>	<u>-250 162 274,91</u>
	<u>246 867 739,30</u>	<u>218 467 681,59</u>
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	246 867 739,30	218 467 681,59
VIERAS PÄÄOMA		
LYHYTAIKAINEN		
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistylit	5 774 622,67	6 995 264,89
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	20 840,94	20 840,94
Saadut ennakot	1 700 089,89	409 867,69
Ostovelat	4 918 668,41	4 281 654,09
Tilivirastojen väliset tilitykset	2 125 231,04	2 085 058,12
Edelleen tilittävät erät	1 705 113,29	1 594 158,22
Siirtovelat	17 852 577,01	15 619 929,73
Muut lyhytaikaiset velat	<u>6 565 954,13</u>	<u>6 697 909,81</u>
	<u>40 663 097,38</u>	<u>37 704 683,49</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	40 663 097,38	37 704 683,49
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>287 530 836,68</u>	<u>256 172 365,08</u>

5 Liitetiedot

5.1

Tilinpäätöslitteet

Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laadintaperiaatteista ja vertailtavuudesta

Liite 2: Nettotulot ja menot

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Liite 6: Poistosuunnitelma

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 15: Velan muutokset

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

TILIVIRASTON TILINPÄÄTÖKSEN LIITTEET

Tiliviraston tilinpäätöksen liite I. Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

1. Budjetointia koskevat muutokset

Ympäristöministeriön hallinnonalan vuoden 2008 talousarvion momentti 35.10.22 (Maatalouden vesiensuojelu, siirtomääräraha 3v) ja ohjelmakauden 2000–2006 rahoitusta koskeva momentti 35.10.62 (EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta, arviomääräraha) sekä niille budjetoidut määrärahat on poistettu talousarviosta.

Momentin 35.10.66 (Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet) määräraha on vuoden 2009 talousarviossa muutettu arviomäärärahasta kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Vuoden 2009 talousarviossa on myönnetty määräraha uudelle momentille 35.20.87 (Kuntarahoitus Oyj:n pääomittaminen, s2v) ja II lisätalousarviossa momentille 35.10.66 (Osakepääoman korottaminen) (s 3v) Nuuksiokeskus Oy:n osakepääoman korottamiseen.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan vuoden 2009 talousarviossa aiempi luku 24.50 (Lähialueyhteistyö) on siirretty luvuksi 24.20 ja sen momentti 66 momentiksi 24.20.66 (Lähialueyhteistyö) (s 3v).

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan vuoden 2008 talousarvion momentti 30.50.77 (Vesistö- ja vesihuoltotyöt) (3v) on poistettu talousarviosta ja sen määrärahas-ta osa on budjetoitu momentille 30.50.20 (Vesivarojen käytön ja hoidon menot) (s3v) ja osa momentille 30.50.31 (Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen) (s 3v). Momentin 30.50.20 määräraha on samalla muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan vuoden 2009 talousarviossa aiempi momentti 32.80.51 (Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet) (kiinteä määräraha) on siirretty toiseen lukuun momentiksi 32.30.51.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan vuoden 2009 talousarviossa aiempi luku 32.70 EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutus ohjelmakaudella 2007–2013 on yhdistetty lukuun 32.50 ja sen momentit 64 ja 65 siirretty momenteiksi 32.50.64 ja 32.50.65. Edellistä ohjelmakautta 2000–2006 koskevat vastaavat momentit 61 ja 62 on poistettu talousarviosta.

Alla ovat sisällöltään vastaavina pysyneet EU:n rakennerahasto-ohjelmien vanhat ja uudet momenttinumerot sekä talousarvion luvun 32.70 luvun poistamisesta ja momenttien yhdistämisestä aiheutuneet muutokset:

Momentti v. 2008	Momentti v. 2009	
32.70.61	(32.50.61)	Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2000–2006 (a). Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.
32.70.62	(32.50.62)	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työ- ja elinkeinoministeriön osalta ohjelmakaudella 2000–2006 (a). Momentti ja sen määräraha on poistettu talousarviosta.
32.70.64	32.50.64	Maa- EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (a).
32.70.65	32.50.65	Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (a).

2. **Valuuttakurssina** muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä muut sitoumukset Suomen rahaksi on käytetty varainhoitovuoden viimeisen päivän Euroopan keskuspankin kurssia.

3. Tilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita ja menettelyjä kuin edellisenä vuonna.

4. Tilivirastolla on aloittavan taseen hyväksymisen jälkeen seuraavat tuottoina kirjatut omaisuuserät vuonna 2009:

1301	Muut osakkeet, Aktia Oyj:n A-osakkeet	742,50
1259	Laboratoriolaitteet ja kalusteet	12 548,80

Aloittavan taseen hyväksymisen jälkeen on tiliviraston taseesta poistettu seuraavat kuluina (lkp 6199) kirjatut omaisuuserät vuonna 2009:

Vesirakennushankkeet, joissa valtiolla ei ole enää kunnossapitovelvoitetta

1244	Muut vesirakenteet	494 220,22
1249	Muut rakenteet	39 524,16

Taseessa aiheettomasti liikekirjanpidon tilillä 1007 (Luonnonsuojelutarkoitukseen hankitut maa- ja vesialueet) ollut erä 396,08

Yhteensä	534 140,46
----------	------------

5. **Liikekirjanpidon tilin 6098/6099 Muut satunnaiset tuotot** erittely on seuraava:

Kohdassa 4 mainittuja omaisuuseriä vastaavat tuotot	13 291,30
Valtion perintönä saadut luonnonsuojelualueet (lkp 1007)	837 037,00
Valtion perintönä saadut vaihtomaat (lkp 1529)	1 247 846,00
Muut satunnaiset tuotot	230 859,03
Yhteensä	2 329 033,33

Liikekirjanpidon **tilin 6199 Muut satunnaiset kulut** erittely on seuraava:

Kohdassa 4 mainittuja omaisuuseriä vastaavat kulut	534 140,46
Muut satunnaiset kulut	6 419,67
Yhteensä	540 560,13

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 2.
 Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2009	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
12.39.50. Nettotulot osake- myynnistä	Bruttotulot	120,00	0	0,00	0,00	
	Bruttomenot	0,00	0	0,00	0,00	
	Nettotulot	120,00	0	0,00	0,00	0

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2008	Talousarvio 2009 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2009 määrärahojen	
				käyttö vuonna 2009	siirto seuraavalle vuodelle
28.01.01. Valtiovarainministeriön toimintamenot	Bruttomenot				
	Bruttotulot				
	Nettomenot	40 000,00			
32.20.03. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot	Bruttomenot				
	Bruttotulot				
	Nettomenot	0,00	7 000	0,00	7 000,00
35.01.01. Toimintamenot YM	Bruttomenot	32 381 993,47	34 731 559	26 782 987,49	
	Bruttotulot	39 634,47	100 000	35 541,86	
	Nettomenot	32 342 359,00	34 631 559	26 747 445,63	7 884 113,37
35.01.02. Toimintamenot Alue	Bruttomenot	78 543 506,00	79 800 000	76 363 884,49	
	Bruttotulot	10 356 506,00	10 500 000	10 450 136,74	
	Nettomenot	68 187 000,00	69 300 000	65 913 747,75	3 386 252,25
35.01.03. Toimintamenot YLV	Bruttomenot	6 881 873,87	6 257 000	4 970 490,84	
	Bruttotulot	1 805 873,87	1 200 000	1 563 588,82	
	Nettomenot	5 076 000,00	5 057 000	3 406 902,02	1 650 097,98
35.01.04. Toimintamenot SYKE	Bruttomenot			51 000,00	
	Bruttotulot			0,00	
	Nettomenot	0,00	114 000	51 000,00	63 000,00

	Tilinpäätös 2009	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2009	Käyttö vuonna 2009 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
					28 254,21	
					0,00	
			40 000,00	40 000,00	28 254,21	0,00
	7 000,00	0,00	0,00	7 000,00	0,00	7 000,00
	34 667 100,86				33 484 141,76	
	35 541,86				94 910,06	
	34 631 559,00	0,00	6 641 786,07	41 273 345,07	33 389 231,70	7 884 113,37
	79 750 136,74				80 544 598,61	
	10 450 136,74				10 512 136,74	
	69 300 000,00	0,00	4 118 714,12	73 418 714,12	70 032 461,87	3 386 252,25
	6 620 588,82				7 054 749,43	
	1 563 588,82				1 563 588,82	
	5 057 000,00	0,00	2 084 258,59	7 141 258,59	5 491 160,61	1 650 097,98
	114 000,00				51 000,00	
	0,00				0,00	
	114 000,00	0,00	0,00	114 000,00	51 000,00	63 000,00

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 3.
Arviomäärärahojen ylitykset

Pääloukan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	9 000 000	779 816,84	8
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	9 000 000	779 816,84	8
Pääloukat yhteensä	9 000 000	779 816,84	8

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 4.
Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääloukan ja tilijaottelun numero ja nimi. Tilijaottelut eritellään myöntämisvuosittain.	Tilijaottelu	Peruutettu Yhteensä
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala		11 745,79
Vuosi 2008		11 745,79
28.01.01.2.1. -Kehittämisen- ja koulutustoiminta (s2v)	11 745,79	
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala		8 317,27
Vuosi 2007		2 966,73
30.50.77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (s3v)	2 966,73	
Vuosi 2008		5 350,54
30.20.43.5. Luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatiminen (EK) (enintään) (s2v)	611,72	
30.20.43.6. Yhteisön vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpano (EK) (enintään) (s2v)	4 215,51	
30.50.20. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (s2v)	523,31	
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		14 606,61
Vuosi 2007		14 606,61
35.10.67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (s3v)	6 918,22	
35.20.37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (s3v)	70,00	
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (s3v)	6 418,39	
35.99.65. Eräät avustukset (s3v)	1 200,00	
Pääloukat yhteensä		34 669,67
Vuosi 2007		17 573,34
Vuosi 2008		17 096,33

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 5.
Henkilöstökulujen erittely

	2009	2008
Henkilöstökulut	86 255 761,56	82 118 437,78
Palkat ja palkkiot	84 447 927,64	81 896 900,42
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	1 807 833,92	221 537,36
Henkilösivukulut	18 020 370,78	17 708 883,77
Eläkekulut	14 541 666,87	14 016 075,69
Muut henkilösivukulut	3 478 703,91	3 692 808,08
Yhteensä	104 276 132,34	99 827 321,55
Johdon palkat ja palkkiot, josta	0,00	0,00
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	7 415,88	12 937,35
Johto	3 260,00	9 540,00
Muu henkilöstö	4 155,88	3 397,00

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 6. Poistosuunnitelma

Poistot kirjataan liikekirjanpitoon kuukausittain. Poistojen tekeminen aloitetaan viimeistään tuotannon tekijän käyttöönottokuukautta seuraavasta kuukaudesta. Arvonkorotuksista ei tehdä poistoja.

Taseeseen aktivoitavista kansallisomaisuudesta tehdään poistoja vain siltä osin, kun kansallisomaisuutta käytetään tuotannon tekijänä.

Mikäli kansallis- tai käyttöomaisuushyödykkeen tuotantokyvyn todetaan vähentyneen olennaisesti odotettua enemmän, minkä johdosta hyödykkeen suunnitelman mukaan poistamatta olevasta hankintamenosta ei jäljellä olevana vaikutusaikana todennäköisesti enää saada sitä vastaavaa vastinetta, on tehtävä kertaluonteinen lisäpoisto. Tällainen kertaluonteinen poisto voidaan tehdä edellä mainittujen edellytysten täytyessä myös sellaisesta kansallis- tai käyttöomaisuuden, esimerkiksi maa-alueen tai arvopaperin, hankintamenosta, jota poistosuunnitelman mukaan ei kirjata poistoina kuluksi.

Omaisuuksien myynnin yhteydessä tehdään viimeinen poisto omaisuuden viimeiseltä käyttökuukaudelta, jonka jälkeen jäljellä oleva meno jäännös kirjataan omaisuuden myyntivoittojen tai -tappioiden tilin veloituksiksi. Omaisuuden ilmaisluovutuksen, lopullisen käytöstä poistamisen tai menetyksen yhteydessä sen mahdollinen jäljellä oleva meno jäännös poistetaan kokonaan.

Liikekirjanpitoryhmittäin poistot suoritetaan seuraavasti:

Tiliryhmä	Omaisuuksiryhmä	Poistoaika	Arvostus periaate	Jäännös arvo
I10	Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	Hankintameno	0 %
I11	Tutkimus- ja kehittämismenot	3 vuotta	Hankintameno	0 %
I12	Aineettomat oikeudet	5 vuotta	Hankintameno	0 %
I13	Liikearvo	3 vuotta	Ostetun liiketoiminnan kauppahinnan osa, joka ylittää ostettujen varojen ja velkojen käyvän arvon erotuksen	0 %
I14	Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	Hankintameno	0 %
I19	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	-	0 %
I20	Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa, maa-ainevaluotukset käytön mukaan	Käypä arvo	0 %
I21	Rakennusmaa- ja vesialueet	ei poistoaikaa, maa-ainevaluotukset käytön mukaan	Käypä arvo	10 %
I22	Teollisuus- ja toimistorakennukset Asuinrakennukset	30 vuotta 30 vuotta	Hankintameno	10 % 10 %
I23	Rakennelmat	20 vuotta	Hankintameno	0 %
I24	Rakenteet	30 vuotta	Hankintameno	50 %
I25-I26	Katso alla tarkempi taulukko			
I27	Kalusteet	10 vuotta	Hankintameno	0 %
I28	Malmivarat ja muut maa-ainekset Muut aineelliset hyödykkeet	Käytön mukaan 5 vuotta	Käypä arvo Hankintameno	0 %
I29	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	Hankintameno	0 %
I3	Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	ei poistoaikaa	Hankintameno	0 %

LKP-ryhmän I25–I26 poistot suoritetaan tileittäin seuraavasti:

Tili	Omaisuusryhmä	Poistoaika	Arvostus periaate	Jäännös arvo
I250	Autot ja muut maajetäsvälineet	7 vuotta	Hankintameno	10 %
I251	Laivat ja muut vesikuljetäsvälineet	7 vuotta	Hankintameno	10 %
I253	Raskaat työkoneet	15 vuotta	Hankintameno	10 %
I254	Kevyet työkoneet	10 vuotta	Hankintameno	10 %
I255	Atk-laitteet ja niiden oheislaitteet	3 vuotta	Hankintameno	0 %
I256	Toimistokoneet ja laitteet	5 vuotta	Hankintameno	0 %
I257	Puhelinkeskukset ja muut viestintä-laitteet	5 vuotta	Hankintameno	0 %
I258	Audiovisuaaliset koneet ja laitteet	5 vuotta	Hankintameno	0 %
I259	Laboratoriolaitteet ja -kalusteet	8 vuotta	Hankintameno	0 %
I260	Muut tutkimuslaitteet	8 vuotta	Hankintameno	0 %
I1261	Vesirakenteiden laitteet	10 vuotta	Hankintameno	15 %
I269	Muut koneet ja laitteet	5 vuotta	Hankintameno	0 %

Poistomenetelmä on kaikissa omaisuserissä tasapoisto.

Hankkeen käypä arvo määräytyy jälleenhankintahinnan tai indeksikorjatun nykykäyttöarvon mukaan. Nykykäyttöarvo saadaan, kun jälleenhankintahinnasta tai indeksikorjatusta alkuperäisestä hankintamenosta, johon on aktivoitu peruskorjausmenot, vähennetään poistot.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 7.

Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Kansallisomaisuus

	Maa ja vesialueet (100)	Ennakkomaksut ja kesk (109)	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2009	25 406 898,51	565 445,77	25 972 344,28
Lisäykset	17 570 962,27	0,00	17 570 962,27
Vähennykset	-11 333 570,11	0,00	-11 333 570,11
Hankintameno 31.12.2009	31 644 290,67	565 445,77	32 209 736,44
Kertyneet poistot 1.1.2009	0,00	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00	0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2009	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	31 644 290,67	565 445,77	32 209 736,44

Käyttöomaisuus

	Aineettomat hyödykkeet				Yhteensä
	Tutkimus- ja kehittämissenot (111)	Aineettomat oikeudet (112)	Muut pitkävaikutteiset menot (114)	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet (119)	
Hankintameno 1.1.2009	0,00	127 155,50	250 444,59	0,00	377 600,09
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	-41 827,33	0,00	0,00	-41 827,33
Hankintameno 31.12.2009	0,00	85 328,17	250 444,59	0,00	335 772,76
Kertyneet poistot 1.1.2009	0,00	73 685,25	161 168,35	0,00	234 853,60
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	-40 607,80	0,00	0,00	-40 607,80
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	19 017,08	49 528,30	0,00	68 545,38
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	9 281,14	0,00	0,00	9 281,14
Kertyneet poistot 31.12.2009	0,00	61 375,67	210 696,65	0,00	272 072,32
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	0,00	23 952,50	39 747,94	0,00	63 700,44

Käyttöomaisuus

	Aineelliset hyödykkeet			
	Maa- ja vesialueet (120)	Rakennusmaa- ja vesialueet (121)	Rakennukset (122)	Rakennelmat (123)
Hankintameno 1.1.2009	201 048,82	11 036,02	531 593,69	1 252 484,86
Lisäykset	0,00	0,00	55 128,53	1 693,24
Vähennykset	0,00	0,00	-16 744,62	-39 532,38
Hankintameno 31.12.2009	201 048,82	11 036,02	569 977,60	1 214 645,72
Kertyneet poistot 1.1.2009	0,00	0,00	342 141,72	536 165,47
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00	-13 353,48	-37 839,14
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00	14 574,81	58 219,11
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00	0,00	31 147,40
Kertyneet poistot 31.12.2009	0,00	0,00	343 363,05	587 692,84
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	201 048,82	11 036,02	226 614,55	626 952,88

Käyttöomaisuus

	Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	
	Käyttöomaisuusarvopaperit (13)	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2009	17 265,29	17 265,29
Lisäykset	21 000 742,50	21 000 742,50
Vähennykset	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.2009	21 018 007,79	21 018 007,79
Kertyneet poistot 1.1.2009	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00
Tilikauden suunnitelmasta poikkeavat poistot	0,00	0,00
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	0,00
Tilikauden arvonalennukset	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.2009	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.2009	21 018 007,79	21 018 007,79

	Rakenteet (124)	Koneet ja laitteet (125/126)	Kalusteet (127)	Muut aineelliset hyödykkeet (128)	Ennakkomaksut (129)	Yhteensä
	235 770 224,95	15 689 896,55	137 451,61	2 586,18	4 490 867,98	258 087 190,66
	947 485,03	91 912,47	0,00	0,00	526 633,16	1 622 852,43
	-731 432,47	-2 826 547,70	-14 437,91	0,00	-119 500,00	-3 748 195,08
	235 986 277,51	12 955 261,32	123 013,70	2 586,18	4 898 001,14	255 961 848,01
	42 489 326,02	10 431 800,70	99 251,33	0,00	0,00	53 898 685,24
	-197 688,09	-2 358 397,08	-13 784,85	0,00	0,00	-2 621 062,64
	2 011 989,75	679 669,30	9 600,64	0,00	0,00	2 774 053,61
	5 611,79	46 993,43	426,56	0,00	0,00	84 179,18
	44 309 239,47	8 800 066,35	95 493,68	0,00	0,00	54 135 855,39
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	191 677 038,04	4 155 194,97	27 520,02	2 586,18	4 898 001,14	201 825 992,62

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 8.
Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot	2009	2008	Muutos 2009–2008
Korot euromääräisistä saamisista	21 863,31	3 850,16	18 013,15
Korot valuuttamääräisistä saamisista	0,00	0,00	0,00
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	0,00	0,00	0,00
Osingot	141,60	0,00	141,60
Liikelaitosten voiton tuloutukset	0,00	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	0,00	59,94	-59,94
Rahoitustuotot yhteensä	22 004,91	3 910,10	18 094,81
Rahoituskulut	2 009,00	2 008,00	Muutos 2009–2008
Korot euromääräisistä veloista	42 616,79	123 370,90	-80 754,11
Korot valuuttamääräisistä veloista	0,00	0,00	0,00
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	0,00	0,00	0,00
SWAP-maksut veloista	0,00	0,00	0,00
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	0,00	0,00	0,00
Muut rahoituskulut	3 093,14	1 919,19	1 173,95
Rahoituskulut yhteensä	45 709,93	125 290,09	-79 580,16
Netto	-23 705,02	-121 379,99	97 674,97

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 9.
Talousarviotaloudesta annetut lainat

Tilivirastolla ei ole varainhoitovuoden päättyessä voimassa myönnettyjä lainoja.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 10.
Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2009						31.12.2008	
	Kappale määrä	Markki- na-arvo	Kirjanpitoarvo	Omis- tusosuus %	Myynti- oikeuk- sien alaraja %	Saadut osingot	Mark- kina- arvo	Kirjanpi- toarvo
Julkisesti noteer- ratut osakkeet ja osuudet	6 250 099	10,70	20 000 742,50	0,0	0,0	21,60	0,00	0,00
Aktia Oyj:n A-osakkeet	99	7,50	742,50	0,0	0,0	21,60	0,00	0,00
Kuntarahoitus Oyj:n B-osakkeet	6 250 000	3,20	20 000 000,00	0,0	0,0	0,00		
Julkisesti noteeraa- mattomat osakkeet ja osuudet	71		1 017 265,29			120,00		17 265,29
NEFCO Carbon Fund	0		1 000 000,00					
Contribution to the Fund Capital	0							
Parikkalan Valo Oy	32		269,10					269,10
Suomen järvikalas- tussäätiö	1		840,94					840,94
Vaasan Läänin Puhelin Oy	23		10 057,66					10 057,66
Pietarsaaren Seudun Puhelin Oy	1		379,20					379,20
Pohjanmaan puhelinosuuskunta	14		5 718,39			120,00		5 718,39
Osakkeet ja osuudet yhteensä	6 250 170		21 018 007,79	0,0	0,0	141,60		17 265,29

Tiliviraston tilinpäätöksen liite II.
Taseen rahoituserät ja velat

31.12.2009	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
Vastaavien rahoituserät							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euromääräiset lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut valuuttamääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lyhytaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
31.12.2009	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	Alle vuosi	1 - 5 vuotta	Yli 5 vuotta	
Vastattavien rahoituserät							
Otetut euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otetut valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset velat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	0,00	0,00	0,00	0,00	5 000,00	15 840,94	20 840,94
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15 840,94	20 840,94

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 12.
Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut

Myönnetyt takaukset ja takuut

Sektori	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 31.12.2009– 31.12.2008
Yritykset ja asuntoyhteisöt			
...	0,00	0,00	0,00
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset			
...	0,00	0,00	0,00
Julkisyhteisöt			
...	0,00	0,00	0,00
Kotitaloudet			
...	0,00	0,00	0,00
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt			
...	0,00	0,00	0,00
Ulkomaat			
....	0,00	0,00	0,00
Takaukset ja takuut yhteensä	0,00	0,00	0,00

Myönnetyt takaukset ja takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo €	Jakauma %	Tilinpäätöspäi- vän kurssi €
Euro	0,00	0,0	0,0000
...	0,00	0,0	0,0000
Yhdysvaltojen dollari	0,00	0,0	0,0000
Yhteensä	0,00	0,0	

Vastuusitoumukset			
€ tai sanallinen selitys	31.12.2009	31.12.2008	Muutos 31.12.2009– 31.12.2008
Kansainvälisille rahoituslaitoksille annetut sitoumukset	0,00	0,00	0,00
Vastuut vahinko- ja vakuutuskorvauksista	0,00	0,00	0,00
Muut vastuut	0,00	0,00	0,00
- Ympäristöministeriön toimitilojen vuokrasopimukset 1.1.2010–31.12.2013	12 678 550,00	12 678 550,00	
Yhteensä	12 678 550,00	12 678 550,00	0,00

Merkittävät monivuotiset taloudelliset sopimusvastuut

Vuokrasopimukset

- Kestoajaltaan pidemmät kuin 4 vuoden sopimukset yhteensä
- Ympäristöministeriön toimitilojen vuokrasopimukset 1.1.2010–31.12.2013

	Vuosittaiset talous- arviomenot yhteensä, arvio
v. 2010	3 158 350,00
v. 2011–2013	3 173 400,00

alv 1.1.–31.7.2010 22%, 1.8.2010–31.12.2013 23%

Vuoden 2008 liitteen 12 luvut on esitetty ilman arvonlisäveroa

Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset

- Kestoajaltaan pidemmät kuin 4 vuoden sopimukset yhteensä

0,00

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 13.
Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 14.
Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	6 598 122,67	Öljysuojarahasto on ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto.
		Se huolehtii maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetussa laissa (378/1974) ja aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (300/1979) tarkoitettujen öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten sekä öljytarjonnan hankinta- ja ylläpitokustannusten korvaamisesta.
		Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn saastuttama maa-alueiden puhdistamiskustannuksia.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 15.
Velan muutokset

Tilivirastolla ei ole liitteessä tarkoitettuja velkoja.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 16.
Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Tilivirastolla ei ole liitteessä tarkoitettuja velkoja.

Tiliviraston tilinpäätöksen liite 17.

Oikeat ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Menomomenttien käyttö pääryhmyksestä poikkeavaan käyttötarkoitukseen		
Momentti	LKP-ryhmä	Euroa
24.20.66 Lähialueyhteistyö ja 407.24.50.66 ja 408.24.50.66		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
7) lähialueyhteistyöhön liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen ja 8) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaiseen työsopimussuhteeseen lähialueyhteistyön koordinoitiin, hankevalmisteluun, yhteisrahoitukseen, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin	40 Aineet ja tarvikkeet	7 439,88
	41 Henkilöstökulut	22 018,46
	42 Vuokrat	0,00
	43 Palvelujen ostot	216 213,17
	45 Muut kulut	10 450,13
	49 Sisäiset kulut	196 969,24
	82 Siirtotalouden kulut	486 787,87
	Yhteensä	939 878,75
30.20.43 ja 408.30.20.43 Maatalouden ympäristötuki, tuotantoeläinten hyvinvointituki		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
Määrärahaa saa käyttää: 2) kokonaan kansallisesti rahoitettavaan useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 000 euroa, 3) kokonaan kansallisesti rahoitettavaa luonnon monimuotoisuutta ja kosteikkoja koskevien yleissuunnitelmien laatimiseen enintään 260 000 euroa ja 4) kokonaan kansallisesti rahoitettavaa yhteisön vesipolitiikan puitediaktiivin toimeenpanoon liittyen maa- ja metsätalouden kuormituksen ja sen vaikutusten seurannan järjestämiseen ja hoitamiseen enintään 700 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää kulutusmenoihin ja kokonaan kansallista määrärahaa enintään 22 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.	40 Aineet ja tarvikkeet	9 622,78
	41 Henkilöstökulut	251 030,65
	42 Vuokrat	8 632,54
	43 Palvelujen ostot	249 885,50
	45 Muut kulut	30 375,89
	61 Satunnaiset kulut	0,00
	Yhteensä	549 547,36
	30.50.31 Vesihuollon ja tulvasuojelun tukeminen	
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
Määrärahaa saa käyttää: 2) valtion työnä toteutettavista vesihuoltohankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen 4) enintään 27 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen	40 Aineet ja tarvikkeet	27 865,16
	41 Henkilöstökulut	314 415,55
	42 Vuokrat	15 544,44
	43 Palvelujen ostot	2 026 889,06
	45 Muut kulut	83 342,73
	49 Sisäiset kulut	327 827,11
	61 Satunnaiset kulut	120,00
	Yhteensä	2 796 004,05
30.50.43 Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätösmaksujen maksamiseen	40 Aineet ja tarvikkeet	
	41 Henkilöstökulut	
	42 Vuokrat	
	43 Palvelujen ostot	
	45 Muut kulut	2 740,00
	49 Sisäiset kulut	
	61 Satunnaiset kulut	6 493,57
	Yhteensä	9 233,57

Momentti	LKP-ryhmä	Euroa
32.50.63 ja 407.26.98.63 ja 408.32.50.63 Kainuun kehittämisraha		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
3) toimintamenojen maksamiseen. Momentille budjetoidaan toimintamenojen vakiosisällön mukaiset tulot sekä tiehallinnon toimenpiteissä ulkopuolisten rahoittajien maksamat maksuosuudet 4) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen 5) enintään 2 450 000 euroa Paltamon työllisyyskokeilusta aiheutuvien menojen maksamiseen.	40 Aineet ja tarvikkeet	28 897,72
	41 Henkilöstökulut	135 010,80
	42 Vuokrat	4 862,04
	43 Palvelujen ostot	72 234,22
	45 Muut kulut	16 358,62
	49 Sisäiset kulut	
	51 Rahoituskulut	
	61 Satunnaiset kulut	
	Yhteensä	257 363,40
32.50.64 EU:n rakennerahastojen rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen, 4) yhdessä momentin 32.50.65 kanssa Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 114 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisen avun osuus on 59 henkilötyövuotta, 5) yhdessä momentin 32.50.65 kanssa Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 380 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta teknisen avun osuus on 136 henkilötyövuotta.	40 Aineet ja tarvikkeet	6 242,73
	41 Henkilöstökulut	16 618,51
	42 Vuokrat	1 107,46
	43 Palvelujen ostot	311 383,34
	45 Muut kulut	984,04
	49 Sisäiset kulut	1 373 928,30
	Yhteensä	1 710 264,38
	32.50.65 Valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013	
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen	40 Aineet ja tarvikkeet	
	41 Henkilöstökulut	
	42 Vuokrat	
	43 Palvelujen ostot	
	45 Muut kulut	
	49 Sisäiset kulut	1 163 465,00
	61 Satunnaiset kulut	
	Yhteensä	1 163 465,00
32.60.43 Kioton mekanismit		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
2) joustomekanismien hallinnoinnin kustannuksiin, 3) päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukemiseen sekä 4) valuuttakurssimuutoksista aiheutuviin menoihin.	41 Henkilöstökulut	
	42 Vuokrat	
	43 Palvelujen ostot	13 200,00
	45 Muut kulut	
	49 Sisäiset kulut	
	51 Rahoituskulut	
	61 Satunnaiset kulut	
	Yhteensä	13 200,00

Momentti	LKP-ryhmä	Euroa
35.10.63 ja 407.35.20.63 ja 408.35.10.63 ja 407.35.20.76 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaus- toimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuviin menoihin sekä ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin, 7) enintään 85 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä. toimintapalkkioita voidaan maksaa välitetyistä tarjouksista, jotka johtavat suojelupäätökseen. 8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksu- erille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n I momentin mukainen, 10) rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen aiheuttamien vahinkojen estämisestä ja niiden suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin	40 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	402 080,54
	41 Henkilöstökulut	12 202,07
	42 Vuokrat	8 633,32
	43 Palvelujen ostot	959 761,30
	45 Muut kulut	143 962,22
	49 Sisäiset kulut	36 288,33
	51 Rahoituskulut	24 742,12
	61 Satunnaiset kulut	41 360,28
	Yhteensä	1 629 030,18
35.10.64 ja 407.35.99.63 ja 408.35.10.64 EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
Määrärahaa saa käyttää noin 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviin. Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.	40 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 804,74
	41 Henkilöstökulut	149 102,43
	42 Vuokrat	4 339,19
	43 Palvelujen ostot	60 008,94
	45 Muut kulut	4 257,86
	49 Sisäiset kulut	48 459,83
	51 Rahoituskulut	
	61 Satunnaiset kulut	
	Yhteensä	267 972,99
407.35.10.67 Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa		
Talousarviossa päätetty momentin käyttötarkoituksen laajennus		
Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen ympäristöhallintoon lähialueyhteistyön hankkeiden valmisteluun, toteuttamiseen ja valvontaan liittyviin tehtäviin.	40 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	4 769,89
	41 Henkilöstökulut	28 706,35
	42 Vuokrat	
	43 Palvelujen ostot	258 662,32
	45 Muut kulut	50 522,46
	49 Sisäiset kulut	20 000,00
	51 Rahoituskulut	
	Yhteensä	362 661,02

Muut liitteet

Liite 1. Keskeiset kansainväliset ympäristösopimukset sekä niiden tavoitteet ja toteutuminen

Liite 2. Ympäristöministeriön tiliviraston toiminta- ja henkilöstötietoja

Liite 2.1. Alueellisten ympäristökeskusten toimintatietoja

Liite 2.2. Ympäristölupavirastojen toimintatietoja

Liite 2.3. Keskeiset henkilöstötunnusluvut 2009

Liite I.
Keskeiset kansainväliset ympäristösopimukset
sekä niiden tavoitteet ja toteutuminen

Kertomusvuoden aikana saatettiin loppuun neljän¹ sopimuksen tai niiden muutosten voimaansaattamistoimet.

Sopimus	Tavoite	Toteutuminen
<p>Ilmastonmuutos</p> <ul style="list-style-type: none"> • YK:n ilmastonmuutosta koskeva puitesopimus 1992 (Rio de Janeiro) • Kioton pöytäkirja 1997 	<p>Ilmakehän kasvihuonekaasujen pitoisuuden vakiinnuttaminen turvalliseksi tasolle.</p> <p>Kioton pöytäkirjassa teollisuus-maat ovat sitoutuneet vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään yhteensä viisi prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2012 mennessä. EU:n sisäisen taakanjaon mukaan Suomen veloitteena on sitoumuskaudella 2008–2012 päästöjen pitäminen vuoden 1990 tasolla.</p>	<p>Ilmastopopimus hyväksyttiin vuonna 1992 ja se tuli voimaan vuonna 1994. Sopimuksen on ratifioinut 192 valtiota ja EY vuoden 2009 loppuun mennessä</p> <p>Pöytäkirjan on ratifioinut 189 valtiota ja EY. Pöytäkirja tuli voimaan 16.2.2005. Vuonna 2008 kasvihuonekaasupäästöt olivat hieman alle Kioton perusvuoden 1990 tason. Päästötiedot on raportoitu EU:lle vuoden 2010 tammikuussa.</p> <p>Meneillään on neuvottelut vuoden 2012 jälkeisestä ilmastopopimusjärjestelmästä.</p>
<p>Otsonikerrosta tuhoavat aineet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otsonikerroksen suojelua koskeva Wienin yleissopimus 1985 (Wien) • Montrealin pöytäkirja 1987 	<p>Yläilmakehän otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön lopettaminen. Sopimus ja pöytäkirja käsittelevät otsonikerrosta tuhoavien aineiden käytön rajoittamisen lisäksi otsonikerroksen suojelua ja tutkimusta.</p>	<p>Wienin yleissopimuksen on ratifioinut 196 valtiota ja EY, samoin kuin Montrealin pöytäkirjan. Otsonikerrosta heikentävien aineiden tuotantoa, kulutusta, käyttöä, tuontia ja vientiä on rajoitettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 1005/2009 sekä valtiopöytäkirjan päätöksellä 262/1998.</p> <p>Vuonna 2009 ryhdyttiin selvittämään otsonikerrosta heikentävien aineiden jätteiden hävittämisen rahoitusmahdollisuuksia. Työ jatkuu vuonna 2010.</p>
<p>Villieläimistö ja -kasvisto</p> <ul style="list-style-type: none"> • Villieläimistön ja -kasviston kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (CITES) 1973 (Washington) 	<p>Uhanalaisten lajien ja niistä valmistettujen tuotteiden kansainvälisen kaupan säätely.</p>	<p>Sopimuksen on ratifioinut 175 valtiota. EY ei ole jäsen, koska taloudellisen integraatiojärjestön jäsenyyden mahdollistava sopimuksen muutos (tehty 1983) ei ole voimassa. Sopimusta toteutetaan neuvoston asetuksella 338/1997 ja useilla komission asetuksilla.</p>

¹ Ympäristöministeriön ilmoitus kansainvälisen kaupan kohteina olevia tiettyjä vaarallisia kemikaaleja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä tehdyn Rotterdamin yleissopimuksen liitteen III muutoksen voimaantulosta (SopS24/2009), Tasavallan presidentin asetus epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevasta rekistereistä tehdyn pöytäkirjan voimaansaattamisesta (SopS 58/2009), Tasavallan presidentin asetus Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan liitteen V alaisten toimenpiteiden voimaansaattamisesta (SopS59/2009), Tasavallan presidentin asetus Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Investointipankin kanssa Itämeren toimintaohjelman hankevalmistelurahastosta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta (SopS55/2009).

Sopimus	Tavoite	Toteutuminen
<p>Biologinen monimuotoisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus 1992 (Rio de Janeiro) • Bioturvallisuuspöytäkirja 2000 (Cartagena) 	<p>Maapallon ekosysteemien, eläin- ja kasvilajien sekä niiden sisältämien perintötekijöiden monimuotoisuuden suojelu, kestävä käyttö sekä perintötekijöiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen jako</p> <p>Pöytäkirjan tavoitteena on varmistaa elävien, muuntogeenisten organismien (GMO) kansainvälisten siirtojen turvallisuus sekä biologisen monimuotoisuuden että ihmisen terveyden kannalta.</p>	<p>Sopimuksen on allekirjoittanut 168 valtiota ja EY sekä ratifioinut 193 valtiota ja EY. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1994. Joulukuussa 2006 valtioneuvosto hyväksyi luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön uuden strategian vuosiksi 2006–2016 ja Suomen biologista monimuotoisuutta koskevan kansallisen strategian ja toimintaohjelman.</p> <p>Suomen neljäs maaraportti lähetettiin ke- säkuussa 2009 sopimuksen sihteeristöön (SCBD). Vuoden 2010 tavoite arvioidaan osapuolikokouksessa syksyllä 2010. Biodiversiteettisopimuksen alaisuudessa neuvotellaan kansainvälisestä järjestelmästä geenivarojen saatavuudesta ja hyötyjen jaosta.</p> <p>Cartagenan pöytäkirja tuli voimaan 11.9.2003. Sen on ratifioinut 152 valtiota ja EY. Suomi ratifioi pöytäkirjan 9.7.2004. EY:n ja Suomen GMO -säädökset kattavat pöytäkirjan vaatimukset.</p>
<p>Vaaralliset jätteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaarallisten jätteiden maan rajat ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskeva yleissopimus 1989 (Basel) • Vastuu- ja vahingonkorvauspöytäkirja 1999 (Basel) 	<p>Vaarallisten jätteiden valtioiden rajat ylittäviä siirtoja tehtäessä otetaan huomioon ympäristönäkökohdat; jätteiden syntyä vähennetään ja niitä pyritään hyödyntämään tai käsittelemään mahdollisimman lähellä syntyäpaikkaa.</p> <p>Pöytäkirjan tavoite on, että vahingonkärsijälle korvataan ongelmajätteiden siirrosta aiheutuneet vahingot omaisuudelle ja ympäristö ennallistetaan.</p>	<p>Baselin sopimuksen on allekirjoittanut 52 valtiota ja EY sekä ratifioinut 172 valtiota ja EY. Sopimuksen myötä ongelmajätteiden siirtojen valvonta on parantunut. Vuonna 1995 sopimusta muutettiin siten, että ongelmajätteiden vienti OECD-maista muihin maihin kiellettiin (kieltomuutos). Muutoksen on ratifioinut 65 valtiota. Muutos ei ole tullut voimaan. Ongelmajätteiden vienti teollisuusmaista kehitysmaihin on kielletty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 1013/2006. Suomi on osallistunut kehitysmaiden valmiuksien kehittämiseen ongelmajätteiden huollossa.</p> <p>Vastuu- ja vahingonkorvauspöytäkirjan on allekirjoittanut 13 valtiota, ei EY, ja ratifioinut 9 valtiota. Pöytäkirja ei ole vielä voimassa. Voimaantuloon tarvitaan 20 ratifiointia. Suomi ei ole ratifioinut pöytäkirjaa.</p>
<p>Pysyvät orgaaniset yhdisteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pysyviä orgaanisia yhdisteitä koskeva Tukholman yleissopimus (POPs) 2001 (Tukholma) 	<p>Kymmenen torjunta-aineen ja teollisuuskemikaalin tuotannon ja käytön lopettaminen sekä dioksiini- ja fuuraanipäästöjen rajoittaminen</p>	<p>Sopimus tuli voimaan 17.5.2004.</p> <p>Sopimuksen on allekirjoittanut 152 valtiota ja EY sekä ratifioinut 162 valtiota ja EY. Suomi ratifioi sopimuksen 3.9.2002 ja EY 16.11.2004. Yhteisössä sopimus on toimeenpantu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 850/2004. Sopimuksen 4. osapuolikokouksessa 4.-8.5.2009 hyväksyttiin sopimukseen yhdeksän uutta yhdistettä.</p>

Sopimus	Tavoite	Toteutuminen
Vaarallisten kemikaalien kauppa <ul style="list-style-type: none"> Rotterdamin yleissopimus kansainvälisen kaupan kohteena olevia tiettyjä vaarallisia kemikaaleja ja torjunta-aineita koskevan ilmoitetun ennakkosuostumuksen menettelystä (PIC), 1998 (Rotterdam) 	<p>Sopimukseen listattujen vaarallisten kemikaalien ja torjunta-aineiden vienti on sallittu vain tuojavaltion etukäteisluvalla. Tuojavaltio voi myös kieltäytyä vastaanottamasta kemikaalia. Sopimus kattaa 40 kemikaalia tai kemikaaliryhmää, uusimpana ryhmänä osapuolikoukous 27.–31.10.2008 hyväksyi tributyyliinayhdisteet yleissopimuksen liitteeseen III.</p>	<p>Sopimus tuli voimaan 24.2.2004. Sopimuksen on allekirjoittanut 73 valtiota ja EY sekä ratifioinut 127 valtiota ja EY. Suomi ratifioi sopimuksen 4.6.2004 ja EY 22.12.2002. Yhteisössä sopimus on toimeenpantu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 689/2008.</p>
Ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskeva yleissopimus (Geneve, 1979)		
	<p>Sopimus on yksi keskeisimmistä kansainvälisistä ympäristösopimuksista, jolla suojellaan ympäristöä ja ihmisten terveyttä yli valtiorajojen ilman kautta kulkeutuvilta epäpuhtauksilta.</p>	<p>Vuonna 1979 yleissopimuksen allekirjoitti 31 valtiota ja EY. Sopimuksen on ratifioinut 51 valtiota ja EY. Suomi ratifioi sopimuksen 15.4.1981.</p>
Pöytäkirjat eri aineiden päästöjen vähentämiseksi tai käytön rajoittamiseksi: <ul style="list-style-type: none"> Haihtuvat orgaaniset yhdisteet (VOCs) (Geneve, 1991) Rikki (Oslo, 1994) Typen oksidit (Sofia, 1988) Raskasmetallit (Århus, 1998) Pysyvät orgaaniset yhdisteet (POPs) (Århus, 1998) Happamoitumisen, rehevöitymisen ja alailmakehän otsonimuodostuksen rajoittaminen (Göteborg, 1999) 	<p>Haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen vähentäminen 30 prosentilla vuoden 1988 määrästä vuoteen 1999 mennessä.</p> <p>Pitkän tähtäimen tavoitteena on, että rikkilaskeumat eivät ylitä kunkin alueen kriittisiä kuormituksia. Suomi sitoutui vähentämään päästöjä 80 prosentilla vuoden 1980 määrästä vuoteen 2000 mennessä.</p> <p>Yleistavoitteena on ensi vaiheessa jäädättää typen oksidien päästöt. Yleisin vertailuvuosi on 1987.</p> <p>Elohopean, lyijyn ja kadmiumin päästöjen vähentäminen alle vuoden 1990 päästötason.</p> <p>Pysyvien orgaanisten yhdisteiden käytön vähentäminen tai lopettaminen. Dioksiini-, furaani- ja PAH-yhdisteiden sekä heksaklooribentseenipäästöjen (HCB) vähentäminen alle vuoden 1994 tason. Vuonna 2009 pöytäkirjaan lisättiin seitsemän uutta POP-ainetta sekä dioksiinien ja furaanien päästöarvoja jätteenpoltolle, sintraamoille ja terästeollisuuden valokaariuuneille.</p> <p>Rikin, typen oksidien, ammoniakkin ja haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (VOC) päästöjen vähentäminen siten, että ne ovat pysyvästi vuodesta 2010 alkaen alle pöytäkirjassa asetettujen enimmäispäästöjen. Suomen enimmäispäästöt 2010 jälkeen ovat rikille 116 000, typen oksideille 170 000, VOC:ille 130 000 ja ammoniakille 31 000 tonnia.</p>	<p>Pöytäkirjan on allekirjoittanut 22 valtiota ja EY sekä ratifioinut 23 valtiota. Suomessa päästöt olivat 43 prosenttia pienemmät vuonna 2007 kuin vuonna 1988.</p> <p>Pöytäkirjan on allekirjoittanut 27 valtiota ja EY sekä ratifioinut 27 valtiota ja EY. Suomen päästöt olivat 86 prosenttia pienemmät vuonna 2007 kuin 1980.</p> <p>Pöytäkirjan on allekirjoittanut 25 valtiota sekä ratifioinut 32 valtiota ja EY. Suomi sitoutui jäädättämään typen oksidien päästöt vuoden 1987 tasolle vuoden 1994 loppuun mennessä. Suomen päästöt olivat 36 prosenttia pienemmät vuonna 2007 kuin vuonna 1987.</p> <p>Pöytäkirja tuli voimaan 29.12.2003. Sen on allekirjoittanut 35 valtiota ja EY sekä ratifioinut 28 valtiota ja EY. Suomi ratifioi pöytäkirjan 20.6.2000 ja EY 3.5.2001. Suomen elohopeapäästöt olivat 28, kadmiumpäästöt 83 ja lyijypäästöt 93 prosenttia pienemmät vuonna 2007 kuin vuonna 1990.</p> <p>Pöytäkirja tuli voimaan 23.10.2003. Sen on allekirjoittanut 35 valtiota ja EY sekä ratifioinut 28 valtiota ja EY. Suomi ratifioi pöytäkirjan 3.9.2002 ja EY 30.4.2004. Suomen dioksiini- ja furaanipäästöt olivat 64 ja PAH-yhdisteiden päästöt 15 prosenttia pienemmät vuonna 2007 kuin vuonna 1994. Suomen HCB-päästöt ovat puolestaan noin 13 prosenttia suuremmat vuonna 2007 kuin vuonna 1994.</p> <p>Pöytäkirja tuli voimaan 17.5.2005. Sen on allekirjoittanut 31 valtiota sekä ratifioinut 24 valtiota ja EY. Suomi ratifioi pöytäkirjan 23.12.2003 ja EY 23.6.2003. Suomen päästöt vuonna 2007 olivat 83 000 tonnia rikkidioksidia, 183 000 tonnia typpidioksidia, 129 000 tonnia VOC:a ja 35 200 tonnia ammoniakkaa.</p>

Sopimus	Tavoite	Toteutuminen
<p>Tiedonsaanti ja osallistuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleissopimus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa (Århus, 1998) • Pöytäkirja epäpuhtauksien päästöjä ja niiden siirtoja koskevista rekistereistä (PRTR) (Kiev, 2003) 	<p>Ympäristöasioita koskevan tiedon saannin, kansalaisten osallistumisen ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden takaaminen.</p> <p>Parantaa tiedonsaantia ympäristöasioista integroidun päästö- ja siirtorekisterin avulla.</p>	<p>Sopimus tuli voimaan 30.10.2001. Sopimuksen on ratifioinut 43 valtiota ja EY. Suomi ratifioi sopimuksen 1.9.2004 ja EY 17.2.2005. Suomen lainsäädäntö täyttää pääosin sopimuksen vaatimukset. Toinen kansallinen toimeenpanoraportti tehtiin joulukuussa 2007. Sopimuksen muutoksen koskien muuntogeenisiä organismeja (artikla 6) on ratifioinut 24 valtiota ja EY. Suomi ratifioi muutoksen 10.6.2008. Kesällä 2009 päätettiin pitää ylimääräinen osapuolikokous vuonna 2010, jossa perustetaan työryhmä (TF) yleisön osallistumiselle päätöksentekoon.</p> <p>PRTR-pöytäkirja hyväksyttiin vuonna 2003. Pöytäkirja tuli voimaan 8.10.2009. Sen on ratifioinut 23 valtiota ja EY. Osapuolten ensimmäinen kokous pidetään Genevessä 20.–22.4.2010. Pöytäkirja on saatettu voimaan Euroopan yhteisön asetuksella.</p>
<p>Ympäristövaikutusten arviointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoo, 1991) • Strategista ympäristöarviointia koskeva pöytäkirja (Cavtat, 2003) 	<p>Merkittäviä haitallisia rajat ylittäviä vaikutuksia aiheuttavien hankkeiden ympäristövaikutusten arviointi sekä haittojen ehkäisy ja rajoittaminen ennen hanketta koskevan päätöksen tekoa.</p> <p>Todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavien suunnitelmien ja ohjelmien sekä soveltuvin osin toimintaperiaatteiden ja säädösten ympäristövaikutusten arviointi ja yleisön osallistuminen valmisteluun.</p>	<p>Sopimus tuli voimaan 1997. Sen on allekirjoittanut 30 valtiota ja EY sekä ratifioinut 44 valtiota ja EY. Vuoden 2009 loppuun mennessä Suomi on soveltanut sopimusta 22 hankkeeseen ja ollut 14 kertaa kohdeosapuolena.</p> <p>Pöytäkirjan on allekirjoittanut 38 valtiota ja EY ja ratifioinut 13 valtiota. Suomi ratifioi pöytäkirjan 18.4.2005.</p>
<p>Itämeren suojelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helsingin sopimus Itämeren merellisen ympäristön suojelusta 1992 <p>ja Helsingin sopimuksen alaisuudessa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Itämeren ympäristönsuojeluohjelma 1992 • Itämeren merellisen ympäristön suojelukomission (HELCOM) suosituksat ja ministerijulkilausumat. Viimeisin julkilausuma on vuonna 2007 hyväksytty toimenpideohjelma BSAP (Baltic Sea Action Plan) 	<p>Itämeren pilaantumisen ehkäiseminen ja lopettaminen sen ekologisen palautumisen edistämiseksi ja ekologisen tasapainon säilyttämiseksi.</p> <p>Pahimpien Itämeren piste- ja haja-kuormittajien eliminointi.</p> <p>BSAP-toimintaohjelman tarkoituksena on Itämeren hyvän tilan saavuttaminen vuoteen 2021 mennessä. Ohjelma käsittää ympäristötavoitteita ja toimenpiteitä rehevöitymisen torjumiseksi haitallisten aineiden ja meriliikenteen haittojen ja vaikutusten vähentämiseksi sekä merellisen biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi.</p>	<p>Uusi sopimus tuli voimaan 17.1.2000 ja maatalouden aiheuttaman kuormituksen ehkäisemistä sekä alusperäisten jätteiden vastaanoton järjestämistä koskevien liitteiden III ja IV muutokset 31.12.2000. Lisäksi aluksista peräisin olevan saastumisen ehkäisemistä koskevat liitteen IV muutokset tulivat voimaan 5.12.2002 ja 1.7.2004 ja liitteen III muutokset 15.11.2008.</p> <p>Toteutetaan kansallisen lupamenettelyn sekä kahden- ja monenvälisen yhteistyön, erityisesti lähialueyhteistyön kautta. Itämeren alueen 163 pahimmasta kuormittajasta 90 oli saatu eliminoitua joulukuuhun 2009 mennessä. Suomen kymmenestä hot spotista on jäljellä yksi.</p> <p>Rehevöityminen on edelleen suurin ongelma. Erityisesti maatalouden kuormitus ei ole vähentynyt aiemmin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kuormituksen vähenemä ei vielä näy Itämeren tilassa. HELCOM:in suosituksia pannaan kansallisesti toimeen mm. valtioneuvoston periaatepäätöksillä sekä EY-säädösten kautta. BSAP:n toimeenpanon edistymisestä raportoidaan 20.5.2010 ministerikokoukselle.</p>

Liite 2. Ympäristöministeriön tiliviraston toiminta- ja henkilöstötietoja

Liite 2.1 Alueellisten ympäristökeskusten toimintatietoja

YMPÄRIS- TÖNSUO- JELU	UUS	LOS	HAM	PIR	KAS	ESA	PSA	PKA	LSU	KSU	PPO	KAI	LAP		2009	2008	2007
YMPÄRISTÖLUVAT																	
- ratkaistut	116	108	62	44	46	17	51	15	138	39	72	15	23		746	649	673
- vireillä 31.12.	86	105	6	27	15	27	13	9	98	15	19	7	8		435	666	704
- käsittelyaika keskim. kk	18,6	22,4	14,9	13,8	13,1	10,8	5,2	5,7	14,9	7,2	6,1	13,0	5,8		13,9	13,0	13,4
- uuden toi- minnan ja toiminnan muutosten lupia käsitelty 8 kk:ssa	68 %	37 %	85 %	58 %	56 %	58 %	90 %	92 %	58 %	88 %	80 %	64 %	74 %		66 %	67 %	71 %
Tuottavuus, ratkaisua/htv	13,2	15,3	16,6	9,9	14,8	13,8	37,0	12,5	10,9	12,2	18,2	23,1	13,6		14,1	13,3	12,1
Taloudellisuus, kustannukset €/ratkaisu	7408	6250	5815	7629	6513	6707	2925	8930	8269	7047	5107	4875	7619		6648	6908	6854
Kustannusvas- taavuus %	55 %	53 %	56 %	44 %	43 %	29 %	83 %	40 %	30 %	41 %	48 %	45 %	29 %		45 %	44 %	50 %
Ympäristön- suojausilmoi- tukset	170	157	63	53	56	39	110	45	61	77	41	12	43		927	958	770
- YSL:n mukai- set	107	40	34	32	41	33	55	36	31	25	12	6	10		462	608	491
- jätetiedos- toon merkityt toiminnot	63	117	29	21	15	6	55	9	30	52	29	6	33		465	350	279
YSL:n ja VL:n mukaisista lupa-asioista annetut lau- sunnot, kpl	117	219	72	109	101	121	72	70	158	75	115	32	133		1394	1484	1512
Valvonta: tar- kastuskäynnit	349	238	166	226	148	71	157	142	380	142	453	101	150		2723	2972	2747
VESIENSUOJELU																	
Vesiensuo- jelu kosk. maatalouden erityistuki- lausunnot, kpl	62	105	34	12	22	3	39	14	50	22	6	0	1		370	500	595
ALUEIDENKÄYTTÖ																	
Yleis- ja ase- makaavoitusta kosk. viran- omais- neuvottelut	61	110	65	41	45	69	63	21	54	74	69	8	66		746	798	749
Kunnista tie- doksi tulleet päätökset	1721	996	515	730	413	229	406	384	731	438	577	123	345		7608	8777	9313
Oikaisukeh- otukset	2	3	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1		10	28	24
Valitukset kaa- vapäätöksistä	3	9	0	1	0	2	1	0	4	0	3	0	0		23	24	12

	UUS	LOS	HAM	PIR	KAS	ESA	PSA	PKA	LSU	KSU	PPO	KAI	LAP		2009	2008	2007
Valitukset muista päätöksistä	47	8	9	4	5	1	4	0	6	1	4	3	2		94	122	107
Annetut lausunnot	352	326	193	105	196	141	104	129	229	136	197	40	234		2382	2435	2246
POIKKEAMISPÄÄTÖKSET																	
- ratkaistut yhteensä, kpl	249	229	127	228	133	146	115	150	195	122	273	72	230		2269	2594	2766
rannat	173	183	114	206	97	142	98	128	150	110	226	71	213		1911	2162	2350
muut	76	46	13	22	36	4	17	22	45	12	47	1	17		358	432	416
- vireillä 31.12. yhteensä, kpl	156	98	30	50	7	26	61	30	58	20	46	28	69		679	827	823
- käsittelyaika keskimäärin, kk	5,4	5,4	2,2	3,1	2,0	3,1	3,5	2,9	3,5	2,5	1,9	2,1	4,0		3,4	3,1	3,0
- käsitelty alle 6 kk:ssa	64 %	73 %	98 %	99 %	95 %	90 %	73 %	98 %	77 %	97 %	97 %	99 %	74 %		86 %	91 %	93 %
Yleiskaava-avustukset, kpl	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0		5	51	47
Yleiskaava-avustukset, 1000 €	0	10	0	0	15	0	0	0	0	0	0	4	0		29	185	210
Rakennusperinnön hoitoavustukset myönneetyt, kpl	71	54	55	49	48	47	53	54	34	57	182	44	63		811	881	835
Rakennussuojelulain mukaiset päätökset, kpl	6	2	2	1	1	0	0	0	12	1	2	0	2		29	26	22
LUONNONLUOJELU																	
SUOJELU-OHJELMAT																	
- kaupat kpl	14	40	4	9	2	16	1	3	82	7	43	0	29		250	224	262
- vaihdot kpl	1	7	2	3	0	0	1	0	17	4	7	0	38		80	70	69
- lunastukset kpl	2	2	0	0	1	0	0	0	0	2	2	3	2		14	16	21
- hallinnan siirrot, perinnöt kpl	7	3	1	1	2	0	0	0	1	0	2	0	3		20	13	13
- yksityiset suojelualueet kpl	48	125	36	18	8	27	49	40	113	53	74	2	47		640	609	521
YHTEENSÄ kpl	72	177	43	31	13	43	51	43	213	66	128	5	119		1004	932	886
- toteutettujen alueiden sisältämät kiinteistöt kpl	176	298	46	37	32	52	51	47	257	83	189	8	119		1395	1623	1657
- kaupat ha	52	850	35	3	3	226	0	52	374	39	474	0	458		2566	1478	2835
- vaihdot ha	72	34	2	44	0	0	146	0	118	43	70	0	272		802	1 066	1 821
- lunastukset ha	529	24	0	0	16	0	0	0	0	65	4	40	34		711	404	514
- hallinnan siirrot, perinnöt ha	142	395	19	60	23	0	0	0	554	0	4	0	0		1 197	306	370
- yksityiset suojelualueet ha	1367	1139	199	90	32	345	338	321	1389	306	413	87	738		6762	11661	12665

	UUS	LOS	HAM	PIR	KAS	ESA	PSA	PKA	LSU	KSU	PPO	KAI	LAP		2009	2008	2007
YHTEENSÄ ha	2162	2442	255	198	75	571	484	373	2434	453	966	126	1501		12038	14915	18204
kauppahinta milj.euroa	0,6	2,0	0,2	0,0	0,1	0,8	0,1	0,3	1,9	0,3	0,5	0,0	0,3		7,1	4,5	5,7
luov.omais. arvo milj. euroa	0,4	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,1		1,8	1,5	3,6
väliraha milj. euroa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	-0,1	-0,3
lunastuskorvaus milj.euroa	5,4	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0		6,4	1,4	1,1
hall.sierrojen, perint.arvo, milj. euroa	0,9	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		1,6	0,7	0,8
yksityiset LS-alueet milj. euroa	2,4	1,8	0,8	0,1	0,1	1,0	0,7	0,5	1,3	1,2	0,3	0,4	0,4		11,0	12,3	14,4
Arvo yht. milj. euroa	9,8	4,4	1,2	0,4	0,3	1,8	1,3	0,8	3,4	2,3	0,9	0,4	0,8		27,9	20,3	25,4
Yksityisten suojelualueiden v. 2009 kokonaispinta-ala 6 762 ha sisältää 1 597 ha vesialueita.																	
Hankitut vaihtomaat YM:n hallintaan sisältyvät lukuihin: vuonna 2009 niitä oli 27 kiinteistöä, 353 ha, arvoltaan 1,63 miljoonaa euroa.																	
LSL:N MUKAISET RAJAUS- JA RAUHOITUSPÄÄTÖKSET																	
Suojellut luontotyypit (29 §) kpl	1	1	22	3	0	8	4	1	2	6	0	0	3		51	68	126
Suojellut luontotyypit (29 §) ha	1	1	30	3	0	8	1	0	6	5	0	0	3		58	139	390
Erit.suoj.lajien es.paikat (47 §) kpl	0	3	5	0	0	0	1	6	0	1	0	0	1		17	24	20
Erit.suoj.lajien es.paikat (47 §) ha	0	7	17	0	0	0	0	14	0	1	0	0	23		61	47	22
Liito-oravan lis.- ja levähdyspaikat (72a §) kpl	38	39	16	37	12	9	2	2	16	9	0	7	0		187	270	311
Liito-oravan lis.- ja levähdyspaikat (72a §) ha	6	8	2	1	2	0	2	1	13	2	0	1	0		37	30	34
Alueen määräaik. rauhoittaminen (25 §) kpl	1	1	1	0	1	0	2	0	0	0	0	1	0		7	6	20
Alueen määräaik. rauhoittaminen (25 §) ha	1	8	4	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0		16	6	165
METSO-TOTEUTUS YHTEENSÄ																	
Kaupat, vaihdot, hallinnan siirrot, yksit. suoj.alueet, määräaik. rauh., kpl	10	15	9	17	8	6	6	22	12	9	8	1	5		128	140	110
Kiinteistöt yht. kpl	15	18	9	17	9	6	6	23	17	9	8	1	5		143	153	114
Pinta-ala yht. ha	306	208	89	125	96	71	33	261	191	106	349	12	357		2204	1435	1237
Arvo milj. eur. yht.	1,9	1,6	0,6	0,9	0,5	0,7	0,2	1,1	0,6	0,9	0,4	0,0	0,4		9,7	8,7	7,3
METSO-toteutus ei sisällä metsäkeskusten tekemää METSO-toimintaa.																	

	UUS	LOS	HAM	PIR	KAS	ESA	PSA	PKA	LSU	KSU	PPO	KAI	LAP		2009	2008	2007
VESIVAROJEN KÄYTTÖ JA HOITO																	
Vesihuolto-avustukset, myönnetty kpl	16	20	17	19	9	8	6	22	11	13	23	32	8		204	270	208
Vesihuolto-avustukset, myönnetty 1000 €	999	647	800	650	630	1 818	770	580	540	880	602	1618	510		11044	9333	6918
Valmistuneet pohjavesiselvitykset, kpl	3	1	4	0	0	3	2	2	4	2	4	0	2		27	30	28
SEURANTA																	
Seurantaohjelman mukaiset näytteet, kpl	2370	3907	830	2664	2820	1758	1101	2670	1790	1576	1450	1446	2850		27232	30908	31189
YLEISET YMPÄRISTÖTEHTÄVÄT																	
Julkaisut	27	17	10	8	9	7	4	8	7	6	9	11	2		125	136	144
Tiedotteet	68	50	107	80	47	92	91	47	73	78	66	32	58		889	862	878
YVA-menettely, lausunnot																	
- arviointiohjelmista	13	2	4	5	3	0	4	1	12	1	15	1	8		69	45	39
- arviointiselostuksista	9	8	4	2	3	0	0	0	6	2	2	1	5		42	29	32
YMPÄRISTÖTYÖT																	
RAKENTAMISKUSTANNUKSET milj euroa (Ei sisällä alvia, ei sis. veloituksia eikä palkkaper. työll.)																	
- YM:n toimialan hankkeet	0,9	7,4	4,3	1,0	3,5	2,4	1,9	1,0	0,3	0,7	2,2	0,7	1,1		27,4	28,3	19,7
- MMM:n toimialan hankkeet	2,6	0,1	1,3	1,0	0,7	0,8	0,5	0,7	3,9	1,0	2,0	0,3	2,0		16,9	23,0	24,3
- muut hankkeet	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,5	0,0	0,2	0,0	0,3	0,1	0,3		2,1	1,6	0,2
- yhteensä	3,6	7,6	5,6	2,1	4,3	3,3	2,9	1,7	4,4	1,6	4,5	1,1	3,5		46,3	52,8	44,2
- yht ml. sisäiset veloitukset ja alv	4,3	9,2	5,6	8,2	5,2	5,7	3,0	1,8	5,1	1,7	5,3	1,2	4,0		60,2	61,9	53,1
Hankkeiden työllistävä vaikutus																	
- investointiohjelmien tod. työ, htv/v	25	38	13	16	37	17	47	7	55	12	43	5	56		371	367	399
- ympäristönhoitotyöt (YTY), htv/v	0	0	0	0	17	20	10	11	0	3	0	38	32		131	140	258
HENKILÖSTÖ 31.12.																	
- toimintamomentti	125	106	81	109	77	89	77	73	213	88	120	57	108		1323	1361	1376
- kaikki	138	136	96	124	93	100	111	93	278	109	165	96	160		1699	1712	1791
MÄÄRÄRAHAT																	
MÄÄRÄRAH. KÄYTTÖ milj. euroa	29,5	26,5	15,9	19,9	14,5	17,4	13,2	13,4	31,4	14,1	19,2	10,1	23,0		248,3	225,7	217,0
TUOTOT (nettobudj.) milj. euroa	1,0	0,9	0,4	1,0	0,6	1,4	0,3	0,5	1,8	0,5	0,6	0,3	0,9		10,5	9,88	9,66

	UUS	LOS	HAM	PIR	KAS	ESA	PSA	PKA	LSU	KSU	PPO	KAI	LAP	Ah- ve- nan- maa	2009	2008	2007
TAUSTATIETOJA																	
KUNTIEN MÄÄRÄ 2009	31	50	23	24	18	17	23	14	45	23	34	9	21	16	348	415	416
ASUKKAITA (1000 as) 31.12.2008	1502	689	374	481	317	157	248	166	441	272	386	83	184	27	5326	5300	5277
PINTA-ALA (1000 km ²)	9,5	19,7	11,6	14,3	13,0	18,7	20,4	21,8	26,9	19,9	36,8	24,9	98,9	2,0	338	338	338

YMPÄRISTÖKESKUSTEN LYHENTEET

UUSIMAA	UUS
LOUNAIS-SUOMI	LOS
HÄME	HAM
PIRKANMAA	PIR
KAAKKOIS-SUOMI	KAS
ETELÄ-SAVO	ESA
POHJOIS-SAVO	PSA
POHJOIS-KARJALA	PKA
LÄNSI-SUOMI	LSU
KESKI-SUOMI	KSU
POHJOIS-POHJANMAA	PPO
KAINUU	KAI
LAPPI	LAP

Liite 2.2 Ympäristölupavirastojen toimintatietoja

	LSY 2009	ISY 2009	PSY 2009	Yhteensä 2009	Yhteensä 2008	Yhteensä 2007
YMPÄRISTÖLUVAT						
- ratkaistut	115	81	92	288	346	351
- vireillä olevat	151	87	79	317	326	273
VESITALOUSASIAT						
(muut kuin katselmusasiat)						
- ratkaistut	234	145	85	464	506	509
- vireillä olevat	180	91	46	317	307	323
KATSELMUSASIAT						
- ratkaistut	0	0	1	1	1	0
- vireillä olevat	24	2	1	27	12	13
HALLINTOPAKKOASIAT						
- ratkaistut	31	22	6	59	70	66
- vireillä olevat	27	11	3	41	46	65
ILMOITUSASIAT						
- ratkaistut	3	7	2	12	12	13
- vireillä olevat	0	1	1	2	1	1
RATKAISTUT ASIAT YHTEENSÄ	383	255	186	824	935	939
VIREILLÄ OLEVAT ASIAT 31.12. YHTEENSÄ	382	192	130	704	692	748
PÄÄTÖSTEN KÄSITTELYAIKA, KK						
- ympäristönsuojelulain mukaiset asiat	16,6	13,3	10,1	13,6	13,6	17,7
- vesitalousasiat (muut kuin katsel-musasiat)	10,9	4,9	7,1	8,3	8,6	7,3
- katselmusasiat			82,4	82,4	87,9	
- muut asiat	10,6	7,0	10,2	9,1	10,2	7,7
Tuottavuus (ratkaisua/htv)						
	9,8	9,7	9,0	9,6	10,8	10,4
Taloudellisuus (kustannukset €/ratkaisu)						
	7 935	8 008	8 263	8 032	6 749	6 625
HENKILÖSTÖ 31.12.						
	41	27	20	88	88	91
HENKILÖTYÖVUODET						
	39,2	26,4	20,7	86	86	90

YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOJEN LYHENTEET

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖLUPAVIRASTO	LSY
ITÄ-SUOMEN YMPÄRISTÖLUPAVIRASTO	ISY
POHJOIS-SUOMEN YMPÄRISTÖLUPAVIRASTO	PSY

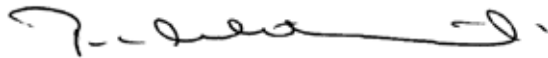
Liite 2.3 Keskeiset henkilöstöluvut 2009

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ, HENKILÖSTÖRAKENNE JA HENKILÖSTÖKULUT			
	YM	YKE	YLV
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	295	1 323	88
muutosprosentti edellisvuoteen	-1,3 %	-2,8 %	0,0 %
Henkilötyövuodet	294	1 296	86
Henkilöstön keski-ikä	50,9	49,6	49,9
45 vuotta täyttäneiden osuus	78 %	73 %	74 %
Koulutustasoindeksi	6,1	5,7	6,6
Määräaikaisen henkilöstön osuus	12,8 %	8,2 %	28,4 %
Osa-aikaisen henkilöstön osuus	4,4 %	8,8 %	6,8 %
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta			
(sis. koulutukseen osallistumisen)	81 %	79 %	80 %
Kokonaistyövoimakustannukset 1000 €	17 510	65 090	5 681
Tehdyn työajan palkat, osuus palkkasummasta	78 %	75 %	74 %
Välilliset työvoimakustannukset 1000 €	6 380	26 339	2 287
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	57 %	68 %	67 %
TYÖHYVINVOINTI			
Työtyytyväisyysindeksi	3,37	3,36	3,16
Lähtövaihtuvuus (sis. myös eläkkeelle siirtymisen)	6,0 %	5,3 %	11,1 %
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen	0,3 %	0,2 %	0,0 %
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	9,2	9,4	7,8
Työterveyshuolto €/htv, brutto	533	634	535
OSAAMINEN JA MUU AINEETON PÄÄOMA			
Koulutus ja muu kehittäminen €/htv	1 276	1 630	1 903
Ammattitaidon kehittämisen osuus työajasta pv/htv	3,4	6,0	5,4
Ympäristöhallinnon atk-ajokorttitutkinnon suorittaneiden osuus henkilöstöstä	18 %	95 %	67 %

6 Allekirjoitukset

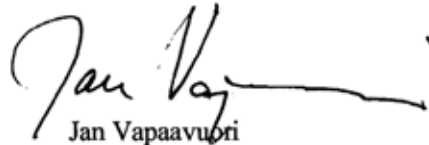
Tilinpäätös on hyväksytty 12.3.2010

Ympäristöministeri

Paula Lehtomäki

Asuntoministeri

Jan Vapaavuori

Kansliapäällikkö

Hannele Pokka

KUVAILULEHTI

<i>Julkaisija</i>	Ympäristöministeriö Hallintoyksikkö			<i>Julkaisu-aika</i> Maaliskuu 2010
<i>Tekijä(t)</i>				
<i>Julkaisun nimi</i>	Ympäristöministeriön tiliviraston toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat vuodelta 2009			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Ympäristöministeriön raportteja 6/2010			
<i>Julkaisun teema</i>				
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Ympäristöministeriön tiliviraston toimintakertomuksen ja tilinpäätöslaskelmien tehtävänä on tarkastella tiliviraston varainhoitovuoden toimintaa, tuloksia sekä toiminnan vaikuttavuutta.</p> <p>Ympäristöministeriön tilivirasto käsittää ympäristöministeriön, alueelliset ympäristökeskukset sekä ympäristölupavirastot. Ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot ovat tehneet oman toimintakertomuksensa vuodesta 2009.</p> <p>Ympäristöministeriön tiliviraston toimintakertomus sisältää edellä mainittujen virastojen muodostaman tiliviraston tilinpäätöksen, joka koostuu tiliviraston tilinpäätöslaskelmista, joita ovat tuotto- ja kululaskelma, tase sekä talousarvion toteutumalaskelma, ja niiden liitteenä annettavista tiedoista.</p>			
<i>Asiasanat</i>	Ympäristöministeriö, tilinpäätös, toimintakertomus			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>				
	ISBN 978-952-11-3637-5 (nid.)	ISBN 978-952-11-3737-2 (PDF)	ISSN 1796-1696 (pain.)	ISSN 1796-170X (verkkoj.)
	<i>Sivuja</i> 125	<i>Kieli</i> suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> julkinen	<i>Hinta (sis. alv 8 %)</i>
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö > Julkaisut > Ympäristöministeriön raportteja -sarja			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Edita Prima Oy, Helsinki 2010			

Ympäristöministeriön tiliviraston toimintakertomuksen ja tilinpäätöslaskelmien tehtävänä on tarkastella tiliviraston varainhoitovuoden toimintaa, tuloksia sekä toiminnan vaikuttavuutta.

Ympäristöministeriön tilivirasto käsittää ympäristöministeriön, alueelliset ympäristökeskukset sekä ympäristölupavirastot. Ympäristökeskukset ja ympäristölupavirastot ovat tehneet oman toimintakertomuksensa vuodesta 2009.

Ympäristöministeriön tiliviraston toimintakertomus sisältää edellä mainittujen virastojen muodostaman tiliviraston tilinpäätöksen, joka koostuu tiliviraston tilinpäätöslaskelmista, joita ovat tuotto- ja kululaskelma, tase sekä talousarvion toteutumalaskelma, ja niiden liitteenä annettavista tiedoista.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ISBN 978-952-11-3637-5 (nid.)
ISBN 978-952-11-3737-2 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkokj.)